RAYMOND CARVER

FİL

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

can öykü

RAYMOND CARVER

FİL

Elephant and Other Stories, Raymond Carver
© 1988, Raymond Carver
© 2015, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2015, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer

Düzelti: Burçak Karabağ
Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul
Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2S07-4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

RAYMOND CARVER

FİL

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Ayça Sabuncuoğlu

can

Raymond Carver'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Bilmezsiniz Aşk Nedir, 2011
Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?, 2012
Aşk Konuştuğumuzda Ne Konuşuruz, 2013
Katedral, 2014

RAYMOND CARVER, 1938'de Oregon'da doğdu. Lise öğrenimini yarıda bırakıp Chicago ve Humbold devlet üniversitelerinde, dünyaca ünlü Iowa Yazarlık Atölyesi'nde öğrenimini tamamladı. Öykülerini yayımlamaya üniversitenin dergisinde başladı. İlk öyküsü 1960'ta yayımlandı. 1976'da yayımlanan öykü derlemesi *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* 1977 National Book Award'da ilk beşe girdi. Çok erken yaşta evlenen Carver, ailesini geçindirmek için bir yandan yazarlık uğraşını sürdürürken, öte yandan hademelik, servis elemanlığı, benzincilik gibi farklı iş kollarında çalıştı. Sonraları ABD'nin çeşitli üniversitelerinde yaratıcı yazarlık dersleri verdi ve Syracuse Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı profesörü oldu. 1988'de Amerikan Güzel Sanatlar ve Edebiyat Akademisi'ne üye seçildi ve aynı yıl akciğer kanserinden öldü.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çevirmenlik ve kitap editörlüğü yapıyor. Bazı çevirileri: *Satranç* (Stefan Zweig), *Dokuz Buçukta Bilardo* (Heinrich Böll), *Amerika* (Franz Kafka), *Üç Deniz Öyküsü* (Joseph Conrad), *Umut Tarlaları* (José Saramago), *Lütfen Sessiz Olur musun, Lütfen?* (Raymond Carver), *Kardeşimin Gölgesinde* (Uwe Timm), *Dünyanın Ölçümü* (Daniel Kehlmann), *Birbirimiz Olmadan* (Martin Walser).

Tess Gallagher'a

"Sadece bir tek hayat yaşadığımız için bu hayatı
öncekilerle karşılaştıramaz ya da kusurlarımızı
gelecekteki hayatlarımızda gideremeyiz;
bu nedenle de ne istediğimizi bilemeyiz."

Milan Kundera
Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği
Çev. Fatih Özgüven

İçindekiler

Kutular 15
Bu Yatakta Her Kim Yatıyorduysa 31
Samimiyet 49
Menudo 59
Fil 77
Çocuk Oyuncağı 95
Ayak İşi 115

KUTULAR

Annem eşyalarını topladı, taşınmaya hazır. Ama pazar öğleden sonra, son anda arayıp bizi yemeğe çağırıyor. "Buzdolabımın buzları çözülüyor," diyor bana. "Bozulmadan şu tavuğu kızartmam gerek." Kendi tabaklarımızı ve çatal bıçağımızı getirmemizi söylüyor. Tabak çanağının ve mutfak eşyalarının çoğunu toplamış. "Gelip son bir kez benimle yemek yiyin," diyor. "Jill'le beraber."

Telefonu kapatıp pencerenin başında bir dakika daha duruyor, bu meseleyi kavrayabilmek istiyorum. Ama kavrayamıyorum. Sonunda Jill'e dönüp şöyle diyorum: "Bir veda yemeği için anneme gidelim."

Jill, önünde Sears kataloğuyla masanın başında, bize perde bulmaya çalışıyor. Ama dinliyormuş. Surat asıyor. "Gitmemiz şart mı?" diyor. Sayfanın kenarını kıvırıp kataloğu kapatıyor. İç çekiyor. "Tanrım, sırf bu ay iki-üç kez yemeğe gittik. Gerçekten evden ayrılacak mı acaba?"

Jill her zaman aklına geleni söyler. Otuz beş yaşında, kısa saçlıdır ve hayatını köpek temizleyerek kazanır. Temizleyici olmadan önce, ki sevdiği bir iştir bu, ev kadını ve anneymiş. Sonra işler çığırından çıkmış. İlk kocası iki çocuğunu kaçırıp Avustralya'ya götürmüş. İçkici olan ikinci kocası, onun kulak zarını patlattıktan sonra arabalarını köprüden Elwha Nehri'ne sürmüş. Bırakın hasar

sigortasını, hayat sigortası bile yokmuş. Jill onu toprağa vermek için borç almak zorunda kalmış, sonra da –hiç böylesini duydunuz mu?– köprü tamiratının faturası ona kesilmiş. Ayrıca kendi hastane faturaları varmış. Şimdi bu hikâyeyi anlatabiliyor. Eski haline döndü. Ama annem sabrını taşırdı. Benim de sabrım taştı. Ama başka seçeneğim yok.

"Öbür gün evden ayrılıyor," diyorum. "Hey, Jill, iyilik olsun diye yapacaksan yapma. Benimle gelmek istiyor musun, istemiyor musun?" Öyle ya da böyle, benim için fark etmediğini söylüyorum ona. Migreninin tuttuğunu söylerim. Daha önce de yalan söylediğim oldu.

"Geliyorum," diyor. Ve öylece ayağa kalkıp banyoya gidiyor; orada somurtmayı sever.

Geçen ağustostan beri beraberiz, o sıralarda annemin California'dan buraya, Longview'a taşınacağı tuttu. Jill durumu elden geldiğince idare etmeye çalıştı. Ama tam birbirimize alışmaya çalışırken annemin kasabaya taşınması ikimizin de hesaba katmadığı bir şeydi. Jill bunun ona ilk kocasının annesiyle yaşadığı durumu hatırlattığını söyledi. "Yapışkan bir kadındı," dedi Jill. "Ne demek istediğimi anlıyor musun? Boğulacağım sandım."

Annem, Jill'i davetsiz misafir olarak görüyor desem yeridir. Ona kalırsa Jill, karımın beni terk etmesinden beri hayatıma girip çıkan bir dizi kızdan biri sadece. Ona göre, başka zaman olsa kendisinin göreceği sevgiyi, özeni, hatta belki de parayı almaya teşne biri. Peki, saygıyı hak eden biri mi? Asla. Hatırlıyorum da –nasıl unutabilirim?– biz evlenmeden önce karıma orospu derdi; on beş yıl sonra, karım başka biri için beni terk ettiğinde, yine orospu dedi.

Jill ile annem baş başa kaldıklarında birbirlerine yeterince dostça davranırlar. Merhaba ya da hoşça kal derken birbirlerine sarılırlar. İndirimlerden söz ederler. Ama

Jill'in annemle vakit geçirmek zorunda kalmaktan ödü patlar. Annemin moralini bozduğunu iddia eder. Annemin her şey ve herkes hakkında olumsuz olduğunu, onun yaş grubundaki diğer insanlar gibi bir uğraş bulması gerektiğini söyler. Tığla örgü örmek belki ya da Yaşlılar Merkezi'nde kâğıt oynamak, o da olmazsa kiliseye gitmek. Bir şey işte, yeter ki bizi rahat bıraksın. Ama annemin kendine has çözüm yöntemleri vardı. California'ya geri döneceğini bildirdi. Bu kasabadaki her şeyin ve herkesin canı cehenneme. Amma da yaşanacak yer ha! Bunun gibi altı tanesini daha verseler, bu kasabada yaşamaya devam etmezmiş.

Taşınmaya karar vermesinden sonraki bir-iki gün içinde, eşyalarını toplayıp kutulara koymuştu. Geçen ocak ayındaydı bu. Ya da belki de şubattı. Her neyse, geçen kış bir aralar. Şimdi haziran sonu. Kutular aylardır evinin içinde duruyor. Bir odadan öbürüne gitmek için etraflarından dolaşmak ya da üzerlerinden atlamak gerekiyor. Kimsenin annesi böyle yaşamamalı.

Bir süre, on dakika filan sonra Jill banyodan çıkıyor. Bir ot izmariti buldum, komşulardan birinin arabasının yağını değiştirmesini izlerken izmariti tüttürmeye çalışıyor ve bir şişe zencefilli gazoz içiyorum. Jill bana bakmıyor. Onun yerine mutfağa gidip kesekâğıdının içine birkaç tabak ve çatal bıçak koyuyor. Ama oturma odasından geçip geri döndüğünde ayağa kalkıyorum ve birbirimize sarılıyoruz. Jill, "Tamam," diyor. Ne tamam, diye merak ediyorum. Görebildiğim kadarıyla hiçbir şey tamam değil. Ama bana sarılıyor ve boyuna omzumu sıvazlıyor. Üzerine sinmiş köpek şampuanı kokusunu alabiliyorum. İşten eve bu kokuyla gelir. Her yerde bu koku. Yatağa girdiğimizde bile. Son bir kez omzumu sıvazlıyor. Sonra dışarı çıkıp arabayla kasabanın öbür ucuna, annemin evine gidiyoruz.

Yaşadığım yeri seviyorum. Buraya ilk taşındığımda sevmiyordum. Geceleri yapacak hiçbir şey yoktu ve yalnızdım. Derken Jill'le tanıştım. Çok geçmeden, birkaç hafta sonra, eşyalarını getirip benimle yaşamaya başladı. Uzun vadeli hedefler koymadık. Mutluyduk ve birlikte bir hayatımız vardı. Nihayet talihimizin döndüğünü söylüyorduk birbirimize. Ama annemin hayatında hiçbir şey olmuyordu. Bana mektup yazıp buraya taşınmaya karar verdiğini söyledi. Ben de ona cevap yazıp bunun pek de iyi bir fikir olmadığını söyledim. Kışın hava berbat, dedim. Kasabanın birkaç kilometre ötesinde bir hapishane inşa ediyorlar, dedim. Burası bütün yaz turist kaynıyor, dedim. Ama mektuplarımı hiç almamış gibi davranıp yine de geldi. Derken, kasabaya geleli daha bir ay olmamıştı ki buradan nefret ettiğini söyledi. Buraya taşınması benim hatammış, her şeyi bu kadar nahoş bulması da benim hatammış gibi davrandı. Beni arayıp buranın ne kadar tapon bir yer olduğunu söylemeye başladı. "Suç atma tripleri," diyordu Jill buna. Otobüs hizmetinin çok kötü, şoförlerin ise kaba olduğunu söyledi. Yaşlılar Merkezi'ndeki insanlara gelince; eh, kumar oynamak istemiyordu. "Cehenneme kadar yolları var," dedi. "İskambil kâğıtlarını da yanlarına alabilirler." Süpermarkette çalışanlar aksiydi, benzincideki çocuklar onu ya da arabasını bir nebze bile umursamıyorlardı. Kiracısı olduğu adam, Larry Hadlock hakkında da kararını vermişti. Kral Larry, diyordu ona. "Kiralık barakaları ve birkaç doları olduğu için kendini herkesten *üstün* sanıyor. Onu görmez olaydım."

İlk geldiğinde, ağustosta hava onun için çok sıcaktı, eylülde de yağmur yağmaya başladı. Haftalarca neredeyse her gün yağdı. Ekimde hava soğudu. Kasım ve aralıkta kar vardı. Ama bundan çok daha önce burayla ve insanlarla ilgili öyle ileri geri konuşmaya başladı ki, artık din-

lemekten sıkıldım ve sonunda bunu ona söyledim. Ağladı, ona sarıldım ve böylece olayın bittiğini sandım. Ama birkaç gün sonra yine başladı, aynı terane. Noel'den hemen önce, ne zaman uğrayıp hediyelerini bırakacağımı öğrenmek için aradı. Ağaç almadığını, almaya da niyetinin olmadığını söyledi. Sonra başka bir şey söyledi. Dedi ki, hava düzelmezse kendini öldürecekmiş.

"Deli deli konuşma," dedim.

Dedi ki: "Ciddiyim, tatlım. Burayı bir daha ancak tabutumdan görmek istiyorum. Bu kahrolası yerden nefret ediyorum. Buraya neden taşındım bilmem. Keşke ölsem de kurtulsam."

Telefona yapıştığımı ve bir direğin tepesindeki adamın elektrik hattına bir şeyler yapmasını seyrettiğimi hatırlıyorum. Başının etrafında kar fır dönüyordu. Ben seyrederken adam direkten eğildi; sadece güvenlik kemerinden destek alıyordu. Ya düşerse, diye düşündüm. Bundan sonra ne söyleyeceğim hakkında hiçbir fikrim yoktu. Bir şey söylemem gerekiyordu. Ama hiçbir oğlun itiraf etmemesi gereken değersiz duygularla, düşüncelerle doluydum. "Sen benim annemsin," dedim sonunda. "Sana yardım etmek için ne yapabilirim?"

"Tatlım, hiçbir şey yapamazsın," dedi. "Bir şey yapma zamanı geldi de geçti bile. Artık bir şey yapmak için çok geç. Burayı sevmek istedim. Pikniklere gideceğimizi ve birlikte arabayla gezeceğimizi sanıyordum. Ama bunların hiçbiri olmadı. Sen hep meşgulsün. Sen ve Jill işe gidiyorsunuz. Hiç evde değilsiniz. Evde olsanız bile telefonu bütün gün açık bırakıyorsunuz. Her neyse, seni hiç görmüyorum," dedi.

"Bu doğru değil," dedim. Değildi de. Ama beni duymamış gibi devam etti. Belki de duymamıştı.

"Ayrıca," dedi, "bu hava beni öldürüyor. Burası çok soğuk. Buranın Kuzey Kutbu olduğunu bana neden söy-

lemedin? Söyleseydin hiç gelmezdim. California'ya geri dönmek istiyorum tatlım. Orada dışarı çıkıp gezebilirim. Burada gidilecek hiçbir yer bilmiyorum. California'da tanıdıklar var. Bana ne olduğunu umursayan arkadaşlarım var orada. Burada kimsenin umurunda bile değilim. Eh, haziranı çıkarabilmek için dua ediyorum. O kadar uzun süre durabilirsem, hazirana kadar dayanabilirsem buradan temelli ayrılacağım. Burası hayatımda yaşadığım en kötü yer."

Ne diyebilirdim? Ne diyeceğimi bilmiyordum. Hava hakkında bile bir şey söyleyemedim. Hava, asıl hassas noktaydı. Vedalaşıp telefonu kapadık.

Başka insanlar yazın tatile çıkarlar, benim annemse taşınır. Yıllar önce taşınmaya başladı, babam işini kaybettikten sonra. Bu olduğunda, babam işten çıkarıldığında, sanki yapmaları gereken buymuş gibi evlerini sattılar ve işlerin düzeleceğini sandıkları yere gittiler. Ama işler orada da düzelmedi. Yeniden taşındılar. Taşınmaya devam ettiler. Kiralık evlerde, dairelerde, karavanlarda, hatta motel odalarında yaşadılar. Taşınıp durdular, her taşınmayla yüklerini hafiflettiler. Birkaç kez benim yaşadığım kasabaya geldiler. Bir süre karım ile benim yanımıza yerleşiyor, sonra da yeniden taşınıyorlardı. Bu bakımdan göçmen hayvanlar gibiydiler, sadece hareketleri belli bir düzeni izlemiyordu. Yıllarca sağa sola taşındılar, hatta bazen daha yeşil olduğunu düşündükleri bir yer için eyaleti terk ettiler. Ama çoğunlukla California'nın kuzeyinde kaldılar ve orada taşındılar. Derken babam öldü, ben de annemin taşınmayı bırakacağını ve bir süreliğine bir yere yerleşeceğini sandım. Ama yerleşmedi. Taşınıp durdu. Bir keresinde psikiyatriste gitmesini önerdim. Parasını ödeyeceğimi bile söyledim. Ama kulak asmadı. Onun yerine eşyalarını toplayıp kasabadan taşındı. Çaresiz kalmıştım, yoksa psikiyatristin lafını etmezdim.

Her zaman eşyalarını toplama ya da boşaltma sürecindeydi. Bazen aynı yıl içinde iki-üç kez taşınırdı. Ayrıldığı yer hakkında ağır laflar eder, gideceği yer hakkında iyimser konuşurdu. Postası karışır, yardım çekleri başka yerlere giderdi; mektuplar yazıp her şeyi yoluna koymaya çalışarak saatler harcardı. Bazen bir apartmandan taşınır, birkaç sokak ötedeki başka birine geçer, sonra da, bir ayın ardından, ayrıldığı yere tekrar taşınırdı; ancak binanın farklı bir katına ya da tarafına. İşte bu yüzden, buraya taşındığında ona bir ev kiraladım ve zevkine göre döşenmiş olmasına dikkat ettim. "Sağa sola taşınmak onu diri tutuyor," dedi Jill. "Yapacak bir işi oluyor. Bundan tuhaf bir keyif alıyor sanırım." Keyif olsun ya da olmasın, Jill annemin aklını kaçırmakta olduğunu düşünüyor. Bence de öyle. Ama annene bunu nasıl söylersin? Eğer durum buysa ona nasıl davranırsın? Deli demek, bir sonraki taşınmasını planlayıp uygulamaktan alıkoymuyor onu.

Arabayla yanaştığımız sırada arka kapıda bizi bekliyor. Yetmiş yaşında, kır saçlı, gözlüğü yapay elmas çerçeveli; hayatında bir gün bile hastalanmadı. Jill'e sarılıyor, sonra da bana sarılıyor. Sanki içki içiyormuş gibi, gözleri parlak. Ama içmez. Yıllar önce bıraktı, babam bıraktıktan sonra. Kucaklaşma faslını bitirip içeri giriyoruz. Saat akşamüstü beş civarı. Mutfağından gelen kokuyu alıyor ve kahvaltıdan beri bir şey yemediğimi hatırlıyorum. Çakırkeyifliğim geçti.

"Çok acıktım," diyorum.

"Yemek güzel kokuyor," diyor Jill.

"Umarım tadı da güzeldir," diyor annem. "Umarım bu tavuk olmuştur." Kızartma tavasının kapağını kaldırıp tavuk göğsüne çatal batırıyor. "Tahammül edemediğim bir şey varsa, o da pişmemiş tavuktur. Bence oldu. Neden oturmuyorsunuz? Herhangi bir yere oturun. Ocağı-

mı hâlâ ayarlayamıyorum. Gözler çok hızlı ısınıyor. Elektrikli ocakları sevmem, hiçbir zaman da sevmedim. Şu pılı pırtıyı sandalyeden çek, Jill. Burada kahrolası bir Çingene gibi yaşıyorum. Ama uzun sürmeyecek umarım." Kül tablası bakındığımı görüyor. "Arkanda," diyor. "Pencere pervazında tatlım. Oturmadan önce bize biraz Pepsi koysana. Bu kâğıt bardakları kullanman gerekecek. Bardak getirmenizi söylemeliydim. Pepsi soğuk mu? Buzum yok. Bu buzdolabı hiçbir şeyi soğutmuyor. Beş para etmez. Dondurmam çorbaya dönüyor. Sahip olduğum en kötü buzdolabı."

Tavuğu çatalla bir tabağa alıp tabağı sofraya, fasulye, lahana salatası ve beyaz ekmeğin yanına koyuyor. Sonra unuttuğu bir şey var mı diye bakıyor. Tuz ve karabiber! "Oturun," diyor.

Sandalyelerimizi masaya çekiyoruz, Jill tabakları kesekâğıdından çıkarıyor ve masanın etrafından dolanıp bize veriyor. "Geri döndüğünüzde nerede yaşayacaksınız?" diyor. "Bir yer ayarladınız mı?"

Annem tavuğu Jill'e uzatıp şöyle diyor: "Daha önce evini kiraladığım hanıma mektup yazdım. O da cevap yazdı ve birinci katta bana verebileceği güzel bir yer olduğunu söyledi. Otobüs durağına yakın ve çevrede bir sürü dükkân var. Banka ve Safeway[1] var. Çok güzel bir yer. Oradan neden ayrıldım bilmem." Bunu söyleyip kendine biraz lahana salatası koyuyor.

"Neden ayrıldınız öyleyse?" diyor Jill. "Madem bu kadar güzeldi." Tabağındaki budu eline alıp bakıyor ve etten bir lokma alıyor.

"Sana nedenini söyleyeyim. Bitişiğimde yaşlı, alkolik bir kadın oturuyordu. Sabahtan akşama kadar içiyordu.

1. Amerika'da büyük bir süpermarket zinciri. (Ç.N.)

Duvarlar o kadar inceydi ki, bütün gün buz küplerini kıtır kıtır yediğini duyabiliyordum. Etrafta dolaşmak için yürüteç kullanması gerekiyordu ama bu bile onu durdurmuyordu. O yürütecin sabahtan akşama kadar *gırç, gırç* diye yere sürttüğünü duyardım. Bunu ve buzdolabının kapağını kapatmasını." Katlanmak zorunda kaldığı onca şey karşısında başını iki yana sallıyor. "Oradan çıkmak zorundaydım. Bütün gün *gırç, gırç*. Tahammül edemiyordum. Böyle yaşayamazdım. Bu kez yöneticiye, bitişiğimde bir alkolik istemediğimi söyledim. İkinci katı da istemedim. İkinci kat otoparka bakıyor. Oradan bir şey görülmüyor." Jill'in bir şeyler daha söylemesini bekliyor. Ama Jill yorum yapmıyor. Annem bana bir göz atıyor.

Kurt gibi yiyorum ve ben de bir şey söylemiyorum. Her halükârda, konu hakkında söylenecek başka bir şey yok. Çiğneyip duruyor ve buzdolabının dibine yığılmış kutulara göz gezdiriyorum. Sonra kendime biraz daha lahana salatası koyuyorum.

Çok geçmeden yemeği bitirip sandalyemi geriye itiyorum. Larry Hadlock evin arkasına, benim arabamın yanına yanaşıyor ve kamyonetinden bir çim biçme makinesi çıkarıyor. Masanın arkasındaki pencereden onu seyrediyorum. Bizim bulunduğumuz yöne bakmıyor.

"Ne istiyor?" diyor annem ve yemeyi bırakıyor.

"Görünüşe bakılırsa senin çimleri biçecek," diyorum.

"Biçilmesine gerek yok," diyor. "Geçen hafta biçti. Biçilecek ne var ki?"

"Yeni kiracı için," diyor Jill. "Kim olacaksa artık."

Annem bu bilgiyi sindiriyor, sonra da yemeye devam ediyor.

Larry Hadlock makinesini çalıştırıp çimleri biçmeye başlıyor. Onu biraz tanırım. Kiracının annem olduğunu söylediğimde, kirayı ayda yirmi beş dolar indirdi. Kendisi dul – iriyarı bir adam, yetmişine merdiven dayamış. İyi

bir mizah anlayışı olan mutsuz bir adam. Kolları beyaz kıllarla kaplı, kasketinin altından da beyaz saçlar çıkıyor. Dergilerdeki çiftçi resimlerine benziyor. Ama çiftçi değil. Biraz para biriktirmiş emekli bir inşaat işçisi. Başlangıçta bir süre, annemle birlikte yemeğe çıkıp arkadaş olabileceklerini hayal etmiştim.

"İşte kral," diyor annem. "Kral Larry. Herkesin onun kadar parası yok, herkes büyük bir evde oturup diğer insanlardan yüksek kiralar alamaz. Eh, umarım buradan ayrılınca onun o adi, ihtiyar suratını bir daha hiç görmem. Şu tavuğun geri kalanını ye," diyor bana. Ama başımı iki yana sallayıp bir sigara yakıyorum. Larry, çim biçme makinesini iterek pencerenin önünden geçiyor.

"O surata daha uzun süre bakmanız gerekmeyecek," diyor Jill.

"Buna çok memnunum, Jill. Ama depozitomu bana geri vermeyeceğini biliyorum."

"Nereden biliyorsun?" diyorum.

"Biliyorum işte," diyor. "Onun gibilerle daha önce de uğraştım. Her şeyi elde etmeye çalışırlar."

Jill diyor ki: "Az kaldı, artık onunla muhatap olmak zorunda kalmayacaksınız."

"Buna çok memnun olacağım."

"Ama onun gibi bir başkası olacak," diyor Jill.

"Bunu düşünmek istemiyorum, Jill," diyor annem.

Jill sofrayı toplarken annem kahve yapıyor. Fincanları çalkalıyorum. Sonra kahve koyuyorum ve üzerinde "Ivır Zıvır" yazan bir kutunun etrafından dolanıp fincanlarımızı oturma odasına götürüyoruz.

Larry Hadlock evin yanında. Ön tarafta trafik sokaktan ağır ağır akıyor, güneş ağaçların üzerine indi. Çim biçme makinesinin gürültüsünü duyabiliyorum. Birkaç karga, telefon telinden ayrılıp ön bahçedeki yeni biçilmiş çimlere konuyor.

"Seni özleyeceğim tatlım," diyor annem. Sonra diyor ki: "Seni de özleyeceğim Jill. İkinizi de özleyeceğim."

Jill kahvesinden bir yudum alıp başını sallıyor. Sonra şöyle diyor: "Umarım California'ya sağ salim döner ve yolun sonunda aradığınız yeri bulursunuz."

"Yerleştiğimde –ki inanın bu son taşınmam– umarım ziyaretime gelirsiniz," diyor annem. Bana bakıp güvence vermemi bekliyor.

"Geliriz," diyorum. Ama söylerken bile doğru olmadığını biliyorum. Orada dünyam başıma yıkıldı, geri dönmeyeceğim.

"Keşke burada daha mutlu olabilseydiniz," diyor Jill. "Keşke dişinizi sıkabilseydiniz. Biliyor musunuz, oğlunuz sizin için çok endişeleniyor."

"Jill," diyorum.

Ama başını iki yana şöyle bir sallayıp devam ediyor. "Bazen uyuyamıyor. Bazen geceleri uyanıp, 'Uyuyamıyorum. Annemi düşünüyorum,' diyor. İşte," deyip bana bakıyor. "Söyledim. Ama aklımdaydı."

"Sence ben nasıl hissediyorum?" diyor annem. Sonra diyor ki: "Benim yaşımdaki başka kadınlar mutlu olabiliyorlar. Ben neden başka kadınlar gibi olamıyorum? Tek istediğim, beni mutlu edecek bir evde ve kasabada yaşamak. Bu suç sayılmaz, öyle değil mi? Umarım sayılmaz. Umarım hayattan çok fazla şey istemiyorumdur." Bardağını sandalyesinin yanına, yere koyuyor ve Jill'in onun çok fazla şey istemediğini söylemesini bekliyor. Ama Jill hiçbir şey söylemiyor ve bir anda annem mutlu olma planlarını ana hatlarıyla anlatmaya başlıyor.

Bir süre sonra Jill başını indirip bardağına bakıyor ve biraz daha kahve içiyor. Dinlemeyi bıraktığından eminim. Ama annem yine de konuşup duruyor. Kargalar ön bahçedeki çimlerde kendilerine yol açıyor. Çim biçme makinesinin bas bas bağırdığını, sonra da bıçağına bir

çim topağı takılınca tok bir ses çıkararak durduğunu duyuyorum. Bir dakika içinde, çeşitli denemelerden sonra Larry onu yeniden çalıştırıyor. Kargalar havalanıyor, tellerine geri dönüyor. Jill tırnağıyla oynuyor. Annem, ikinci el mobilya satıcısının ertesi sabah gelip kendisinin otobüsle göndermeyeceği ya da arabayla taşımayacağı eşyaları toplayacağını söylüyor. Masa ile sandalyeler, televizyon, kanepe ve yatak, satıcıyla gidecekmiş. Ama oyun masasının işine yaramayacağını söylemiş, o yüzden biz istemiyorsak annem onu atacak.

"Alırız," diyorum. Jill şöyle bir bakıyor. Bir şey söylemeye kalkıyor ama fikrini değiştiriyor.

Ertesi akşamüstü kutuları otobüs terminaline götürüp California'ya yollayacağım. Annem son geceyi bizimle beraber geçirecek, öyle ayarladık. Sonra da, ertesi sabah, yani iki gün sonra erkenden yola koyulacak.

Konuşmaya devam ediyor. Yapmak üzere olduğu seyahati tarif ederken konuştukça konuşuyor. Akşamüstü saat dörde kadar araba kullanacak, sonra da geceyi bir motelde geçirecekmiş. Karanlık basmadan Eugene'e varacağını düşünüyor. Eugene güzel bir kasaba – daha önce bir kez orada kalmış, buraya gelirken. Gün doğarken motelden ayrılacak ve Tanrı yardımcısı olursa, o akşamüstü California'da olacakmış. Tanrı gerçekten de yardımcısı, öyle olduğunu biliyormuş. Yeryüzünde dolaşıp durması başka nasıl açıklanırmış? Tanrı'nın onun için bir planı varmış. Son zamanlarda bol bol dua ediyormuş. Benim için de dua ediyormuş.

"Neden onun için dua ediyorsunuz?" diye soruyor Jill.

"Çünkü canım istiyor. Çünkü o benim oğlum," diyor annem. "Bunda bir sorun mu var? Hepimiz bazen dua etmeye ihtiyaç duymaz mıyız? Belki bazıları duymaz. Bilmiyorum. Artık ne biliyorum ki?" Bir elini alnına götürüyor ve tokadan fırlamış birkaç saç telini düzeltiyor.

Çim biçme makinesi pat pat ederek susuyor ve çok geçmeden Larry'nin hortumu çekerek evin etrafında dolandığını görüyoruz. Hortumu yerleştiriyor, sonra da yavaşça evin arkasına dolanıp suyu açıyor. Fıskiye dönmeye başlıyor.

Annem, eve geldiğinden beri Larry'nin ona yaptığını düşündüğü haksızlıkları sıralamaya başlıyor. Ama artık ben de dinlemiyorum. Yine otoyoldan basıp gideceğini ve kimsenin onu ikna edemeyeceğini ya da durdurmak için bir şey yapamayacağını düşünüyorum. Ben ne yapabilirim? Onu bağlayamam ya da akıl hastanesine kapatamam, gerçi sonunda iş oraya varabilir. Onun için endişeleniyorum, yüreğim sızlıyor. O ailemden geriye kalan tek kişi. Burayı sevmediği ve ayrılmak istediği için üzgünüm. Ama asla California'ya geri dönmeyeceğim. Bundan emin olunca başka bir şeyi daha anlıyorum. O gittikten sonra muhtemelen onu bir daha hiç görmeyeceğimi anlıyorum.

Anneme bir göz atıyorum. Konuşmayı bırakıyor. Jill başını kaldırıyor. İkisi de bana bakıyor.

"Ne var tatlım?" diyor annem.

"Sorun ne?" diyor Jill.

Sandalyede öne doğru eğilip ellerimle yüzümü örtüyorum. Bir süre böyle oturuyorum, bunu yaptığım için kendimi kötü ve aptal hissederek. Ama elimde değil. Beni bu dünyaya getiren kadın ile bir yıldan az bir süre önce tavladığım öbür kadın, birlikte bir şaşkınlık nidası koyuverip ayağa fırlıyor ve bir aptal gibi başım ellerimin arasında oturduğum yere geliyorlar. Gözlerimi açmıyorum. Çimleri kamçılayan fıskiyeyi dinliyorum.

"Sorun ne? Ne var?" diyorlar.

"Bir şey yok," diyorum. Bir anda öyle de oluyor. Gözlerimi açıp başımı kaldırıyorum. Uzanıp bir sigara alıyorum.

"Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?" diyor Jill. "Onu çıldırtıyorsunuz. Sizin için endişelenmekten çıldıracak." O, sandalyemin bir tarafında, annem ise öbür tarafında. Göz açıp kapayıncaya kadar beni parçalayabilirler.

"Keşke ölsem de herkesin yolundan çekilsem," diyor annem usulca. "Tanrı biliyor ya, buna daha fazla dayanamayacağım."

"Biraz daha kahveye ne dersin?" diyorum. "Belki de haberlere bakmalıyız," diyorum. "Sonra Jill ile ben eve gitsek iyi olur sanırım."

İki gün sonra, sabah erken saatlerde, belki de son kez anneme hoşça kal diyorum. Jill'i bıraktım uyusun. Bir kez olsun işe geç kalmasından zarar gelmez. Köpekler yıkanmak ve tüylerinin kesilmesi filan için bekleyebilirler. Annemi merdivenden garaj yoluna indirirken ve ona arabanın kapısını açarken kolumu tutuyor. Beyaz bol pantolon, beyaz bluz ve beyaz sandaletler giymiş. Saçı geriye taranıp bir eşarpla bağlanmış. O da beyaz. Güzel bir gün olacak, gökyüzü berrak ve şimdiden mavi.

Arabanın ön koltuğunda haritalar ve kahve termosu görüyorum. Annem, daha birkaç dakika önce bu eşyalarla dışarı çıktığını hatırlayamıyormuş gibi bakıyor onlara. Bana dönüp şöyle diyor: "Sana bir daha sarılayım. Enseni seveyim. Uzun bir süre seni görmeyeceğimi biliyorum." Bir kolunu enseme doluyor, beni kendine çekiyor, sonra da ağlamaya başlıyor. Ama neredeyse hemen durup geri çekiliyor, elinin ayasını gözlerine bastırıyor. "Bunu yapmayacağımı söyledim, yapmayacağım da. Ama yine de sana son bir kez bakayım. Seni özleyeceğim tatlım," diyor. "Bunu atlatmak zorundayım. İmkânsız olduğunu düşündüğüm şeyleri atlattım. Bunu da atlatırım sanırım." Arabaya biniyor, kontağı çeviriyor ve motoru bir süre çalıştırıyor. Camını aşağı indiriyor.

"Seni özleyeceğim," diyorum. *Gerçekten* özleyeceğim onu. Her şeye rağmen o benim annem, neden özlemeyeyim ki? Ama Tanrı beni bağışlasın, sonunda vaktin geldiğine ve onun buradan ayrıldığına da seviniyorum.

"Hoşça kal," diyor. "Dün akşamki yemek için Jill'e teşekkürlerimi ilet. Hoşça kal dediğimi söyle."

"Söylerim," diyorum. Başka bir şey söylemek isteyerek orada duruyorum. Ama ne olduğunu bilmiyorum. Boyuna birbirimize bakıyoruz, gülümsemeye ve güven tazelemeye çalışıyoruz. Derken gözleri dalıyor, galiba otoyolu ve o gün nereye kadar araba kullanması gerektiğini düşünüyor. Bakışlarını benden çekip yola bakıyor. Sonra camını kaldırıyor, vitesi atıyor ve kavşağa ilerliyor, orada trafik ışıklarının değişmesini beklemesi gerekiyor. Trafiğe girmeyi başardığını ve otoyola doğru gittiğini gördüğümde, eve geri dönüp biraz kahve içiyorum. Bir süre kendimi üzgün hissediyorum, sonra üzüntü geçiyor ve başka şeyler düşünmeye başlıyorum.

Birkaç gece sonra annem arayıp yeni evine vardığını söylüyor. Elden geçirmekle meşgulmüş, yeni bir yere taşındığında hep yaptığı gibi. Güneşli California'ya geri dönmenin hoşuna gittiğini bilmekten mutluluk duyacağımı söylüyor. Ama yaşadığı yerin havasında bir şey olduğunu söylüyor, belki de polendir, onu çok hapşırtıyormuş. Trafik de hatırladığından daha yoğunmuş. Mahallesinde bu kadar trafik olduğunu hatırlamıyormuş. Doğal olarak, herkes hâlâ deli gibi araba kullanıyormuş. "California'lı sürücüler," diyor. "Başka ne beklersin?" Yılın bu zamanı için havanın sıcak olduğunu söylüyor. Dairesindeki klimanın düzgün çalışmadığını düşünüyormuş. Yöneticiyle konuşmasını söylüyorum. "Ona ihtiyaç duyduğunda hiç ortalıkta yok," diyor annem. Tekrar California'ya taşınmakla hata yapmadığını umuyormuş. Başka bir şey söylemeden önce bekliyor.

Pencerede, telefonu kulağıma bastırmış halde duruyor, kasabanın ışıklarına ve civardaki ışıklı evlere bakıyorum. Jill, elinde katalogla masada, dinliyor.

"Hâlâ orada mısın?" diye soruyor annem. "Keşke bir şey söylesen."

Neden bilmiyorum ama babamın bazen annemle güzel güzel konuşurken –yani sarhoş olmadığı zamanlarda– kullandığı sevecen ismi hatırlıyorum o sırada. Uzun zaman önceydi, ben daha çocuktum ama onu her duyduğumda kendimi daha iyi hissederdim, gelecekten daha az korkar, daha çok umutlanırdım. "C*anım*," derdi. Anneme bazen, "Canım," derdi – tatlı bir isim. "Canım," derdi, "dükkâna gidiyorsan bana sigara getirir misin?" Ya da "Canım, soğuk algınlığın geçti mi?" "Canım, kahve fincanım nerede?"

Yanında başka ne söylemek istediğimi düşünmeye fırsat kalmadan dökülüyor dudaklarımdan bu kelime. "Canım." Yeniden söylüyorum. Ona, "Canım," diyorum. "Canım, korkmamaya çalış," diyorum. Anneme onu sevdiğimi ve ona mektup yazacağımı söylüyorum, evet. Sonra hoşça kal deyip telefonu kapatıyorum.

Bir süre pencereden kıpırdamıyorum. Orada öylece duruyor, mahallemizdeki ışıklı evlere bakıyorum. Ben seyrederken, bir araba yoldan dönüp bir garaj yoluna giriyor. Verandanın ışığı yanıyor. Evin kapısı açılıyor, birisi verandaya çıkıyor ve orada durup bekliyor.

Jill kataloğun sayfalarını çeviriyor, derken çevirmeyi bırakıyor. "İşte istediğimiz bu," diyor. "Aklımdaki daha çok buna benziyor. Şuna bir bakar mısın?" Ama bakmıyorum. Perdeler umurumda bile değil. "Dışarıda ne görüyorsun tatlım?" diyor Jill. "Anlat bana."

Anlatacak ne var ki? Oradaki insanlar bir an kucaklaşıyor, sonra da birlikte eve giriyorlar. Işığı açık bırakıyorlar. Sonra hatırlıyorlar ve ışık sönüyor.

BU YATAKTA HER KİM YATIYORDUYSA

Telefon gecenin bir yarısı, sabahın üçünde çalıyor ve neredeyse ödümüzü patlatıyor.

"Aç, aç!" diye bağırıyor karım. "Tanrım, bu da kim? Açsana!"

Işığı bulamıyorum ama telefonun durduğu öbür odaya gidip dördüncü çalıştan sonra açıyorum.

"Bud orada mı?" diyor kadın, zilzurna sarhoş.

"Tanrım, yanlış numara," deyip kapatıyorum.

Işığı açıp banyoya gidiyorum, işte o sırada telefonun yeniden çaldığını duyuyorum.

"Açsana şunu!" diye haykırıyor karım yatak odasından. "Tanrı aşkına, ne istiyorlar Jack? Artık dayanamıyorum."

Banyodan koşturup telefonu açıyorum.

"Bud?" diyor kadın. "Ne yapıyorsun Bud?"

Diyorum ki: "Bana bakın. Yanlış numara çeviriyorsunuz. Bir daha bu numarayı aramayın."

"Bud'la konuşmalıyım," diyor.

Telefonu kapatıyor, yeniden çalana kadar bekliyor, sonra da ahizeyi alıp telefonun yanındaki masaya koyuyorum. Ama kadının sesinin şöyle dediğini duyuyorum: "Bud, konuş benimle, lütfen." Ahizeyi masanın üstünde yan bırakıyor, ışığı söndürüyor ve odanın kapısını kapatıyorum.

Yatak odasında lambayı yanar halde, karım Iris'i ise örtünün altında dizlerini yukarı çekip karyola başlığına dayanmış otururken buluyorum. Sırtında yastık var ve kendi tarafından çok benim tarafımda. Örtüyü omuzlarına dolamış. Battaniye ve çarşaf yatağın ayakucundan çekilip çıkarılmış. Uykuya geri dönmek istiyorsak –en azından ben uykuya geri dönmek istiyorum– sıfırdan başlayıp bu yatağı toplamamız gerekiyor.

"Bu da neydi böyle?" diyor Iris. "Telefonun fişini çekmeliydik. Galiba unuttuk. Bir gece telefonun fişini çekmeyi unut da gör bakalım, neler oluyor. İnanmıyorum."

Iris ile ben birlikte yaşamaya başladıktan sonra, eski karım ya da çocuklarımdan biri biz uyurken arayıp nutuk çekmeye kalkardı. Iris ile ben evlendikten sonra bile bunu yapmaya devam ettiler. Biz de yatmaya gitmeden önce telefonumuzun fişini çekmeye başladık. Yılın hemen hemen her gecesi telefonun fişini çekiyorduk. Alışkanlık haline gelmişti. Bu defa atladım, hepsi bu.

"Kadının teki *Bud*'ı istiyor," diyorum. Pijamamla orada durmuş, yatağa girmek istiyor ama yapamıyorum. "Sarhoştu. Kenara kay tatlım. Telefonu açık bıraktım."

"Tekrar arayamaz mı?"

"Hayır," diyorum. "Neden azıcık kenara kayıp şu örtünün birazını bana vermiyorsun?"

Yastığını alıp yatağın öte ucunda karyola başlığına dayıyor, kenara kayıyor, sonra da tekrar sırtını yaslıyor. Uykulu görünmüyor. Tamamen uyanık görünüyor. Yatağa girip örtünün birazını çekiyorum. Ama örtüde bir terslik var. Çarşafım yok, sadece battaniyem var. Alt tarafa bakıp ayaklarımın dışarı çıktığını görüyorum. Ona bakacak şekilde yan dönüyor ve ayaklarım battaniyenin altına girsin diye bacaklarımı yukarı çekiyorum. Yatağı toplamalıydık. Bunu önermeliydim. Ama düşünüyorum da, şimdi, şu anda ışığı söndürürsek, hemen uykuya geri dönebiliriz.

"Işığını söndürmeye ne dersin tatlım?" diyorum, elimden geldiğince kibar.

"Önce bir sigara içelim," diyor. "Sonra uyuruz. Sigara ile kül tablasını getirsene. Bir sigara içelim."

"Uyuyalım," diyorum. "Baksana, saat kaç oldu." Saatli radyo yatağın yanı başında. Üç buçuğu gösteriyor.

"Haydi," diyor Iris. "Bunca şeyden sonra bir sigaraya ihtiyacım var."

Sigara ile kül tablasını getirmek için yataktan çıkıyorum. Telefonun bulunduğu odaya girmek zorunda kalıyor ama telefona dokunmuyorum. Telefona bakmak bile istemiyorum ama bakıyorum tabii. Ahize hâlâ masanın üstünde yan duruyor.

Tekrar yatağa giriyor ve kül tablasını aramıza, yorganın üstüne koyuyorum. Bir sigara yakıp ona veriyor, sonra da kendim için bir tane yakıyorum.

Telefon çaldığı sırada gördüğü rüyayı hatırlamaya çalışıyor. "Hayal meyal hatırlıyorum, tam olarak hatırlayamıyorum. Şey hakkındaydı, şey... Hayır, ne hakkında olduğunu bilmiyorum. Emin olamıyorum. Hatırlayamıyorum," diyor sonunda. "Lanet olsun o kadına da, ettiği telefona da. '*Bud*,'" diyor. "Onu yumruklamak istiyorum." Sigarasını söndürüp hemen bir tane daha yakıyor, dumanı üflüyor, bakışlarını şifonyerde ve perdelerde gezdiriyor. Saçları açık, omuzlarına dökülmüş. Kül tablasını kullanıyor, sonra da yatağın ayakucuna doğru bakıp rüyasını hatırlamaya çalışıyor.

Ama gerçekten, rüyasında ne gördüğü umurumda değil. Uykuya geri dönmek istiyorum, hepsi bu. Sigaramı bitirip söndürüyor ve onun da bitirmesini bekliyorum. Kıpırdamadan yatıyor ve hiçbir şey söylemiyorum.

Iris eski karım gibi, uyurken bazen şiddet dolu rüyalar görür. Gece yatakta çırpınır ve sabah kan ter içinde, geceliği vücuduna yapışmış halde uyanır. Yine eski ka-

rım gibi, rüyalarını bana en ince ayrıntısına kadar anlatmak ve şunun neyi temsil ettiği, bunun neyin alameti olduğu konusunda tahminler yürütmek ister. Eski karım gece örtüyü bir tekmede fırlatır ve birisi yakasına yapışmış gibi uykusunda çığlık atardı. Bir keresinde, iyice şiddet dolu bir rüya sırasında, yumruğunu kulağıma indirdi. Ben rüyasız bir uykudaydım ama karanlıkta üzerine çullanıp alnına bir tane patlattım. Sonra bağırmaya başladık. İkimiz de bağırıp çağırdık. Birbirimizin canını yakmıştık ama esas olarak korkmuştuk. Ne olduğu hakkında hiçbir fikrimiz yoktu, ta ki ben lambayı yakana dek; sonra durumu anladık. Ardından bununla dalga geçtik – uykumuzda yumruk yumruğa dövüşmemizle. Ama sonra çok daha ciddi başka bir sürü şey olmaya başlayınca, o geceyi unutmaya meylettik. Bir daha hiç lafını etmedik, birbirimize sataştığımızda bile.

Bir keresinde gece uyanıp Iris'in uykusunda dişlerini gıcırdattığını duydum. Tam kulağımın dibinde devam eden öyle acayip bir sesti ki, beni uyandırdı. Onu hafifçe sarstım, o da durdu. Ertesi sabah bana çok kötü bir rüya gördüğünü söyledi ama bütün söylediği buydu. Ayrıntılar için onu sıkıştırmadım. Söylemek istemeyeceği kadar kötü ne olabileceğini gerçekten bilmek istemiyordum galiba. Uykusunda dişlerini gıcırdattığını söylediğimde kaşlarını çattı ve bu konuda bir şeyler yapması gerekeceğini söyledi. Ertesi gece eve Gece Bekçisi diye bir şey getirdi – uyurken ağzına takması gereken bir şey. Bir şeyler yapması gerektiğini söyledi. Dişlerini gıcırdatıp durmayı göze alamazdı; çok geçmeden ağzında diş kalmazdı. Böylece bu önleyici aleti bir hafta kadar ağzına taktı, sonra da takmayı bıraktı. Rahatsız bir alet olduğunu söyledi, zaten pek şık da görünmüyordu. Ağzına böyle bir şey takan bir kadını kim öpmek ister, dedi. Bu konuda haklıydı tabii.

Başka bir sefer, yüzümü okşayıp bana Earl dediği için uyandım. Elini tutup parmaklarını sıktım. "Ne var?" dedim. "Ne var sevgilim?" Ama cevap vermek yerine o da benim parmaklarımı sıktı, iç çekti, sonra da yine kıpırdamadan yattı. Ertesi sabah, gece rüyasında ne gördüğünü sorduğumda, rüya görmediğini iddia etti.

"Öyleyse Earl kim?" dedim. "Uykunda sözünü ettiğin şu Earl kim?" Kıpkırmızı oldu ve Earl adında birini tanımadığını söyledi, öyle birini hiç tanımamış.

Lamba hâlâ yanıyor ve başka ne düşüneceğimi bilmediğim için, açık bıraktığım telefonu düşünüyorum. Onu kapatıp kordonu prizden çekmeliyim. Sonra uyumayı düşünmemiz gerek.

"Gidip şu telefonun icabına bakayım," diyorum. "Sonra uyuyalım."

Iris kül tablasını kullanıp şöyle diyor: "Bu defa fişi çektiğinden emin ol."

Tekrar ayağa kalkıp öbür odaya gidiyorum, kapıyı açıp ışığı yakıyorum. Ahize hâlâ masanın üstünde yan duruyor. Onu kulağıma götürüyor, çevir sesini duymayı bekliyorum. Ama hiçbir şey duymuyorum, sinyal sesini bile.

Ani bir dürtüyle bir şey söylüyorum. "Alo," diyorum.

"Ah, Bud, sensin," diyor kadın.

Telefonu kapatıyor ve tekrar çalmasına fırsat kalmadan uzanıp prizden çekiyorum. Bu yeni bir durum. Esrarengiz bir olay, bu kadın ve onun Bud'ı. Bu yeni gelişmeyi Iris'e nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum çünkü daha fazla tartışmaya ve daha büyük spekülasyona yol açmaktan başka bir işe yaramayacak. Şimdilik hiçbir şey söylememeye karar veriyorum. Belki kahvaltıda bir şey söylerim.

Yatak odasına döndüğümde, onun bir sigara daha içtiğini görüyorum. Saatin neredeyse sabahın dördü olduğunu da görüyorum. Endişelenmeye başlıyorum. Saat

dörtse çok yakında beş olacak, sonra da altı olacak, sonra altı buçuk, sonra işe gitmek için kalkma vakti. Sırtüstü yatıp gözlerimi kapıyor ve ışık hakkında başka bir şey söylemeden önce yavaşça altmışa kadar saymaya karar veriyorum.

"Hatırlamaya başlıyorum," diyor Iris. "Hatırıma geliyor. Duymak ister misin Jack?"

Saymayı bırakıp gözlerimi açıyor, doğrulup oturuyorum. Yatak odası dumanla dolmuş. Ben de bir tane yakıyorum. Neden olmasın? Canı cehenneme.

Diyor ki: "Rüyamda bir parti veriliyordu."

"Bu olurken ben neredeydim?" Genellikle, şu ya da bu nedenle rüyalarında yer almam. Bu biraz sinirime dokunur ama açığa vurmam. Ayaklarım yine açıkta kaldı. Onları örtünün altına çekiyor, dirseğime dayanıp doğruluyor ve kül tablasını kullanıyorum. "Yine benim içinde olmadığım bir rüya mı? Durum buysa, sorun değil." Sigarayı içime çekiyor, dumanı tutuyor, dışarı salıyorum.

"Tatlım, sen rüyada yoktun," diyor Iris. "Üzgünüm ama yoktun. Ortalıkta değildin. Seni *özledim* ama. Gerçekten özledim, bundan eminim. Yakınlarda olduğunu biliyordum sanki ama sana ihtiyaç duyduğum yerde değildin. Bazen şu endişeli hallere giriyorum ya? Hani bir grup insanın olduğu bir yere birlikte gittiğimizde ayrı düşüyoruz ve seni bulamıyorum? Biraz bunun gibiydi. Bence sen oradaydın ama seni bulamadım."

"Devam et, bana rüyayı anlat," diyorum.

Beliyle bacaklarının etrafındaki örtüyü düzeltiyor ve uzanıp bir sigara alıyor. Ona çakmağı tutuyorum. Sonra, sadece bira servisi yapılan şu partiyi anlatmaya devam ediyor. "Birayı sevmem bile," diyor. Ama yine de bol miktarda içmiş ve tam gidecekken –eve, diyor– küçük bir köpek elbisesinin eteğine yapışıp onu bırakmamış.

Gülüyor, ben de onunla birlikte gülüyorum, oysa saate baktığımda, akreple yelkovanın dört buçuğa yakın durduğunu görüyorum.

Rüyasında bir tür müzik çalıyormuş – belki piyano, belki de akordeondu, kim bilir? Rüyalar bazen böyledir, diyor. Her neyse, eski kocasının rüyasına girdiğini hayal meyal hatırlıyormuş. Bira servisi yapan o olabilirmiş. İnsanlar plastik bardaklar kullanarak fıçıdan bira içiyorlarmış. Onunla dans etmiş bile olabileceğini düşünüyordu.

"Bana bunu neden söylüyorsun?"

Diyor ki: "Bu bir rüyaydı tatlım."

"Hoşuma gittiğini sanmıyorum, sözümona bütün gece burada, benim yanımdasın ama onun yerine rüyanda yabancı köpekleri, partileri ve eski kocaları görüyorsun. Onunla dans etmen hoşuma gitmedi. Bu da ne demek oluyor? Ya ben sana bütün gece rüyamda Carol'la dans ettiğimi söyleseydim? Hoşuna gider miydi?"

"Alt tarafı bir rüya, değil mi?" diyor. "Bana tuhaf davranma. Daha fazla anlatmayacağım. Anlatamayacağımı görüyorum. İyi bir fikir olmadığını görebiliyorum." Parmaklarını yavaşça dudaklarına götürüyor, düşünürken bazen yaptığı gibi. Yüzünden, ne kadar yoğun bir dikkat gösterdiği belli; alnında küçük çizgiler beliriyor. "Rüyada olmadığın için üzgünüm. Ama sana başka türlü anlatsaydım yalan söylemiş olurdum, değil mi?"

Başımı sallıyorum. Sorun olmadığını göstermek için koluna dokunuyorum. Gerçekten umurumda değil. Değil galiba. "Sonra ne oldu tatlım? Rüyayı tamamla," diyorum. "Belki sonra uyuyabiliriz." Galiba bir sonra yaşanan şeyi öğrenmek istiyordum. Son duyduğum Jerry'yle dans etmesiydi. Daha fazlası varsa duymam gerekiyordu.

Sırtındaki yastığı kabartıp şöyle diyor: "Tek hatırlayabildiğim bu. Daha fazlasını hatırlayamıyorum. O sırada kahrolası telefon çaldı."

"Bud," diyorum. Lambanın altındaki ışıkta süzülen dumanı görebiliyorum, odadaki havada da duman asılı. "Pencere mi açsak acaba?" diyorum.

"İyi fikir," diyor. "Şu dumanın birazı çıksın. Bize iyi geliyor olamaz."

"Hayatta iyi gelmez," diyorum.

Yeniden ayağa kalkıp pencereye gidiyor ve camı birkaç santim kaldırıyorum. İçeri giren serin havayı hissedebiliyorum, uzaktan bir kamyonun, onu geçide ve oradan da bir sonraki eyalete götürecek olan rampayı tırmanırken vites küçülttüğünü duyuyorum.

"Galiba çok yakında Amerika'da sigara içen bir tek biz kalacağız," diyor. "Cidden, bırakmayı düşünmeliyiz." Bunu söylerken sigarasını söndürüp kül tablasının yanındaki pakete uzanıyor.

"Sigara içenler namlunun ucunda," diyorum.

Tekrar yatağa giriyorum. Örtü tersyüz olmuş ve saat sabahın beşi. Bu gece daha fazla uyuyacağımızı sanmıyorum. Uyumasak ne çıkar ki? Kayıtlı bir yasa mı var? Uyumasak başımıza kötü bir şey mi gelir?

Saçının birazını parmaklarının arasına alıyor. Sonra kulağının arkasına itiyor ve bana bakıp şöyle diyor: "Son zamanlarda alnımdaki şu damarı hissediyorum. Bazen *nabız gibi atıyor*. Zonkluyor. Neden söz ettiğimi anlıyor musun? Hiç böyle bir şey yaşadın mı bilmem. Bunu düşünmekten nefret ediyorum ama muhtemelen günün birinde felç filan geçireceğim. Böyle olmaz mı? Kafandaki bir damar patlar hani. Muhtemelen sonunda bana bu olacak. Annem, büyükannem ve teyzelerimden biri felçten öldü. Ailemin felç geçmişi var. Ailede birinden birine geçebiliyor, biliyorsun. Kalıtımsal, tıpkı kalp hastalığı, çok şişman olmak ya da buna benzer şeyler gibi. Her neyse," diyor. "Bir gün bana bir şey olacak, değil mi? Belki de olacağı budur – felç. Belki de böyle giderim. Bunun

başlangıcı olabilir gibi geliyor. Önce nabız gibi atıyor biraz, dikkatimi çekmek ister gibi, sonra da zonklamaya başlıyor. Zonk, zonk, zonk. Sersem gibi korkuyorum," diyor. "Çok geç olmadan şu kahrolası sigarayı bırakalım istiyorum." Sigarasının geri kalanına bakıyor, kül tablasına bastırıp eziyor ve elini yelpaze gibi sallayarak dumanı uzaklaştırmaya çalışıyor.

Sırtüstü yatmış, tavanı inceliyor ve bunun ancak sabahın beşinde yapılabilecek türden bir konuşma olduğunu düşünüyorum. Bir şey söylemem gerektiğini hissediyorum. "Hemen nefesim kesiliyor," diyorum. "Telefona bakmak için içeri koştuğumda nefes nefese kaldım."

"Endişe yüzünden olabilir," diyor Iris. "Bunu kim ister ki zaten! Birinin bu saatte araması *fikri*! O kadını parça pinçik edebilirdim."

Yatakta kendimi çekip doğruluyor ve karyola başlığına yaslanıyorum. Yastığı sırtıma koyup rahat etmeye çalışıyorum, tıpkı Iris gibi. "Sana söylemediğim bir şey söyleyeceğim," diyorum. "Ara sıra çarpıntım oluyor. Kalbim deliriyor sanki." Beni dikkatle seyrediyor, söyleyeceğim bir sonraki şeye kulak kabartıyor. "Bazen göğsümden fırlayacak gibi oluyor. Buna neyin yol açtığını bilmiyorum."

"Neden bana söylemedin?" diyor. Elimi tutuyor ve bırakmıyor. Elimi sıkıyor. "Hiçbir şey söylemedin tatlım. Bak, sana bir şey olsa ben ne *yapardım* bilmiyorum. Yıkılırdım. Ne sıklıkta oluyor? Korkutucu bir şey bu, biliyorsun." Hâlâ elimi tutuyor. Ama parmakları bileğime, nabzımın attığı yere kayıyor. Bileğimi böyle tutmaya devam ediyor.

"Sana hiç söylemedim çünkü seni korkutmak istemedim," diyorum. "Ama bazen oluyor. Daha bir hafta önce oldu. Olduğu sırada özel bir şey yapıyor olmam da gerekmiyor. Elimde gazeteyle koltukta otururken olabiliyor. Ya da araba kullanırken veya alışveriş arabasını iterken. Ken-

dimi zorluyor olup olmamam önemli değil. Başlayıveriyor – güm, güm, güm. İşte böyle. İnsanların duymamasına şaşıyorum. Sesi o kadar yüksek bence. Yine de *ben* duyabiliyorum, beni korkuttuğunu sana söylemekte de sakınca görmüyorum," diyorum. "Yani amfizemden ya da akciğer kanserinden veya sözünü ettiğin gibi felçten gitmezsem, o zaman muhtemelen kalp krizinden giderim."

Sigaraya uzanıyorum. Ona da bir tane veriyorum. Bu gece uykuyla işimiz bitti. Uyuduk mu? Bir an hatırlayamıyorum.

"Neden öleceğimizi kim bilir?" diyor Iris. "Her şey olabilir. Yeterince uzun yaşarsak belki böbrek yetmezliği ya da onun gibi bir şey olur. İşyerinden bir arkadaşımın babası böbrek yetmezliğinden yeni öldü. Gerçekten yaşlanacak kadar şanslıysan, bazen başına bu gelebilir. Böbreklerin iflas ederse, vücudun ürik asitle dolmaya başlar. Sonunda, ölmeden önce bambaşka bir renge bürünürsün."

"Müthiş. Kulağa harika geliyor," diyorum. "Belki de bu konuyu kapatmalıyız. Bu meseleye nasıl geldik ki zaten?"

Cevap vermiyor. Yastığından uzaklaşıp öne doğru eğiliyor, kollarını bacaklarına doluyor. Gözlerini kapayıp başını dizlerine koyuyor. Sonra yavaşça bir ileri bir geri sallanmaya başlıyor. Sanki müzik dinliyor gibi. Ama müzik yok. En azından ben duyamıyorum.

"Ne isterdim, biliyor musun?" diyor. Hareket etmeyi bırakıyor ve gözlerini açıp başını bana doğru eğiyor. Sonra, iyi olduğunu anlayayım diye sırıtıyor.

"Ne isterdin tatlım?" Bacağımı bilekten onun bacağına geçiriyorum.

Diyor ki: "Kahve isterdim, işte bu. Bir fincan sert, sade kahve çok hoşuma giderdi. Uyanığız, değil mi? Kim uykuya geri dönecek? Haydi kahve içelim."

"Çok fazla kahve içiyoruz," diyorum. "Bu kadar kahve de bizim için iyi değil. Hiç içmeyelim demiyorum, sa-

dece çok fazla içiyoruz diyorum. Bu sadece bir gözlem," diye ekliyorum. "Aslında ben de kahve içmek isterim."

"Güzel," diyor.

Ama ikimiz de yerimizden kıpırdamıyoruz.

Saçını silkeliyor, sonra da bir sigara daha yakıyor. Duman yavaşça odada süzülüyor. Birazı açık pencereye doğru süzülüyor. Pencerenin dışındaki taraçaya hafif bir yağmur yağmaya başlıyor. Alarm çalmaya başlıyor, uzanıp kapatıyorum. Sonra yastığı alıp tekrar başımın altına koyuyorum. Sırtüstü yatıp tavana biraz daha bakıyorum. "Hani parlak bir fikrimiz vardı, bir kız kahvemizi yatağımıza getirecekti, ne oldu?" diyorum.

"Keşke *birisi* bize kahve getirse," diyor. "Kız ya da oğlan, şu ya da bu. Şu anda gerçekten kahveye ihtiyacım var."

Kül tablasını komodinin üstüne koyuyor, bence ayağa kalkacak. Birinin kalkıp kahve makinesini çalıştırması ve blendere bir kutu donmuş meyve suyu koyması gerek. Birimizin yerinden kıpırdaması gerek. Ama onun yerine yatakta aşağı kayıyor, ta ki ortada bir yerlerde oturana dek. Örtü her yere dağılmış durumda. Yorganın bir yerini çekiştiriyor, sonra da avucunun içini oraya sürtüyor ve başını kaldırıp bakıyor. "Gazetedeki haberi gördün mü, adamın teki yoğun bakıma av tüfeği sokmuş ve hemşirelere babasını yaşam destek ünitesinden çıkarttırmış. Okudun mu?" diyor Iris.

"Haberlerde gördüm," diyorum. "Ama çoğunlukla, makineye bağlı altı ila sekiz kişinin fişini çeken hemşireden söz ediyorlardı. Bu noktada kaç kişinin fişini çektiğini tam olarak bilmiyorlar. Annesinin fişini çekerek işe başlamış, sonra da almış yürümüş. Âlem yapıyor gibiymiş sanırım. Herkese iyilik yaptığını düşündüğünü söyledi. Onu umursayan birinin de *onun* için bunu yapmasını umduğunu söyledi."

Iris yatağın ayakucuna kaymaya karar veriyor. Yüzünü bana dönecek şekilde yerleşiyor. Bacakları hâlâ örtünün altında. Bacaklarını benim bacaklarımın arasına sokup şöyle diyor: "Haberlerdeki şu felçli kadına ne demeli, hani ölmek istediğini, açlıktan ölmek istediğini söyleyen? Şimdi doktorunu ve hastaneyi dava ediyormuş çünkü onu canlı tutmak için zorla beslemekte diretiyorlarmış. İnanabiliyor musun? Delilik. Gırtlağına o tüpü sokabilsinler diye günde üç kez bağlıyorlarmış. Kahvaltısını, öğle ve akşam yemeğini bu yolla veriyorlarmış. Ve onu makineye de bağlı tutuyorlarmış çünkü akciğerleri kendi başına çalışmıyormuş. Gazetede diyordu ki, onlara fişini çekmeleri ya da kendisini açlıktan ölüme terk etmeleri için *yalvarıyormuş*. Kendisini ölüme terk etmeleri için onlara yalvarıp yakarıyormuş ama dinlemiyorlarmış. Vakur ölmek istediğini söylüyormuş. Şimdiyse çıldırmış, herkesi dava etmeye bakıyormuş. Şaşırtıcı değil mi bu? Kayıtlara geçecek bir durum değil mi?" diyor. "Bazen başım ağrıyor," diyor. "Belki de damarla ilgisi vardır. Belki de yoktur. Belki bağlantılı değillerdir. Ama başım ağrıdığında sana söylemiyorum çünkü seni endişelendirmek istemiyorum."

"Sen neden söz ediyorsun?" diyorum. "Bana bak. Iris? Bilmeye hakkım var. Kocan olduğumu unuttun herhalde. Bir sorunun varsa bilmeliyim."

"İyi de sen ne *yapabilirdin* ki? Sadece endişelenirdin." Bacağıyla bacağıma vuruyor, sonra tekrar vuruyor. "Değil mi? Bana aspirin almamı söylerdin. Seni bilirim."

Aydınlanmaya başlayan pencereye doğru bakıyorum. Pencereden nemli bir esintinin geldiğini hissedebiliyorum. Yağmur dindi ama her an boşanabileceği sabahlardan biri. Yeniden ona bakıyorum. "Doğruyu söylemek gerekirse Iris, zaman zaman yan tarafıma sancılar giriyor." Ama kelimeleri söylediğim an üzülüyorum. Endişelene-

cek ve bu konuda konuşmak isteyecek. Duş almayı düşünmeliydik; kahvaltıya oturmalıydık.

"Hangi taraf?" diyor.

"Sağ taraf."

"Apandis olabilir," diyor. "Bu kadar basit bir şey."

Omuz silkiyorum. "Kim bilir? Ben bilmem. Tek bildiğim böyle bir şeyin olduğu. Ara sıra, bir-iki dakikalığına orada keskin bir acı hissediyorum. Çok keskin. İlk başta bir kasın çekildiğini sandım. Safrakesesi ne tarafta bu arada? Solda mı, sağda mı? Belki de sorun safrakesemdedir. Ya da belki *safrataşı* vardır, her ne haltsa."

"Aslında o bir taş değil," diyor. "Safrataşı küçük bir granül gibidir ya da ona benzer bir şeydir. Kurşunkalemin ucu kadardır. Yo, dur, sözünü ettiğim *böbrektaşı* olabilir. Sanırım bu konuda hiçbir şey bilmiyorum." Başını iki yana sallıyor.

"Böbrektaşı ile safrataşı arasındaki fark ne?" diyorum. "Tanrım, vücudun hangi tarafında olduklarını bile bilmiyoruz. Sen de bilmiyorsun, ben de bilmiyorum. Birlikte bu kadarını biliyoruz. Koca bir hiç. Ama bir yerde okumuştum, böbrektaşını düşürebilirmişsin, eğer bendeki buysa. Ve genellikle öldürmezmiş. Acılı olurmuş, evet. Safrataşı hakkında ne dediklerini bilmiyorum."

"'Genellikle' kısmı hoşuma gitti," diyor.

"Evet," diyorum. "Bak, kalksak iyi olur. Gerçekten geç oluyor. Saat yedi."

"Biliyorum," diyor. "Tamam." Ama oturmaya devam ediyor. Sonra diyor ki: "Büyükannemin arteriti öyle kötüydü ki, sonlara doğru kendi başına dolaşamıyordu, hatta parmaklarını bile oynatamıyordu. Bütün gün koltukta oturup tek parmaklı eldiven takmak zorunda kalıyordu. Sonunda bir fincan kakao bile tutamaz hale geldi. Arteriti o kadar kötüydü. Sonra felç geçirdi. *Büyükbabama* gelince," diyor. "Büyükannem öldükten kısa bir süre

sonra bakımevine gitti. Ya böyle olacaktı ya da birisinin gelip gece gündüz onunla kalması gerekecekti, bunu yapacak kimse de yoktu. Kimsenin yirmi dört saatlik bakımı karşılayacak parası da yoktu. O da bakımevine gitti. Ama orada hızla kötülemeye başladı. Bir keresinde, oraya geleli bir süre olmuştu, annem onu ziyarete gitti, sonra da eve gelip bir şey söyledi. Söylediği şeyi asla unutmayacağım." Ben de asla unutmayacakmışım gibi bakıyor bana. Unutmayacağım da. "Dedi ki: 'Babam artık beni tanımıyor. Kim olduğumu bile bilmiyor. Babam bitkisel hayata girmiş.' Bunu söyleyen annemdi."

Öne doğru eğiliyor ve yüzünü elleriyle örtüp ağlamaya başlıyor. Yatağın ayakucuna kayıp yanına oturuyorum. Elini tutup kucağıma koyuyorum. Kolumu omzuna doluyorum. Birlikte oturarak karyola başlığına ve komodine bakıyoruz. Saat de orada, saatin yanındaysa birkaç dergi ve karton kapaklı bir kitap. Yatağın, uyurken ayaklarımızı koyduğumuz kısmında oturuyoruz. Bu yatakta her kim yatıyorduysa, alelacele kalkmış gibi görünüyor. Bu yatağa her bakışımda onu böyle hatırlayacağımı biliyorum. Bir şeyin içine girdik ama tam olarak ne olduğunu bilmiyorum.

"Benim başıma böyle bir şey gelmesini istemiyorum," diyor. "Senin de." Battaniyenin köşesiyle yüzünü silip derin bir nefes alıyor, hıçkırık olarak çıkıyor ağzından. "Üzgünüm. Elimde değil," diyor.

"Bizim başımıza gelmeyecek. Gelmeyecek," diyorum. "Bunların hiçbiri için endişelenme, tamam mı? Biz iyiyiz Iris, iyi de kalacağız. Her halükârda, daha o zamana çok var. Hey, ben seni seviyorum. Biz birbirimizi seviyoruz, öyle değil mi? Önemli olan bu. Değerli olan bu. Endişelenme tatlım."

"Bana bir söz vermeni istiyorum," diyor. Elini geri çekiyor. Kolumu omzundan uzaklaştırıyor. "Gerekirse ve

gerektiğinde fişimi çekeceğine söz vermeni istiyorum. İş o noktaya gelirse demek istiyorum. Ne dediğimi duyuyor musun? Bu konuda ciddiyim, Jack. Yapman gerekirse fişimi çekmeni istiyorum. Söz verir misin?"

Hemen bir şey söylemiyorum. Ne söyleyeyim ki? Henüz bunun kitabını yazmadılar. Bir süre düşünmeye ihtiyacım var. Ne istiyorsa yapacağımı söylemenin bana bir şeye mal olmayacağını biliyorum. Bunlar sadece kelime, değil mi? Kelimeler basittir. Ama bundan fazlası var; benden dürüst bir cevap istiyor. Ve henüz bu konuda ne hissettiğimi bilmiyorum. Acele etmemeliyim. Ne söylediğimi düşünmeden bir şey söyleyemem, sonuçlarını düşünmeliyim, söylediğimde onun ne hissedeceğini düşünmeliyim – her ne söyleyeceksem.

Ben hâlâ bunu düşünürken, o şöyle diyor: "Ya sen?"

"Ya ben ne?"

"İş o noktaya gelirse, fişinin çekilmesini istiyor musun? Tanrı korusun tabii," diyor. "Ama bir fikrim olmalı, anlarsın ya, senden bir şey duymalıyım, en kötüsü olursa ne yapmamı istiyorsun?" Bana dikkatle bakıyor, söylememi bekliyor. Gerekirse ve gerektiğinde, sonradan kullanmak için bir kenara koyabileceği bir şey istiyor. Peki. Tamam. *En iyisinin bu olacağını düşünüyorsan fişimi çek tatlım*, demek benim için kolay. Ama bunu biraz daha düşünmem gerek. *Onun* için ne yapacağımı ya da yapmayacağımı bile henüz söylemedim. Şimdiyse beni ve *benim* durumumu düşünmem gerek. Bu konuya atlamak gelmiyor içimden. Delilik bu. *Biz* deliyiz. Ama şimdi her ne söylersem bir gün bana geri dönebileceğini anlıyorum. Bu önemli. Burada bir ölüm kalım meselesinden söz ediyoruz.

Yerinden kıpırdamadı. Hâlâ cevabını bekliyor. O bir cevap alana kadar bu sabah hiçbir yere gitmeyeceğimizi görebiliyorum. Bu konuyu biraz daha düşünüyor, sonra

da düşündüğümü söylüyorum: "Hayır. Fişimi çekme. Fişimin çekilmesini istemiyorum. Olabildiğince uzun süre makineye bağlı kalayım. Kim itiraz edecek? Sen mi itiraz edeceksin? Kimseyi incitecek miyim? İnsanlar görüntüme dayanabildiği sürece, feryat etmeye başlamadıkları sürece hiçbir fişi çekme. Beni kendi halime bırak, tamam mı? Acı sona kadar. Vedalaşmak için arkadaşlarımı davet et. Hiçbir şeyi aceleye getirme."

"Ciddi ol," diyor. "Bu tartıştığımız çok ciddi bir konu."

"Ciddiyim. Fişimi çekme. Bu kadar basit."

Başını sallıyor. "Tamam o zaman. Çekmeyeceğime söz veriyorum." Bana sarılıyor. Bir an sıkı sıkı tutuyor. Sonra beni bırakıyor. Saatli radyoya bakıp şöyle diyor: "Tanrım, elimizi çabuk tutsak iyi olur."

Böylece yataktan çıkıp giyinmeye başlıyoruz. Bazı yönlerden herhangi bir sabah gibi; her şeyi daha hızlı yapmamız dışında. Kahve ve meyve suyu içip çörek yiyoruz. Kapalı ve rüzgârlı olan hava hakkında yorumlarda bulunuyoruz. Fişler hakkında ya da hastalık, hastaneler ve bunun gibi şeyler hakkında daha fazla konuşmuyoruz. Onu öpüp ön verandada açık şemsiyesiyle, işe gitmek için bineceği aracı beklemeye bırakıyorum. Sonra aceleyle gidip arabama biniyorum. Bir dakika içinde, motoru çalıştırdıktan sonra el sallayıp uzaklaşıyorum.

Ama işyerinde gün boyunca bu sabah konuştuğumuz bazı şeyleri düşünüyorum. Elimde değil. Birincisi, uykusuzluktan bitap haldeyim. Kendimi kolay incinir ve her türlü keyfî, ürkütücü düşüncenin pençesinde hissediyorum. Bir kez, etrafta kimseler yokken, başımı masamın üstüne koyup birkaç dakika uyuyabileceğimi düşünüyorum. Ama gözlerimi kapadığımda kendimi yine onu düşünürken buluyorum. Zihnimde bir hastane yatağını görebiliyorum. Hepsi bu – sadece bir hastane ya-

tağı. Yatak bir odanın içinde galiba. Derken yatağın üzerinde bir oksijen çadırı görüyorum, yatağın yanında da şu ekranlardan ve kocaman monitörlerden – filmlerdeki gibi. Gözlerimi açıyor, koltuğumda doğrulup oturuyor ve bir sigara yakıyorum. Sigarayı tüttürürken biraz kahve içiyorum. Sonra saate bakıp işe geri dönüyorum.

Saat beş olduğunda öyle yorgunum ki tek yapabildiğim arabayla eve gitmek. Yağmur yağıyor, arabayı dikkatli sürmeliyim. Çok dikkatli. Bir kaza da olmuş. Birisi trafik ışıklarında başka birisine arkadan çarpmış ama galiba yaralı yok. Arabalar hâlâ yolun ortasında, insanlar da yağmurda durmuş, konuşuyorlar. Trafik hâlâ yavaş ilerliyor; polis uyarı ışıkları koymuş.

Karımı gördüğümde şöyle diyorum: "Tanrım, ne gündü. Canım çıktı. Sen nasılsın?" Öpüşüyoruz. Paltomu çıkarıp asıyorum. Iris'in verdiği içkiyi alıyorum. Sonra, aklımda olduğu için ve deyim yerindeyse pürüzleri temizlemek istediğim için şöyle diyorum: "Tamam, duymak istediğin buysa fişini çekeceğim. Yapmamı istediğin buysa yapacağım. Böyle söylediğimi duymak şu anda seni mutlu edecekse işte söylüyorum. Senin için bunu yapacağım. Gerekli olduğunu düşünürsem fişini çekeceğim ya da çektireceğim. Ama benim fişimle ilgili söylediklerim hâlâ geçerli. Bir daha bu meseleyi düşünmek zorunda kalmak istemiyorum. Tekrar *konuşmak* zorunda kalmak bile istemiyorum. Bence konu hakkında söylenecek her şeyi söyledik. Enine boyuna tartıştık, bitti. *Ben* bittim."

Iris sırıtıyor. "Peki," diyor. "En azından artık biliyorum. Daha önce bilmiyordum. Belki delinin tekiyim ama bilmek istersen kendimi nedense daha iyi hissediyorum. Ben de artık bunu düşünmek istemiyorum. Ama konuşup hallettiğimize sevindim. Ben de bir daha asla konuyu açmayacağım, sözüm söz."

İçkimi alıp masanın üstüne, telefonun yanına koyuyor. Kollarını boynuma dolayıp bana sarılıyor ve başını omzuma yaslıyor. Ama mesele şu: Az önce ona söylediklerim, bütün gün ara ara düşündüklerim, şey, bir tür görünmez çizgiyi aşmışım gibi hissediyorum. Hiç gelmek zorunda kalmayacağımı sandığım bir yere gelmişim gibi hissediyorum. Ve buraya nasıl geldiğimi bilmiyorum. Garip bir yer. Kısa, zararsız bir rüyanın, sonra da sabah erkenden yapılan uykulu bir konuşmanın beni ölüm ve yok oluş düşüncelerine sürüklediği bir yer.

Telefon çalıyor. Birbirimizi bırakıyoruz ve ben uzanıp telefona bakıyorum. "Alo," diyorum.

"Alo," diye cevap veriyor kadın.

Bu sabah arayan kadın ama şimdi sarhoş değil. En azından bence değil; sesi sarhoş gelmiyor. Sakin sakin, aklı başında konuşuyor ve Bud Roberts'la temas kurmasını sağlayıp sağlayamayacağımı soruyor. Özür diliyor. Bana zahmet vermekten nefret ettiğini söylüyor ama bu acil bir konuymuş. Zahmet verdiği için üzgünmüş.

O konuşurken el yordamıyla sigaramı arıyorum. Bir tanesini ağzıma götürüp çakmağı kullanıyorum. Sonra konuşma sırası bana geliyor. Ona şunları söylüyorum: "Bud Roberts burada oturmuyor. Bu numarada değil, olacağını da sanmam. Sözünü ettiğiniz bu adamı hiç ama hiç görmeyeceğim. Lütfen bir daha burayı aramayın. Aramayın işte, tamam mı? Beni duyuyor musunuz? Dikkatli olmazsanız ümüğünüzü sıkarım."

"Şu kadın da insanın *safrasını* kabartıyor," diyor Iris.

Ellerim titriyor. Sanırım bunun sorumlusu sesim. Ama bütün bunları kadına anlatmaya çalışırken, derdimi anlatmaya çalışırken, karım hızlı davranıp öne doğru eğiliyor ve işte o kadar. Hat kesiliyor, hiçbir şey duyamıyorum.

SAMİMİYET

Batıda zaten işlerim var, o yüzden eski karımın yaşadığı bu küçük kasabaya uğruyorum. Dört yıldır görüşmedik. Ama zaman zaman, dergilerde ya da gazetelerde benimle ilgili bir şey çıktığında ya da yazıldığında –kısa biyografi ya da söyleşi– bunları ona gönderiyordum. Aklımdan ne geçiyordu bilmiyorum, sadece ilgilenebileceğini düşünüyordum. Her halükârda hiç cevap vermedi.

Saat sabahın dokuzu, telefon etmedim, doğrusu ne bulacağımı da bilmiyorum.

Ama beni içeri buyur ediyor. Şaşırmışa benzemiyor. Bırakın öpüşmeyi, el bile sıkışmıyoruz. Beni oturma odasına alıyor. Oturur oturmaz kahve getiriyor. Sonra aklından geçenleri söyleyiveriyor. Büyük bir acı çekmesine yol açtığımı, kendini teşhir edilmiş ve küçük düşürülmüş hissetmesine neden olduğumu söylüyor.

Hiç kuşkunuz olmasın, kendimi evimde hissediyorum.

Diyor ki: Ama sen zaten baştan beri ihanet ettin. İhanet konusunda kendini hep rahat hissettin. Hayır, diyor, bu doğru değil. Başlangıçta değil en azından. O zamanlar farklıydın. Ama galiba ben de farklıydım. Her şey farklıydı, diyor. Hayır, sen otuz beş yaşına bastıktan sonra oldu ya da otuz altı, her neyse, o yaşlarda işte, otuzlu yaşlarının

ortalarında, o zaman işe koyuldun. Gerçekten işe koyuldun. Bana kazık attın. Kılıfına da uydurdun. Kendinle gurur duymalısın.

Diyor ki: Bazen içimden avaz avaz bağırmak geliyordu.

O günlerden söz ederken zor zamanları, kötü zamanları unutmamı istediğini söylüyor. Güzel zamanlara vakit harca, diyor. Güzel zamanlar yok muydu? O öbür konuyu bırakmamı istiyor. Sıkılmış. Duymaktan bıkmış. Senin özel saplantın, diyor. Olan oldu, köprünün altından çok sular aktı, diyor. Bir trajedi, evet. Tanrı biliyor ya bir trajediydi, hem de nasıl. Ama trajediyi neden sürdürelim ki? O eski meseleyi kurcalamaktan bıkıp usanmaz mısın sen?

Diyor ki: Geçmişi bırak, Tanrı aşkına. O eski acıları bırak. Hedefine ulaşmak için başka yollar denemelisin, diyor.

Diyor ki: Biliyor musun? Bence sen hastasın. Kafadan çatlaksın. Hey, senin hakkında söyledikleri şeylere inanmıyorsun, değil mi? Bir an bile inanma onlara, diyor. Bak, onlara iki çift lafım var. Hikâye duymak istiyorlarsa benimle konuşsunlar.

Diyor ki: Beni dinliyor musun?

Dinliyorum, diyorum. Kulak kesildim, diyorum.

Diyor ki: Bu kadarı da fazla ahbap! Seni bugün buraya kim çağırdı ki zaten? Benim çağırmadığım kesin. Ortaya çıkıp içeri giriveriyorsun. Benden ne istiyorsun? Kan mı? Daha fazla kan mı istiyorsun? Şimdiye kadar payına düşeni aldığını sanıyordum.

Diyor ki: Beni öldü say. Rahat bırakılmak istiyorum. Artık tek istediğim rahat bırakılmak ve unutulmak. Hey, kırk beş yaşındayım, diyor. Ha kırk beş ha elli beş ha altmış beş. Bırak artık.

Diyor ki: Neden karatahtayı silip sonra elinde ne kaldığına bakmıyorsun? Neden temiz bir sayfa açmıyorsun? Bunun seni nereye kadar götüreceğine bak, diyor.

Buna gülmeden edemiyor. Ben de gülüyorum ama sinirlerim bozulduğundan.

Diyor ki: Biliyor musun? Bir keresinde şansım vardı ama kaçırdım. Kaçırdım işte. Sana hiç söylememişimdir herhalde. Bir de şimdi bak bana. Bak! Hazır fırsatın varken iyi bak. Beni bir kenara attın, orospu çocuğu.

Diyor ki: O zamanlar daha gençtim ve daha iyi bir insandım. Belki sen de öyleydin, diyor. Daha iyi bir insandın, demek istiyorum. Öyle olmalıydın. O zamanlar daha iyiydin, yoksa seninle işim olmazdı.

Diyor ki: Bir zamanlar seni çok sevdim. İşi yarı deliliğe vardıracak kadar sevdim. Öyle. Dünyadaki her şeyden fazla sevdim. Bir düşün. Şimdi ne kadar komik geliyor. Düşünebiliyor musun? Bir zamanlar o kadar *samimiydik* ki, şimdi inanamıyorum. Bence şimdi en tuhaf şey bu. Biriyle bu kadar samimi olmanın anısı. O kadar samimiydik ki kusabilirdim. Başka biriyle bu kadar samimi olduğumu hayal edemiyorum. Olmadım.

Diyor ki: Açıkçası –ve bunda ciddiyim– artık uzak durmak istiyorum. Sen kim olduğunu sanıyorsun ki zaten? Kendini Tanrı filan mı sanıyorsun? Tanrı'nın tırnağı bile olamazsın, ayrıca başka birinin de. Bayım, sen yanlış insanlarla takıldın. Ama ben ne bilirim ki? Bildiklerimi bile bilmiyorum artık. Yutturduklarının hoşuma gitmediğini biliyorum. O kadarını biliyorum. Neden söz ettiğimi biliyorsun, değil mi? Haklı mıyım?

Haklısın, diyorum. Sapına kadar haklısın.

Diyor ki: Her şeyi kabul edersin, değil mi? Çok kolay pes edersin. Hep öyle yaptın. Hiç ilken yok, bir tane bile. Tartışmadan kaçınmak için her şeyi yaparsın. Ama bunun konumuzla ilgisi yok.

Diyor ki: Sana bıçak çektiğim günü hatırlıyor musun?

Laf arasında söylermiş gibi, önemli değilmiş gibi söylüyor bunu.

Hayal meyal, diyorum. Hak etmiş olmalıyım ama pek hatırlamıyorum. Neden devam etmiyorsun, anlat bana.

Diyor ki: Şimdi bir şeyi anlamaya başlıyorum. Sanırım neden burada olduğunu biliyorum. Evet. Sen bilmesen de ben neden burada olduğunu biliyorum. Ama uyanığın tekisin. Neden burada olduğunu biliyorsun. Balığa çıktın. *Malzeme* avlıyorsun. Yaklaşıyor muyum? Haklı mıyım?

Bana bıçaktan söz et, diyorum.

Diyor ki: Madem bilmek istiyorsun, o bıçağı kullanmadığım için gerçekten üzgünüm. Öyle. Gerçekten, sahiden üzgünüm. Bunu çok düşündüm, kullanmadığım için üzgünüm. Fırsatım vardı. Ama tereddüt ettim. Tereddüt ettim ve yolumu kaybettim, öyle derler ya. Ama onu kullanmalıydım, her şeyin ve herkesin canı cehenneme. En azından onunla koluna bir kesik atmalıydım. En azından bunu yapmalıydım.

Eh, yapmadın, diyorum. Onunla beni doğrayacağını sandım ama yapmadın. Onu elinden aldım.

Diyor ki: Her zaman şanslıydın. Onu elimden aldın, sonra da bana bir tokat attın. Yine de, o bıçağı birazcık olsun kullanmadığıma pişmanım. Azıcık kullansaydım bile beni hatırlamanı sağlardı.

Bir sürü şeyi hatırlıyorum, diyorum. Bunu söylüyor, sonra da söylememiş olmayı diliyorum.

Diyor ki: Eyvallah, kardeşim. Belki farkında değilsindir ama burada tartışma konusu bu. Bütün sorun bu. Ama dediğim gibi, bana kalırsa sen yanlış şeyleri hatırlıyorsun. Aşağılık, utanç verici şeyleri hatırlıyorsun. Bıçak konusunu açmam o yüzden ilgini çekti.

Diyor ki: Pişmanlık duyup duymadığını merak ediyorum. Bu günlerde pişmanlığın piyasada herhangi bir değeri varsa tabii. Fazla duymuyorsundur sanırım. Ama şimdiye kadar bu konuda uzman olmuş olmalısın.

Pişmanlık, diyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse beni pek ilgilendirmiyor. Pişmanlık, çok sık kullandığım bir kelime değil. Galiba esas olarak pişmanlık duymuyorum. Olaylara karanlık açıdan baktığımı kabul ediyorum. Bazen, en azından. Ama pişmanlık duymak mı? Yo, hayır.

Diyor ki: Gerçek bir orospu çocuğusun, bunu biliyor muydun? Acımasız, katı yürekli bir orospu çocuğu. Sana bunu söyleyen oldu mu hiç?

Sen söyledin, diyorum. Defalarca.

Diyor ki: Ben her zaman gerçeği söylerim. Acı verse de. Beni asla yalan söylerken yakalayamazsın.

Diyor ki: Uzun zaman önce gözüm açıldı ama artık çok geçti. Fırsatım vardı ama parmaklarımın arasından kayıp gitmesine izin verdim. Bir süre, geri döneceğini bile düşündüm. Neden böyle düşündüm ki sanki? Aklımı kaçırmış olmalıyım. Şimdi gözlerim kan çanağına dönünceye kadar ağlayabilirim ama sana o zevki vermeyeceğim.

Diyor ki: Biliyor musun? Bence şu anda yanıyor olsan, şu dakika aniden alev alsan, üzerine bir kova su dökmem.

Buna gülüyor. Sonra yüzü yeniden kararıyor.

Diyor ki: Ne demeye buradasın ki sen? Daha fazlasını mı duymak istiyorsun? Günlerce devam edebilirim. Sanırım neden ortaya çıktığını biliyorum ama senden duymak istiyorum.

Ben cevap vermeyince, orada öylece oturunca devam ediyor.

Diyor ki: O günden sonra, sen çekip gittiğinde hiçbir şeyin önemi kalmadı. Çocukların, Tanrı'nın, hiçbir şeyin. Apışıp kalmış gibiydim gibiydim. *Yaşamayı bırakmış* gibiydim. Hayatım devam etti, etti, sonra duruverdi. Pat diye durmadı, gıcırdayarak durdu. Madem onun için bir değerim yok, eh, kendim ya da başkası için de bir değerim yok, diye düşünüyordum. Hissettiğim en kötü

şey buydu. Kalbimin kırılacağını sandım. Neler söylüyorum? Kırıldı zaten. Tabii kırıldı. Öylece kırılıverdi. Merak ediyorsan hâlâ kırık. İşte sana özet. Yumurtalarım aynı sepette, diyor. Sepet sepet yumurta. Bütün çürük yumurtalarım aynı sepette.

Diyor ki: Kendine başka birini buldun, değil mi? Uzun sürmedi. Şimdi de mutlusun. En azından senin hakkında böyle söylüyorlar: "O şimdi mutlu." Ya, gönderdiğin her şeyi okuyorum! Okumadığımı mı sanıyorsun? Bak, ben senin ruhunu bilirim bayım. Her zaman bilirdim. O zamanlar da biliyordum, şimdi de biliyorum. Ruhunun içini dışını bilirim, bunu hiç unutma. Merak ediyorsan ruhun bir cengel, karanlık bir orman, bir çöp kovası. Birisine bir şey sormak isterlerse benimle konuşsunlar. Ben senin nasıl işlediğini bilirim. Buraya uğrasınlar, ağızlarının payını veririm. Ben oradaydım. Hizmet ettim, dostum. Sonra sen kalk beni sergile ve sözümona eserinde alay et. Tom ya da Harry'nin teki de acısın ya da hüküm versin. Sor bakalım umurumda mı. Sor bakalım beni utandırdı mı. Haydi, sor.

Hayır, diyorum, bunu sormayacağım. Bu konuya girmek istemiyorum, diyorum.

Girmezsin tabii canım! diyor. *Nedenini* de biliyorsun!

Diyor ki: Tatlım, gücenme ama bazen seni vurabileceğimi ve nalları dikmeni seyredebileceğimi düşünüyorum.

Diyor ki: Gözlerimin içine bakamıyorsun, değil mi?

Diyor ki, tam olarak şöyle diyor: Seninle konuşurken gözlerimin içine bile bakamıyorsun.

Öyle mi, peki, gözlerinin içine bakıyorum.

Diyor ki: Tamam. Peki, diyor. Şimdi biraz ilerleme kaydediyoruz, belki. Bu daha iyi. Konuştuğun insan hakkında bir sürü şeyi gözlerinden anlayabilirsin. Herkes bunu bilir. Ama başka bir şey daha var, biliyor musun? Bu koca dünyada bunu sana söyleyecek kimse yok ama

ben söyleyebilirim. Benim hakkım var. O hakkı *kazandım*, oğlum. Sen kendini başka biriyle karıştırdın. İşin doğrusu bu. Ama ben ne bilirim ki? Böyle diyecekler yüz yıl sonra. Diyecekler ki: O kimdi ki zaten?

Diyor ki: Her halükârda, *beni* başka biriyle karıştırdığın kesin. Yani, artık ismim bile aynı değil! Doğduğum isim değil, seninle birlikte yaşarkenki ismim değil, iki yıl önceki ismim bile değil. Bu ne? Bütün bunlar ne ki zaten? Bir şey söyleyeyim. Şimdi yalnız kalmak istiyorum. Lütfen. Bu bir suç değil.

Diyor ki: Senin başka bir yerde olman gerekmiyor mu? Bir uçağa yetişmen? Şu anda buradan çok uzakta olman gerekmiyor mu?

Hayır, diyorum. Tekrar söylüyorum: Hayır. Bir yer yok, diyorum. Olmam gereken herhangi bir yer yok.

Ve sonra bir şey yapıyorum. Uzanıp bluzunun kolunu başparmağım ile işaretparmağımın arasına alıyorum. Hepsi bu. Sadece bu şekilde dokunuyor, sonra da elimi geri çekiyorum. Uzaklaşmıyor. Kıpırdamıyor.

Yaptığım bir sonraki şey şu: Diz çöküyorum –hem de benim gibi iriyarı bir adam– elbisesinin eteğini tutuyorum. Yerde ne işim var? Keşke bilebilseydim. Ama orada olmam gerektiğini biliyorum ve dizlerimin üzerinde, elbisesinin eteğini tutuyorum.

Bir an sessiz kalıyor. Ama biraz sonra şöyle diyor: Hey, tamam, aptal şey. Bazen o kadar salak oluyorsun ki. Kalk artık. Sana kalkmanı söylüyorum. Bak, sorun değil. Bunu aştım artık. Aşmam biraz zaman aldı. Ne sanıyordun? Zaman almayacağını mı sanıyordun? Sonra sen içeri giriyorsun ve birdenbire can sıkıcı mesele geri dönüyor. Enine boyuna tartışma ihtiyacı duydum. Ama biliyorsun, ben de biliyorum, geçti bitti artık.

Diyor ki: Çok uzun bir süre, tatlım, tesellisiz haldeydim. *Tesellisiz*, diyor. Bu kelimeyi küçük not defterine

kaydet. Deneyimlerime dayanarak sana söyleyebilirim ki, dilimizdeki en hüzünlü kelime bu. Her neyse, sonunda üstesinden geldim. Zaman bir centilmendir, demişti bilge bir adam. Belki de bitip tükenmiş yaşlı bir kadın, biri ya da öbürü.

Diyor ki: Şimdi bir hayatım var. Seninkinden farklı türde bir hayat ama sanırım karşılaştırmamıza gerek yok. Bu benim hayatım, yaşlandıkça anlamam gereken önemli şey de bu. Kendini *çok* kötü hissetme, diyor. Yani, *biraz* kötü hissetmekte sakınca yok, belki. Bunun sana zararı dokunmaz, eninde sonunda en azından bu kadarını yapman beklenir. Pişman olmayı beceremesen de.

Diyor ki: Şimdi kalkıp buradan gitmen gerek. Kocam çok geçmeden öğle yemeği için burada olur. Böyle bir şeyi nasıl açıklarım?

Delilik bu ama hâlâ dizlerimin üzerinde, elbisesinin eteğini tutuyorum. Bırakmayacağım. Teriyer gibiyim ve yere yapışmışım sanki. Kıpırdayamıyorum sanki.

Diyor ki: Kalk artık. Ne var? Hâlâ benden bir şey istiyorsun. Ne istiyorsun? Seni affetmemi mi istiyorsun? Bu yüzden mi bunu yapıyorsun? Bundan, değil mi? Bunca yolu bunun için geldin. Bıçak olayı da seni canlandırdı. Bence onu unutmuştun. Ama benim sana hatırlatmam gerekiyordu. Peki, eğer hemen gidersen bir şey söyleyeceğim.

Diyor ki: Seni affediyorum.

Diyor ki: Şimdi memnun musun? Böyle daha iyi mi? Mutlu musun? Şimdi mutlu, diyor.

Ama hâlâ oradayım, dizlerim yerde.

Diyor ki: Ne dediğimi duydun mu? Artık gitmen gerek. Hey, aptal şey. Tatlım, seni affettiğimi söyledim. Sana bıçak olayını bile hatırlattım. Başka ne yapabileceğimi bilmiyorum. Muradına erdin, bebeğim. *Haydi* artık, buradan gitmen gerek. Kalk. Tamam. Hâlâ koca bir

çocuksun, değil mi? İşte şapkan, şapkanı unutma. Eskiden hiç şapka takmazdın. Hayatımda seni hiç şapkayla görmedim.

Diyor ki: Dinle beni. Bana bak. Sana söyleyeceklerimi dikkatle dinle.

Yaklaşıyor. Yüzümden on santim kadar ötede. Uzun zamandır bu kadar yakın olmamıştık. Onun duyamadığı küçük nefesler alıyor ve bekliyorum. Galiba kalbim çok yavaş atıyor, galiba.

Diyor ki: Galiba söylemen gerekeni söyleyip gerisini unutuyorsun. Her zamanki gibi. Bunu o kadar uzun zamandır yapıyorsun ki zaten, senin için zor olmamalı.

Diyor ki: İşte, yaptım. Özgürsün, değil mi? En azından öyle olduğunu düşünüyorsun zaten. Nihayet özgür. Şaka yapıyorum ama gülme. Her neyse, kendini daha iyi hissediyorsun, değil mi?

Benimle birlikte holün öbür ucuna yürüyor.

Diyor ki: Kocam şu an içeri girse bunu nasıl açıklardım, hayal bile edemiyorum. Ama artık kimin umurunda, değil mi? Son tahlilde, kimsenin bir nebze bile umurunda değil artık. Hem bence bu şekilde olabilecek her şey zaten oldu. İsmi Fred, bu arada. Namuslu bir adam ve hayatını kazanmak için çok çalışıyor. Bana bakıyor.

Böylece beni sokak kapısına götürüyor; kapı bunca zamandır açık duruyordu. Kapı bu sabah içeriye ışık, temiz hava ve sokağın seslerini alıyordu, bunların hepsini görmezden gelmiştik. Dışarıya bakıyorum, Tanrım, sabah göğünde beyaz ay asılı. Bu kadar olağanüstü bir şeyi daha önce ne zaman gördüğümü hatırlayamıyorum. Ama hakkında yorum yapmaya korkuyorum. Öyle. Neler olabileceğini bilmiyorum. Gözyaşlarına bile boğulabilirim. Söyleyeceğim tek kelimeyi bile anlamayabilirim.

Diyor ki: Belki bir gün dönersin, belki de dönmezsin. Bunun etkisi geçecek, biliyorsun. Çok geçmeden

kendini yine kötü hissetmeye başlayacaksın. Belki bundan iyi bir hikâye çıkar, diyor. Ama eğer çıkarsa, bilmek istemem.

Veda ediyorum. Başka bir şey söylemiyor. Ellerine bakıyor, sonra da onları elbisesinin ceplerine sokuyor. Başını iki yana sallıyor. İçeri giriyor ve bu kez kapıyı kapatıyor.

Kaldırımda yürüyüp uzaklaşıyorum. Sokağın ucunda çocuklar bir futbol topunu fırlatıyorlar. Ama benim çocuklarım değiller, onun çocukları da değiller. Her yerde yapraklar var, oluklarda bile. Nereye baksam yığınla yaprak. Ben yürürken dallardan düşüyorlar. Ayağımı yapraklara basmadan adım atamıyorum. Buraya birisi el atmalı. Birisi bir tırmık alıp bunun icabına bakmalı.

MENUDO

Uyuyamıyorum; ama karım Vicky'nin uykuya daldığından emin olunca kalkıp yatak odamızın penceresinden sokağın karşısına, Oliver ile Amanda'nın evine bakıyorum. Oliver gideli üç gün oldu ama karısı Amanda uyanık. O da uyuyamıyor. Saat sabahın dördü, dışarıda çıt çıkmıyor; rüzgâr yok, arabalar yok, hatta ay bile yok; sadece Oliver ile Amanda'nın ışıkları yanan evi, ön pencerelerin altına yığılmış yapraklar.

Birkaç gün önce, yerimde duramaz hale geldiğimde tırmıkla bahçemizi düzelttim – Vicky ile benim bahçemizi. Bütün yaprakları torbalara topladım, ağızlarını bağladım ve torbaları kaldırımın kenarına koydum. Sonra karşıya geçip orayı da tırmıkla düzeltmek geldi içimden ama bu dürtüye uymadım. Sokağın karşısında durumun böyle olması benim hatam.

Oliver gittiğinden beri topu topu birkaç saat uyudum. Vicky endişeli ve sıkıntılı bir halde evde dolanıp durduğumu gördü ve bir tahminde bulunmaya karar verdi. Şimdi yatağın ona ait olan tarafında, şiltenin yirmi beş santim kadarlık bir kısmına sığışmış durumda. Yatağa girdi ve uyurken kazara bana çarpmayacak şekilde kendini konumlandırmaya çalıştı. Uzandığından beri kıpırdama-

dı, iç çekti, sonra da uykuya daldı. Çok yorgun. Ben de çok yorgunum.

Vicky'nin haplarının neredeyse hepsini aldım ama hâlâ uyuyamıyorum. Tedirginim. Ama belki sürekli bakarsam Amanda'yı evinin içinde dolaşırken görürüm ya da perdenin arkasından gözetlerken, burada görebileceklerini görmeye çalışırken yakalarım.

Ya onu gerçekten görürsem? Ne olur? O zaman ne olur?

Vicky deli olduğumu söylüyor. Dün gece daha kötü şeyler de söyledi. Ama onu kim suçlayabilir ki? Ona söyledim –mecburdum– ama Amanda olduğunu söylemedim. Amanda'nın ismi geçtiğinde, ısrarla o olmadığını söyledim. Vicky şüpheleniyor; ama isim vermedim. Sürekli baskı yapmasına, sonra da birkaç kez kafama vurmasına rağmen kim olduğunu söylemedim.

"*Kim* olduğunun ne önemi var?" dedim. "Kadınla hiç karşılaşmadın," diye yalan söyledim. "Onu tanımıyorsun." İşte o zaman bana vurmaya başladı.

İçim içime sığmıyor. Ressam arkadaşım Alfredo, uyuşturucu kullandıktan sonra kendine gelen arkadaşlarından söz ederken böyle derdi. *İçi içine sığmıyor.* Benim de *içim içime sığmıyor.*

Delilik bu. Öyle olduğunu biliyorum ama Amanda'yı düşünmeden duramıyorum. Şu sıra işler o kadar kötü ki, ilk karım Molly'yi bile düşünürken buluyorum kendimi. Düşünüyorum da, Molly'yi severdim, kendi canımdan çok.

Amanda'yı pembe geceliği içinde gözümde canlandırıp duruyorum, ona çok yakıştırdığım geceliği, ayağında da pembe terlikleri. Eminim şu anda büyük deri koltukta, pirinç okuma lambasının altındadır. Birbiri ardına sigara içiyordur. El altında iki kül tablası vardır, ikisi de doludur. Koltuğunun solunda, lambanın yanında, dergi-

lerin istiflendiği bir sehpa var – nezih insanların okuduğu sıradan dergiler. Bizler nezih insanlarız, hepimiz, bir noktaya kadar. Amanda tam şu anda, öyle hayal ediyorum ki bir derginin sayfalarını karıştırıyordur, ara sıra durup bir çizime ya da karikatüre bakıyordur.

İki gün önce, öğleden sonra Amanda bana dedi ki: "Artık kitap okuyamıyorum. Buna kimin vakti var ki?" Oliver'ın gidişinin ertesi günüydü, şehrin endüstriyel kesimindeki şu küçük kafedeydik. "Artık kim dikkatini verebiliyor ki?" dedi, kahvesini karıştırarak. "Kim okuyor? Sen okuyor musun?" (Başımı iki yana salladım.) "Birileri okuyor olmalı herhalde. Dükkân vitrinlerinde onca kitap görüyorsun, bir de şu kulüpler var. Birileri okuyordur," dedi. "Kim? Ben okuyan kimseyi tanımıyorum."

Böyle söyledi, durup dururken – yani kitaplardan söz etmiyorduk, *hayatlarımızdan* söz ediyorduk. Kitapların konuyla hiçbir ilgisi yoktu.

"Oliver'a söylediğinde ne dedi?"

Derken, söylediklerimizin –yüzümüzdeki gergin, dikkatli ifadenin– sadece şöyle bir açıp kapattığım akşamüstü televizyon programlarındaki insanlara ait olduğu kafama dank etti.

Amanda bakışlarını indirdi ve hatırlamaya dayanamıyormuş gibi başını iki yana salladı.

"Kiminle ilişkin olduğunu itiraf etmedin, değil mi?"

Yeniden başını iki yana salladı.

"Emin misin?" Kahvesinden başını kaldırana kadar bekledim.

"İsim vermedim, eğer kastettiğin buysa."

"Nereye gittiğini ya da ne kadar kalacağını söyledi mi?" dedim; keşke kendimi duymak zorunda kalmasaydım. Sözünü ettiğim kişi komşumdu. Oliver Porter. Evinden olmasına yardım ettiğim bir adam.

"Nereye gittiğini söylemedi. Bir otele gidiyormuş. Gerekli düzenlemeleri yapıp o gelene kadar gitmiş olmamı söyledi, *gitmiş ol*, dedi. Söyleyiş tarzı İncil'deki gibiydi – evinden, *hayatından*, bir hafta içinde. Sanırım o zaman dönecek. Yani çok yakında çok önemli bir karar vermemiz gerek tatlım. Sen ve ben hızlıca kararımızı vermeliyiz."

Şimdi bana bakma sırası ondaydı ve yüzümde, ömür boyu sürecek bir bağlılık işareti aradığını biliyorum. "Bir hafta ha," dedim. Soğumuş olan kahveme baktım. Kısa sürede çok şey olmuştu ve bunları sindirmeye çalışıyorduk. Flörtten aşka, sonra da akşamüstü buluşmalarına geçtiğimiz o aylarda, hangi uzun vadeli şeyleri düşünmüştük, uzun vadeli herhangi bir şey düşünmüş müydük, bilmem. Her halükârda, şimdi ciddi bir açmazdaydık. Çok ciddi. Akşamüstü bir kafede saklanıp bu gibi konulara karar vermeye çalışacağımızı hiç beklemezdik – yüz yıl geçse bile.

Bakışlarımı kaldırdım, Amanda kahvesini karıştırmaya başladı. Karıştırıp durdu. Eline dokundum, kaşık parmaklarının arasından düştü. Onu alıp yeniden karıştırmaya başladı. Yıkık dökük bir kafede, floresan ışıkları altındaki bir masada kahve içen herhangi birileri olabilirdik. Herhangi birileri, hemen hemen. Amanda'nın elini tuttum ve bırakmadım, işe yarar gibi oldu bu.

Aşağı indiğim sırada Vicky hâlâ yan yatmış, uyuyor. Biraz süt ısıtıp içmeyi planlıyorum. Eskiden uyuyamadığımda viski içerdim ama bıraktım. Şimdi sıcak süt olmazsa olmaz. Viski günlerinde gece yarısı müthiş bir susuzlukla uyanırdım. Ama o zamanlar hep planlı hareket ediyordum: Buzdolabında bir şişe su bulundururdum örneğin. Uyandığımda susuz kalmış, tepeden tırnağa terliyor olurdum ama mutfağa gidince buzdolabında o soğuk su şişesini bulacağımı bilirdim. İçerdim, hepsini mideye indirirdim, tam iki litre su. Arada sırada bardak

kullanırdım ama sık sık değil. Birden yine zilzurna sarhoş olur ve mutfakta zikzaklar çizerdim. Nedenini açıklayamıyorum – bir an ayık, bir an sarhoş.

İçmek kaderimin bir parçasıydı – en azından Molly'ye göre. Bir sürü şeyi kadere bağlardı.

Uykusuzluktan vahşice duygular içindeyim. Uyuyabilmek, namuslu bir adam gibi uyumak için neredeyse her şeyimi verirdim.

Neden uyumamız gerekiyor ki zaten? Neden bazı kriz dönemlerinde daha az, diğerlerinde ise daha çok uyuma eğilimi gösteririz? Örneğin babam felç geçirdiği zaman. Komadan uyandı –hastane yatağında yedi gün, yedi gece– ve odasındaki insanlara sakince, "Merhaba," dedi. Derken gözleri diğerlerinin arasından beni seçti. "Merhaba evlat," dedi. Beş dakika sonra öldü. Öylece... ölüverdi. Ama bütün bu kriz sırasında, hiç kıyafetlerimi çıkarıp yatmaya gitmedim. Zaman zaman bekleme odasındaki bir koltukta kestirmiş olabilirim ama hiç yatmaya gidip *uyumadım*.

Sonra da bir yıl kadar önce Vicky'nin başka biriyle görüştüğünü öğrendim. *Onunla* yüzleşmek yerine, duyunca yatağa gittim ve orada kaldım. Günlerce kalkmadım, belki bir hafta; bilmiyorum. Yani, kalkıp banyoya ya da sandviç yapmak için mutfağa gidiyordum. Hatta öğleden sonra pijamamla oturma odasına gidip gazete okumaya çalışıyordum. Ama oturduğum yerde uyuyakalıyordum. Sonra kıpırdanıyor, gözlerimi açıyor ve yatağa geri dönüp biraz daha uyuyordum. Ne kadar uyusam yetmiyordu.

Geçti. Atlattık. Vicky erkek arkadaşından ayrıldı ya da adam ondan ayrıldı, hiç öğrenemedim. Tek bildiğim, bir süre benden uzaklaştı, sonra da geri döndü. Ama bu meseleyi atlatamayacağımıza dair bir his var içimde. Bu iş farklı. Oliver, Amanda'ya ültimatom vermiş.

Yine de, Oliver'ın da şu an uyanık olması, Amanda'ya mektup yazıp ısrarla barışmak istiyor olması mümkün değil mi? Hatta şimdi bir şeyler karalıyor olabilir, Amanda'nın kendisine ve kızları Beth'e yaptığı şeyin aptalca, feci ve sonuçta üçü için trajik bir şey olduğuna onu inandırmaya çalışıyor olabilir.

Hayır, saçmalık bu. Oliver'ı tanırım. Katı yüreklidir, gözünün yaşına bakmaz. Kroket topunu bir sonraki bloka fırlatabilir – fırlatmıştır da. Böyle bir mektup yazmayacaktır. Amanda'ya ültimatom vermiş, değil mi? İşte bu kadar. Bir hafta. Dört gün kaldı. Yoksa üç mü? Oliver uyanık olabilir; ama eğer öyleyse, otel odasında elinde bir kadeh buzlu votkayla koltukta oturuyordur, ayaklarını yatağa dayamış, televizyonun sesi kısık. Kıyafetleri üzerindedir, ayakkabıları dışında. Ayakkabıları ayağında değildir – verdiği tek taviz budur. Bu, bir de kravatını gevşetmiş olması.

Oliver katı yüreklidir.

Sütü ısıtıyorum, yüzeyindeki kaymağı kaşıkla alıp sütü fincana dolduruyorum. Sonra mutfağın ışığını kapatıyor ve fincanı oturma odasına götürüp kanepeye oturuyorum, oradan sokağın karşısındaki ışıklı pencerelere bakabilirim. Ama yerimde duramıyorum. Boyuna kıpırdanıyor, bacak bacak üstüne atıyorum. Kıvılcımlar çıkarabilirmişim ya da bir pencereyi kırabilirmişim gibi geliyor; belki de bütün mobilyaların yerini değiştiririm.

Uyuyamayınca insanın aklından neler geçiyor! Eskiden Molly'yi düşününce bir an için neye *benzediğini* bile hatırlayamazdım, Tanrı aşkına, oysa yıllarca beraberdik, aşağı yukarı kesintisiz, çocukluğumuzdan beri. Beni sonsuza dek seveceğini söyleyen Molly. Kalan tek şey, mutfak masasına oturup ağlamasının anısıydı, omuzları öne sarkmış, elleriyle yüzünü örtmüş. *Sonsuza dek*, dedi. Ama

işler öyle yürümemişti. Sonunda dedi ki, onunla benim hayatımızın geri kalanı boyunca birlikte yaşayıp yaşamamızın önemi yokmuş, onun için sorun değilmiş. Bizim aşkımız "daha yüksek bir düzlem"deymiş. Vicky ile ben birlikte bir yuva kurduktan sonra, o zaman telefonda Vicky'ye böyle söyledi. Molly aradı, Vicky'yi yakaladı ve şöyle dedi: "Onunla ilişkin var ama benimki hep sürecek. Onun kaderiyle benimki birbirine bağlı."

İlk karım Molly böyle konuşurdu. "Kaderlerimiz birbirine bağlı." Başlangıçta böyle konuşmazdı. Sonraları, birçok şey olduktan sonra, "kozmik" ya da "yetkilendirme" gibi kelimeler kullanmaya başladı. Ama kaderlerimiz birbirine bağlı *değil* – eskiden bağlıydıysa bile, en azından şimdi değil. Şimdi nerede olduğunu bile bilmiyorum, emin değilim.

Sanırım Molly için işlerin tam olarak bittiği zamana, gerçek dönüm noktasına parmağımı basabilirim. Vicky'yle görüşmeye başlamamdan sonraydı; Molly durumu öğrendi. Bir gün, Molly'nin ders verdiği liseden beni arayıp şöyle dediler: "Lütfen. Karınız okulun önünde perende atıyor. Buraya gelseniz iyi olur." Onu eve götürdükten sonra "yüce güç" ve "akışa kapılmak" gibi şeyler duymaya başladım. Kaderimiz "gözden geçirilmişti". Eğer daha önce tereddüt etmişsem, eh, bu sefer onu olabildiğince çabuk terk ettim – hayatım boyunca tanıdığım bu kadın, yıllarca en iyi arkadaşım olan kişi, sırdaşım, dert ortağım. Onu azat ettim. Bir kere korkuyordum. *Korkuyordum.*

Hayatta birlikte yola çıktığım bu kız, bu tatlı şey, bu narin insan, kâhinlere, el falı okuyanlara, *kristal küreye bakanlara* gider hale geldi; cevaplar arıyor, hayatında ne yapacağını kestirmeye çalışıyordu. İşinden ayrıldı, öğretmenlikten aldığı emeklilik parasını çekti, ondan sonra da *Yi Çing*'e danışmadan asla karar almadı. Tuhaf kıyafetler giymeye başladı – her daim kırış kırış kıyafetler, bol bol şarap

kırmızısı ve turuncu. Hatta daire şeklinde oturup –şaka yapmıyorum– yerden havalanmaya çalışan bir grupla bile ilişkisi oldu.

Molly'yle birlikte büyürken o benim bir parçamdı, tabii ben de onun bir parçasıydım. Birbirimizi seviyorduk. Gerçekten kaderimizdi bu. O zamanlar buna kendim de inanırdım. Ama şimdi neye inanacağımı bilmiyorum. Şikâyet etmiyorum, sadece bir gerçeği dile getiriyorum. Dibe vurdum. Ve böyle devam etmem gerek. Kader yok. Sadece bir sonraki şey var, her ne anlama geldiğini düşünüyorsan. Zorlama ve hata, başka herkes gibi.

Amanda mı? Ona inanmak isterdim, Tanrı onu kutsasın. Ama benimle karşılaştığında birini arıyordu. İnsanlar huzursuzlanınca böyle olur. İşleri temelli değiştireceğini bilerek bir şeye başlarlar.

Ön bahçeye çıkıp bağırmak isterdim. "Bunların hiçbirine değmez!" İnsanların bunu duymasını isterdim.

"Kader," derdi Molly. Kim bilir, belki de hâlâ kaderden dem vuruyordur.

Karşı taraftaki bütün ışıklar söndü, mutfaktaki ışık dışında. Amanda'yı telefonla aramayı deneyebilirim. Bunu yapıp sonra neler olacağını görebilirim! Ya Vicky numarayı çevirdiğimi ya da telefonla konuştuğumu duyup aşağı inerse? Ya üst kattaki ahizeyi kaldırıp dinlerse? Ayrıca Beth'in telefonu açma olasılığı da her zaman var. Bu sabah çocukla filan konuşmak istemiyorum. Kimseyle konuşmak istemiyorum. Aslında yapabilsem Molly'yle konuşurdum ama artık yapamam – o artık başka biri. O artık *Molly* değil. Ama –ne diyebilirim ki?– ben de başka biriyim.

Keşke bu mahalledeki başka herkes gibi olabilseydim –basit, normal, düz bir insan– ve yatak odama çıkarak yatıp uyuyabilseydim. Bugün büyük bir gün olacak,

ben de buna hazır olmak isterdim. Keşke uyuyup uyanabilseydim ve hayatımdaki her şeyi farklı bulabilseydim. İlle de büyük şeyleri değil, Amanda'yla olan bu mesele ya da Molly'yle olan geçmişim gibi. Ama gücümün açıkça yettiği şeyleri.

Annemle olan durumu alalım: Her ay ona para yollardım. Ama sonra aynı miktarı yılda iki kez yollamaya başladım. Ona doğum gününde para veriyordum, bir de Noel'de para veriyordum. Şöyle düşünüyordum: Doğum gününü unutacağım diye endişelenmeme gerek kalmayacak, ona bir Noel hediyesi göndereceğim diye endişelenmeme de gerek kalmayacak. Endişelenmeme gerek kalmayacak, o kadar. Uzun bir süre tıkır tıkır işledi bu.

Derken geçen yıl –para yollama zamanlarının arasıydı, mart ya da belki nisandı– benden radyo istedi. Radyonun işine yarayacağını söyledi.

İstediği şey küçük bir saatli radyoydu. Onu mutfağına koyup akşam yiyecek bir şeyler hazırlarken dinleyebilirdi. Bir de bakacak saati olurdu, böylece fırındaki yemeği ne zaman çıkarması gerektiğini ya da programlarından birinin başlamasına ne kadar kaldığını bilirdi.

Küçük bir saatli radyo.

İlk başta ima etti. Dedi ki: "Radyom olmasını çok isterdim. Ama param yetmez. Galiba doğum günümü beklemem gerekecek. Bendeki küçük radyo düşüp kırıldı. Radyoya hasretim." *Radyoya hasretim.* Telefonla konuştuğumuz sırada böyle diyor ya da mektup yazdığında konuyu açıyordu.

Sonunda... ne mi dedim? Telefonda ona radyoya paramın yetmeyeceğini söyledim. Mektupta da söyledim, emin olsun ve anlasın diye. *Radyoya param yetmez*, diye yazdım. Yaptığımdan daha fazlasını yapamam, dedim. Aynen böyle dedim.

Ama doğru değildi! Daha fazlasını yapabilirdim. Sadece yapamayacağımı söyledim. Ona bir radyo almaya param yeterdi. Bana kaça patlardı ki? Otuz beş dolar mı? Kırk dolar ya da daha az, vergi dahil. Ona postayla bir radyo yollayabilirdim. Kendim zahmete girmek istemezsem dükkândaki birine yollattırabilirdim. Ya da ona kırk dolarlık bir çek, yanında da şöyle bir not yollayabilirdim: *Bu para radyon için anne.*

Her halükârda halledebilirdim. Kırk dolar... şaka mı yapıyorsunuz? Ama halletmedim. O parayı gözden çıkarmazdım. Ortada *ilkesel* bir durum var gibiydi. En azından kendi kendime söylediğim buydu – ortada ilkesel bir durum var.

Ha.

Sonra ne oldu? Öldü. *Öldü.* Marketten eve yürüyormuş, marketten aldıkları elindeki kesekâğıdında, dairesine dönüyormuş ve birinin çalılarının arasına düşüp ölmüş.

Gerekli düzenlemeleri yapmak için uçakla oraya gittim. Hâlâ adli tıptaydı, cüzdanını ve marketten aldıklarını ofisteki bankonun arkasına koymuşlardı. Bana verdikleri cüzdanın içine zahmet edip bakmadım. Marketten aldıkları ise bir kutu Metamucil[1], iki greyfurt, bir kutu süzme peynir, iki litre ayran, patates, soğan ve rengi değişmeye başlamış bir paket kıymaydı.

Vay arkadaş! Bunları görünce ağladım. Duramıyordum. Ağlamayı bırakacağımı hiç sanmıyordum. Bankoda çalışan kadın utandı da bana bir bardak su getirdi. Annemin marketten aldıklarını koymam için bana bir torba verdiler, bir torba da kişisel eşyaları için – cüzdanı ve takma dişleri. Daha sonra takma dişleri ceketimin cebine koydum ve kiralık bir arabayla cenaze evine götürüp birine verdim.

1. Kabızlığa karşı kullanılan gıda takviyesi. (Ç.N.)

Amanda'nın mutfağında hâlâ ışık yanıyor. Bütün yaprakların üzerine vuran parlak bir ışık. Belki o da benim gibidir, korkuyordur. Belki o ışığı gece lambası olarak yanık bırakmıştır. Ya da belki hâlâ uyanıktır ve mutfak masasının başında, ışığın altında bana mektup yazıyordur. Amanda bana mektup yazıyor ve daha sonra, gerçek gün başladığında bir şekilde elime ulaştıracak.

Şöyle bir düşünecek olursam, birbirimizi tanıdığımızdan beri ondan hiç mektup almadım. Bunca zamandır ilişkimiz var –ben diyeyim altı ay, siz deyin sekiz ay– elyazısının zerresini bile görmedim. *Okuması yazması* olup olmadığını bile bilmiyorum.

Bence var. Kesin var. Kitaplardan söz etmiyor mu? Önemi yok tabii. Şey, biraz var sanırım. Onu her halükârda seviyorum, değil mi?

Ama ben de ona hiçbir şey yazmadım. Hep telefonda ya da yüz yüze konuşuyorduk.

Molly tam bir mektup yazarıydı. Birlikte yaşamayı bıraktığımızdan sonra bile bana mektup yazardı. Vicky onun mektuplarını posta kutusundan getirir ve tek kelime etmeden mutfak masasının üstüne bırakırdı. Sonunda mektuplar azaldı, giderek seyrekleşti ve tuhaflaştı. Yazdığı zaman da mektuplar beni ürpertiyordu. Bol bol "auralar"dan ve "işaretler"den dem vuruyordu. Ara sıra, bir sesin ona yapması gereken bir şeyi ya da gitmesi gereken bir yeri söylediğini anlatırdı. Bir keresinde de bana, ne olursa olsun hâlâ "aynı frekansta" olduğumuzu söyledi. Ne hissettiğimi her zaman tam olarak bildiğini söylerdi. "İçimi okuduğunu" söylerdi zaman zaman. Onun bu mektuplarını okurken ensemdeki tüyler diken diken oluyordu. Kader için de yeni bir kelime bulmuştu: *Karma*. "Karmamın izinden gidiyorum," diye yazıyordu. "Senin karman kötü bir dönüşüm yaşadı."

Gidip uyumak isterdim ama ne anlamı var ki? İnsanlar yakında yataktan kalkacaklar. Çok geçmeden Vicky'nin alarmı çalacak. Keşke üst kata çıkıp tekrar karımın yanına yatabilsem, ona üzgün olduğumu, bir hata yaptığımı söyleyebilsem, bunların hepsini unutalım, diyebilsem; sonra uyuyabilsem ve kollarımda onunla uyanabilsem. Ama o hakkı kaybettim. Şimdi bütün bunların dışındayım, tekrar içine giremem! Ama diyelim ki bunu yaptım. Diyelim ki üst kata çıktım ve yapmayı istediğim gibi, yatakta Vicky'nin yanına sokuldum. Uyanıp şöyle diyebilir: *Seni piç kurusu. Sakın bana dokunayım deme, orospu çocuğu.*

Neden söz ediyor ki zaten? Ona dokunmam. O şekilde değil.

Ben Molly'yi terk ettikten sonra, ondan ayrıldıktan iki ay kadar sonra Molly yapacağını yaptı. Gerçek anlamda çöktü; bu çöküş geliyorum diyordu zaten. Kız kardeşi onun ihtiyacı olan bakımı almasını sağladı. Neler söylüyorum böyle? *Onu tımarhaneye tıktılar.* Buna mecbur olduklarını söylediler. Karımı tımarhaneye tıktılar. O sıralar Vicky'yle yaşıyor ve viski içmemeye çalışıyordum. Molly için hiçbir şey yapamazdım. Yani, o oradaydı, ben burada; istesem de onu oradan çıkaramazdım. Ama gerçek şu ki, istemiyordum. Orada olduğunu çünkü orada olması *gerektiğini* söylediler. Kimse kaderden söz etmedi. Olaylar onun ötesine geçmişti.

Hatta ziyaretine de gitmedim – bir kez bile! O sıralar, onu orada görmeye dayanabileceğimi sanmıyordum. Ama Tanrım, neydim ki ben? İyi gün dostu mu? Birlikte çok şey yaşamıştık. Ama ona ne söyleyecektim ki? *Bütün bunlar için üzgünüm tatlım.* Bunu söyleyebilirdim sanırım. Mektup yazmaya niyetlendim ama yazmadım. Tek kelime bile. Her neyse, aslına bakacak olursanız, mektupta ne diyebilirdim ki? *Sana nasıl davranıyorlar bebeğim? Bulunduğun yerde olduğun için üzgünüm ama pes etme. İyi*

günleri hatırlıyor musun? Birlikte mutlu olduğumuz zamanları hatırlıyor musun? Hey, sana bunu yaptıkları için üzgünüm. Olaylar böyle sonuçlandığı için üzgünüm. Şimdi her şey çöpe gittiği için üzgünüm. Üzgünüm, Molly.

Yazmadım. Sanırım onu unutmaya, o yokmuş gibi yapmaya çalışıyordum. Molly de kim?

Karımı terk edip başka birinin karısını aldım: Vicky'yi. Şimdi düşünüyorum da, belki Vicky'yi de kaybetmişimdir. Ama Vicky zihinsel engellilere özel bir yaz kampına gitmez. O çetin cevizdir. Eski kocası Joe Kraft'i terk etti ve hiç istifini bozmadı; bir gece uykusunun kaçtığını bile sanmam.

Vicky Kraft-Hughes. Amanda Porter. Kaderim beni buraya mı getirdi? Bu mahalledeki bu sokağa, bu kadınların hayatını karıştırmaya mı?

Bakmadığım sırada Amanda'nın mutfağının ışığı sönmüş. Oradaki oda gitti, tıpkı ötekiler gibi. Sadece verandanın ışığı hâlâ yanıyor. Amanda onu unutmuş olmalı sanırım. Hey, Amanda.

Bir keresinde, Molly o malum yerdeyken, benimse aklım başımda değilken –kabul edelim, ben de deliydim– bir gece arkadaşım Alfredo'nun evindeydim; toplanmış içki içiyor ve plak dinliyorduk. Bana ne olduğu artık umurumda değildi. Olabilecek her şey olmuştu, diye düşünüyordum. Dengem bozulmuş gibi hissediyordum. Kendimi yitik hissediyordum. Her neyse, Alfredo'daydım işte. Yaptığı tropikal kuş ve hayvan resimleri evinin her duvarında asılıydı, odalarda eşyalara –diyelim masa bacaklarına ya da tuğla ve tahtadan yapılma kitaplığa– dayalı halde duran, ayrıca arka verandaya istiflenmiş olan resimler de vardı. Mutfak, stüdyo görevi görüyordu, ben de önümde bir içkiyle mutfak masasında oturuyordum. Bir kenarda, sokağa bakan pencerenin önünde bir şövale duruyor-

du, masanın bir ucunda da sıkılmış boya tüpleri, bir palet ve fırçalar vardı. Alfredo bir metre kadar ötede tezgâhın başında kendine içki hazırlıyordu. Bu küçük odanın kırık dökük ve az eşyalı halini seviyordum. Oturma odasından gelen stereo müziğin sesi açılmıştı, evi öyle yüksek bir sesle dolduruyordu ki mutfak camları çerçevelerinde zangırdıyordu. Birden titremeye başladım. Önce ellerim titremeye başladı, sonra kollarım ve omuzlarım da. Dişlerim takırdamaya başladı. Kadehi tutamıyordum.

"Neler oluyor ahbap?" dedi Alfredo, dönüp de içinde bulunduğum durumu görünce. "Hey, ne var? Sana neler oluyor?"

Ona söyleyemedim. Ne diyebilirdim ki? Sanırım bir tür nöbet geçiriyordum. Omuzlarımı kaldırıp indirmeyi başardım.

Sonra Alfredo yanıma geldi, bir sandalye çekip mutfak masasında yanıma oturdu. İri ressam elini omzuma koydu. Titremeye devam ediyordum. Titrediğimi hissedebiliyordu.

"Neyin var ahbap? Her şey için gerçekten üzgünüm ahbap. Şu anda çok zor bir dönem geçirdiğini biliyorum." Sonra, bana *menudo* hazırlayacağını söyledi. Canımı sıkan şeye iyi geleceğini söyledi. "Sinirlerini yatıştırır ahbap," dedi. "Seni hemen sakinleştirir." *Menudo* için gerekli bütün malzemelerin onda olduğunu söyledi, zaten yapmak istiyormuş.

"Dinle beni. Lafımı dinle ahbap. Artık senin ailen benim," dedi Alfredo.

Saat sabahın ikisiydi, sarhoştuk, evde başka sarhoş insanlar da vardı ve müziğin sesi sonuna kadar açıktı. Ama Alfredo gidip buzdolabını açtı ve bir şeyler çıkardı. Buzdolabının kapağını kapatıp buzluğa baktı. Paketli bir şey buldu. Sonra raflara bakındı. Eviyenin altındaki dolaptan büyük bir tava çıkardı, artık hazırdı.

İşkembe. İşe işkembe ve bir galon kadar suyla başladı. Sonra soğan doğrayıp kaynamaya başlayan suya ekledi. Tencereye *chorizo* sucuğu koydu. Ondan sonra kaynayan suya tane karabiber attı ve biraz pul biber serpti. Sonra sıra zeytinyağına geldi. Büyük bir teneke kutu domates sosu açıp içine döktü. Bir-iki diş sarımsak, birkaç dilim beyaz ekmek ve limon suyu ekledi. Bir teneke kutuyu daha açtı –mısır lapası– ve onu da tencerenin içine döktü. Hepsini karıştırdı, sonra da tencerenin altını kısıp kapağını kapadı.

Onu seyrettim. Ben titreyerek orada otururken, Alfredo ocağın başında durmuş *menudo* yapıyor, bir yandan da konuşuyor –ne söylediği hakkında hiçbir fikrim yoktu– ve zaman zaman başını iki yana sallıyor ya da kendi kendine ıslık çalmaya başlıyordu. Ara sıra insanlar bira almak için mutfağa giriyordu. Ama bütün bu süre boyunca Alfredo çok ciddi bir şekilde *menudo*'suyla ilgilenmeye devam etti. Evinde, Morelia'da, yılbaşında ailesine *menudo* yapıyordu sanki.

İnsanlar bir süre şakalaşarak mutfakta takıldılar ama gece yarısı *menudo* pişirdiği için onunla alay ettiklerinde Alfredo şakalarına karşılık vermedi. Çok geçmeden bizi yalnız bıraktılar. Sonunda, Alfredo elinde kaşıkla ocağın başında durmuş, beni seyrederken, yavaşça masadan kalktım. Mutfaktan çıkıp banyoya yürüdüm, sonra da banyodan bir başka kapıyı açıp küçük odaya girdim; orada yatağa uzanıp uykuya daldım. Uyandığımda akşamüstüydü. *Menudo*'nun yerinde yeller esiyordu. İçi su dolu tencere, eviyenin içinde duruyordu. Öteki insanlar yemiş olmalıydı! Yemiş ve sakinleşmiş olmalıydılar. Herkes gitmişti, ev sessizdi.

Daha sonra Alfredo'yu en fazla bir-iki kere gördüm. O geceden sonra, hayatlarımız bizi ayrı yönlere götürdü. Orada bulunan öteki insanlara gelince; kim bilir nereye

gittiler. Muhtemelen *menudo*'nun tadına bakamadan öleceğim. Ama hiç belli olmaz.

Her şeyin özeti bu mu? Komşusunun karısıyla ilişkisi olan orta yaşlı bir adam öfkeli bir ültimatoma maruz kalıyor. Nasıl bir kader bu? Bir hafta, demiş Oliver. Üç-dört gün kaldı.

Dışarıdan farları yanık bir araba geçiyor. Gökyüzü griye çalıyor, kuşların şakımaya başladığını duyuyorum. Daha fazla bekleyemeyeceğime karar veriyorum. Hiçbir şey yapmadan burada oturamam; o kadar. Bekleyip duramam. Bekleye bekleye nereye vardım? Yakında Vicky'nin alarmı çalacak, Beth yataktan kalkıp okula gitmek için giyinecek, Amanda da uyanacak. Bütün mahalle.

Arka verandada eski bir kot pantolon ve svetşört bulup pijamamı değiştiriyorum. Sonra beyaz keten ayakkabılarımı giyiyorum – "*uino*" ayakkabılar, derdi Alfredo. Alfredo, neredesin?

Dışarı çıkıp garaja gidiyor, tırmık ve birkaç çim torbası buluyorum. Tırmıkla evin etrafından dolanıp önüne geldiğim sırada, başlamaya hazırken, bu konuda artık seçme şansım olmadığını hissediyorum. Dışarısı aydınlık – her halükârda yapmam gereken şey için yeterince aydınlık. Sonra da, üzerinde daha fazla düşünmeden, tırmıkla bahçeyi düzeltmeye başlıyorum. Bahçemizi tırmıkla düzeltiyorum, her santimini. Doğru yapılması da önemli. Tırmığı doğruca çimenliğe saplayıp sertçe çekiyorum. Birisinin saçınızı sertçe çekmesi gibi geliyor olmalı çimenlere. Ara sıra sokaktan bir araba geçiyor ve yavaşlıyor ama başımı işimden kaldırmıyorum. Arabaların içindeki insanların ne düşündüklerini biliyorum ama çok yanılıyorlar; hiçbir şey bilmiyorlar. Nasıl bilebilirler ki? Mutluyum, bahçeyi tırmıkla düzelttiğim için.

Bahçemizi bitirip torbayı kaldırımın kenarına koyuyorum. Sonra bitişikteki Baxter'ların bahçesine başlıyorum. Birkaç dakika sonra Mrs. Baxter üzerinde bornozla verandaya çıkıyor. Onu tanıdığımı belli etmiyorum. Utanmış değilim, düşmanca görünmek de istemiyorum. Sadece yaptığım şeye devam etmek istiyorum.

Bir süre hiçbir şey söylemiyor, sonra da şöyle diyor: "Günaydın Mr. Hughes. Bu sabah nasılsınız?"

Yaptığım şeyi bırakıp kolumla alnımı siliyorum. "Birazdan bitireceğim," diyorum. "Umarım sakıncası yoktur."

"Sakıncası yok," diyor Mrs. Baxter. "Devam edin." Mr. Baxter'ın onun arkasında kapı aralığında durduğunu görüyorum. İşe gitmek için giyinmiş: bol pantolon, spor ceket ve kravat. Ama verandaya çıkmaya kalkışmıyor. Sonra Mrs. Baxter dönüp Mr. Baxter'a bakıyor, o ise omuz silkiyor.

Sorun değil, burayı zaten bitirdim. Başka bahçeler de var, daha önemli bahçeler üstelik. Diz çöküp yerdeki tırmığın sapını kavrıyor, son yaprakları da torbama çekip ağzını bağlıyorum. Sonra, elimde değil, orada öylece duruyorum, elimde tırmıkla çimenlerin üzerinde diz çökmüş halde. Başımı kaldırıp baktığımda, Baxter'ların birlikte veranda basamaklarını indiklerini ve ıslak, tatlı kokulu çimenlerin arasından yavaşça bana doğru geldiklerini görüyorum. Bir metre kadar ötede durup bana dikkatle bakıyorlar.

Mrs. Baxter'ın, "Bak hele," dediğini duyuyorum. Üzerinde hâlâ bornozu, ayağında terlikleri var. Dışarısı çok soğuk; bornozunun yakasını tutuyor. "Bizim için gerçekten çok güzel bir iş çıkarmışsınız, evet, öyle."

Hiçbir şey söylemiyorum. "Bir şey değil" bile demiyorum.

Bir süre daha karşımda duruyorlar, hiçbirimiz başka bir şey söylemiyoruz. Bir konuda görüş birliğine varmış gibiyiz. Biraz sonra arkalarını dönüp tekrar evlerine giri-

yorlar. Başımın yukarısında, yaşlı akçaağacın dalları arasında –bu yaprakların geldiği yer– kuşlar birbirlerine sesleniyorlar. En azından ben birbirlerine seslendiklerini düşünüyorum.

Birden bir araba kapısı çarpılarak kapanıyor. Mr. Baxter garaj yolunda arabasının içinde, camını indirmiş. Mrs. Baxter ön verandadan ona bir şeyler söylüyor, bunun üzerine Mr. Baxter başını yavaşça sallayıp benden yana çeviriyor. Beni tırmıkla diz çökmüş halde görüyor ve yüzünde bir ifade belirip kayboluyor. Kaşlarını çatıyor. Daha iyi anlarında Mr. Baxter düzgün, sıradan bir adamdır – özel birine benzetmeyeceğiniz bir adam. Ama o gerçekten özeldir. Benim kitabımda öyledir. Bir kere, deliksiz uyuduğu bir geceyi arkasında bırakmıştır ve demin, işe gitmeden önce karısına sarılmıştır. Ama daha gitmeden bile, belirli bir saatten sonra eve dönmesi beklenmektedir. Doğru, genel düzenin büyüklüğü içinde, onun geri dönüşü küçük, anlık bir olay olacaktır – ama yine de bir olay sayılacaktır.

Baxter arabasını çalıştırıp motoru köklüyor. Sonra zahmetsizce geri geri gidip garaj yolundan çıkıyor, fren yapıyor ve vites değiştiriyor. Sokaktan geçerken yavaşlayıp şöyle bir benden yana bakıyor. Elini direksiyondan kaldırıyor. Bir selam da olabilir, dikkate almama işareti de. Her halükârda bir işaret. Sonra da şehre doğru bakıyor. Ayağa kalkıp ben de elimi kaldırıyorum – tam olarak bir el sallama değil ama benzeri. Başka arabalar geçiyor. Sürücülerden biri beni tanıdığını düşünüyor olmalı çünkü dostça bir tavırla kornasına hafifçe dokunuyor. Bir sağa bir sola bakıp karşıdan karşıya geçiyorum.

FİL

Erkek kardeşimin parayı almasına izin vermenin hata olduğunu biliyordum. Başka birinin bana borçlu olması ihtiyacım olan en son şeydi. Ama arayıp da evinin taksitini ödeyemediğini söyleyince ne yapabilirdim ki? Evine adımımı atmamıştım –bin kilometre ötede, California'da yaşıyordu, evini hiç *görmemiştim* bile– ama onu kaybetmesini istemiyordum. Telefonda ağladı ve uğruna çalıştığı her şeyi kaybetmekte olduğunu söyledi. Parayı bana geri ödeyeceğini söyledi. Şubatta, dedi. Belki daha erken. Her halükârda en geç martta. Gelir vergisi iadesinin yolda olduğunu söyledi. Ayrıca şubatta meyvesini verecek küçük bir yatırımı olduğunu söyledi. Yatırım meselesi hakkında ser verip sır vermedi, ben de ağzından laf almaya çalışmadım.

"Bu konuda bana güven," dedi. "Seni hayal kırıklığına uğratmam."

Çalıştığı şirket, bir fiberglas yalıtım fabrikası, iki yüz çalışanını işten çıkarmaya karar verince, geçen temmuzda işini kaybetmişti. O zamandan beri işsizlik parasıyla geçiniyordu ama şimdi işsizlik parası bitmişti, bankadaki parası da bitmişti. Artık sağlık sigortası da yoktu. İşinden olunca sigortadan da oldu. Kendisinden on yaş büyük olan karısı şeker hastasıydı ve tedaviye ihtiyacı vardı. Diğer arabayı satmak zorunda kalmıştı –kadının arabası, eski

bir steyşın vagon– bir hafta önce de televizyonunu rehine vermişti. Rehinci dükkânlarının iş yaptığı sokakta televizyonu bir aşağı bir yukarı götürmekten belini incittiğini anlattı. Dükkân dükkân gezerek en iyi teklifi almaya çalıştığını söyledi. Nihayet birisi bu kocaman Sony televizyon için yüz dolar vermiş. Bana televizyondan, sonra da belinin tutulduğundan söz etti, sanki kalbimin yerinde bir taş yoksa bununla beni garantiye alacakmış gibi.

"Beş parasız kaldım," dedi. "Ama sen düze çıkmama yardım edebilirsin."

"Ne kadar?" dedim.

"Beş yüz. Daha fazlası da işime yarardı tabii, kimin yaramaz ki?" dedi. "Ama gerçekçi olmak istiyorum. Beş yüzü geri ödeyebilirim. Sana gerçeği söyleyeceğim, daha fazlasını ödeyebileceğime o kadar emin değilim. Ağabey, senden para istemekten nefret ediyorum. Ama sen benim son çaremsin. Irma Jean'le çok geçmeden sokakta kalacağız. Seni hayal kırıklığına uğratmam," dedi. Söylediği buydu. Aynen böyle söyledi.

Biraz daha konuştuk –çoğunlukla annemizden ve onun sorunlarından– ama uzun lafın kısası, ona parayı yolladım. Mecburdum. Her halükârda mecbur olduğumu hissediyordum; bu da aynı kapıya çıkar. Çeki yollayınca ona mektup yazdım ve parayı annemize geri ödemesini söyledim; annemiz onunla aynı kasabada yaşıyordu, yoksul ve açgözlüydü. Ona üç yıl boyunca her ay çek yollamıştım, şartlar ne olursa olsun. Ama kardeşim bana olan borcunu ona öderse bu dertten kurtulurum ve bir süre rahat nefes alırım, diye düşünüyordum. En azından birkaç ay o miktar için endişelenmem gerekmezdi. Hem doğruya doğru, parayı ona ödeme ihtimali daha yüksek olur, diye düşündüm; zira aynı kasabada yaşıyorlardı ve kardeşim onu zaman zaman görürdü. Sadece bir şekilde kendimi korumaya çalışıyordum. Sorun şu ki, parayı bana iyi niyetle geri ödemek istiyor olabilirdi ama bazen bir

şeyler olur. İyi niyetin önü tıkanır. Dedikleri gibi, gözden uzak olan gönülden de uzak olur. Ama öz annesini kazıklamazdı. Bunu kimse yapmaz.

Saatlerce mektuplar yazdım, neler bekleyebileceklerini ve kendilerinden neler istendiğini herkesin anlamasını sağlamaya çalıştım. Annemi bile defalarca aradım, durumu ona açıklamaya çalıştım. Ama anlaşmaya şüpheyle bakıyordu. Telefonda onunla adım adım üzerinden geçtim ama hâlâ şüpheliydi. 1 Mart'ta ve 1 Nisan'da benden gelmesi gereken paranın bana borcu olan Billy'den geleceğini söyledim. Annem parasını alacaktı, endişelenmesine gerek yoktu. Tek fark, bu iki ay parayı ona, benim yerime Billy'nin ödeyecek olmasıydı. Normalde ona, yollayacak olduğum parayı Billy ödeyecekti ama Billy'nin parayı bana postayla yollaması, benim de gerisingeri anneme yollamam yerine, Billy ona doğrudan ödeyecekti. Her halükârda annemin endişelenmesine gerek yoktu. Parasını alacaktı ama bu iki ay Billy'den gelecekti; bana olan borcundan. Tanrım, telefon görüşmelerine kaç para harcadım bilmem. Keşke yazdığım her mektup için elli sent alsaydım; anneme ne söylediğimi Billy'ye anlatıyor, Billy'den ne bekleneceğini anneme anlatıyordum – bu tür şeyler.

Ama annem Billy'ye güvenmiyordu. "Ya parayı bulamazsa?" dedi bana telefonda. "O zaman ne olacak? Kötü durumda ve onun için üzülüyorum," dedi. "Ama evladım, şunu bilmek istiyorum: Ya bana parayı ödeyemezse? Ya yapamazsa? O zaman ne olacak?"

"O zaman ben kendim sana öderim," dedim. "Her zamanki gibi. O sana ödemezse, ben öderim. Ama ödeyecek. Endişelenme. Ödeyeceğini söylüyor ve ödeyecek."

"Endişelenmek istemiyorum," dedi. "Ama yine de endişeleniyorum. Oğullarım için endişeleniyorum, ondan sonra da kendim için endişeleniyorum. Oğullarımdan birini bu durumda göreceğimi hiç düşünmezdim. İyi ki baban hayatta değil de bunları görmüyor."

Üç ay içinde kardeşim bana olan borcunun ve ona ödemesi gereken paranın elli dolarını ona verdi. Belki de verdiği yetmiş beş dolardı. Çelişkili hikâyeler var – iki çelişkili hikâye, kardeşiminki ve anneminki. Ama kardeşimin beş yüzden ona bütün ödediği bu – elli dolar, bilemediniz yetmiş beş dolar, kimin hikâyesine inanmak istediğinize göre değişiyor. Geri kalanını ben tamamlamak zorunda kaldım. Yine paraları sökülmek zorunda kaldım, her zamanki gibi. Kardeşimin işi bitmişti. Parasını isteyen annem telefon ettikten sonra, neler olup bittiğini anlamak için aradığımda bana söylediği buydu – işi bitmişti.

Annem dedi ki: "Postacıyı geri gönderip kamyonetinin içini kontrol ettirdim, acaba mektubun koltuğun arkasına mı düştü diye. Sonra etrafta dolaşıp komşulara yanlışlıkla benim postamı alıp almadıklarını sordum. Bu duruma endişelenmekten delireceğim, tatlım." Sonra dedi ki: "Bir anne ne düşünsün?" Bu meselede çıkarını kollayan biri olarak? Bunu bilmek istiyordu, paraya ne zaman kavuşabileceğini de bilmek istiyordu.

Ben de bunun sadece basit bir gecikme mi, yoksa tam bir çöküş mü olduğunu anlamak için kardeşime telefon açtım. Ama Billy'ye göre hapı yutmuştu. Kesinlikle sıfırı tüketmişti. Evini hemen satılığa çıkaracaktı. Onu kurtarmaya çalışmak için çok fazla beklememiş olmayı umuyordu sadece. Evin içinde satabileceği bir şey de kalmamıştı. Mutfak masası ile sandalyeleri dışında her şeyi satmıştı. "Keşke kanımı satabilsem," dedi. "Ama kim alır ki? Bende bu şans varken, muhtemelen çaresiz bir hastalığım vardır." Ve doğal olarak yatırım olayı iyi sonuçlanmamıştı. Telefonda ona bunu sorduğumda, tek söylediği gerçekleşmemiş olduğuydu. Vergi iadesi de olmamıştı – vergi dairesi, kazancına bir tür ihtiyati haciz koydurmuştu. "Geldi mi üst üste gelir," dedi. "Üzgünüm ağabey. Bunun olmasını istememiştim."

"Anlıyorum," dedim. Anlıyordum da. Ama durumu kolaylaştırmıyordu bu. Her neyse, öyle ya da böyle, paramı ondan alamadım, annem de alamadı. Her ay ona para yollamaya devam etmek zorunda kaldım.

Kırgındım, evet. Kim kırgın olmazdı ki? Kalbim onun yanındaydı ve dilerim bela kapısını çalmamıştı. Ama şimdi ben köşeye sıkışmıştım. Yine de en azından, bundan böyle başına ne gelirse gelsin para almak için bana gelmezdi artık – hâlâ bana borçlu olduğuna göre. Kimse bir insana bunu yapmaz. En azından ben böyle düşünüyordum. Meğer ne kadar az şey biliyormuşum.

Durmadan çalışıp didinmek durumundaydım. Her sabah erkenden kalkıp işe gidiyor ve bütün gün eşek gibi çalışıyordum. Eve gelince büyük koltuğa gömülüyor ve orada öylece oturuyordum. O kadar yorgun oluyordum ki, ayakkabılarımın bağcıklarını çözecek hale gelmem biraz zaman alıyordu. Sonra orada öylece oturmaya devam ediyordum. Kalkıp televizyonu bile açamayacak kadar yorgun oluyordum.

Kardeşimin sorunları için üzgündüm. Ama benim de kendi sorunlarım vardı. Anneme ek olarak, ödeme listemde başkaları da bulunuyordu. Her ay para yolladığım bir eski karım vardı. Bunu yapmak zorundaydım. İstemiyordum ama mahkeme mecbur olduğumu söylüyordu. Bellingham'da iki çocuklu bir kızım vardı, her ay ona da bir şeyler yollamam gerekiyordu. Çocukları aç kalmamalıydı, değil mi? İş bile *aramayan* bir domuzla beraber yaşıyordu, iş verseler de dikiş tutturamayan bir adam. Bir, bilemedin iki kez bir şey buldu, onda da ya uyuyakaldı ya işe giderken arabası bozuldu ya da açıklama yapmadan işi bıraktı, bırakış o bırakış.

Bir keresinde, uzun zaman önce, bu konularda bir erkek gibi düşünürken, o adamı öldürmekle tehdit ettim.

Ama bunun konumuzla ilgisi yok. Hem o günlerde içiyordum. Her halükârda, piç kurusu hâlâ etrafta takılıyor.

Kızım mektup yazar, kendisinin ve çocuklarının yulaf ezmesiyle beslendiklerini söylerdi. (Sanırım adam da açlıktan ölüyordu ama kızım bana yazdığı mektuplarda onun adını anmayacak kadar akıllıydı.) Yaza kadar geçimlerini sağlayabilirsem işlerin düzeleceğini söylerdi. Yazın talihi dönecekti, bundan emindi. Başka hiçbir şey işe yaramazsa –ama yarayacağından emindi, kırk tarakta bezi vardı– yaşadığı yere uzak olmayan balık konserve imalathanesinde her zaman iş bulabilirdi. Lastik botlar ve lastik giysiler giyip eldiven takar, somonbalıklarını kutulara koyardı. Ya da arabalarıyla sınırda sıraya girip Kanada'ya geçmeyi bekleyen insanlara yolun kenarındaki büfeden kök birası satardı. Yazın ortasında arabalarının içinde oturan insanlar susardı, değil mi? Soğuk içecek için yanıp tutuşurlardı. Her neyse, öyle ya da böyle, hangi iş alanına karar verirse versin, yazın durumu düzelecekti. Sadece o zamana kadar idare etmesi gerekiyordu, ben de burada devreye giriyordum.

Kızım, hayatını değiştirmesi gerektiğini bildiğini söylüyordu. Başka herkes gibi kendi ayakları üzerinde durmak istiyordu. Kendini kurban gibi görmeyi bırakmak istiyordu. "Ben kurban değilim," dedi bir gece telefonda. "Sadece orospu çocuğu bir serseriyle birlikte yaşayan, iki çocuklu genç bir kadınım. Diğer kadınların birçoğundan farklı değilim. Çok çalışmaktan korkmuyorum. Sadece bir şans verin bana. Dünyadan tek istediğim bu." Kendisi için bir şey istemediğini söyledi. Ama şans yüzüne gülene kadar, fırsat kapısını çalana kadar çocuklar için endişeleniyordu. Çocuklar hep dedelerinin ne zaman ziyarete geleceğini soruyorlarmış, öyle dedi. Tam şu anda, bir yıl önce yaptığım ziyarette kaldığım moteldeki salıncakların ve havuzun resimlerini çiziyorlarmış. Ama işin yazda bit-

tiğini söyledi. Yaza kadar idare edebilirse dertleri sona erecekti. O zaman işler değişecekti – değişeceğini biliyordu. Benden alacağı küçük bir yardımla bunu yapabilirdi. "Sen olmasan ne yapardım bilmem baba." Böyle dedi. İçime dokundu. Tabii ki ona yardım etmeliydim. Ona yarım yamalak yardım edebilecek bir konumda olduğuma bile seviniyordum. Bir işim vardı, değil mi? Onunla ve ailemdeki diğer herkesle karşılaştırıldığında başarılı olduğum kesindi. Geri kalanlarla karşılaştırıldığında bolluk içinde yaşıyordum.

İstediği parayı yolladım. Her istediğinde para yolladım. Sonra da, her ayın birinde bir miktar para yollamamın daha basit olacağını düşündüğümü söyledim, çok fazla değil ama yine de para işte. Bu para onun dayanağı olacaktı, *onun* parası olacaktı, başkasının değil – onun ve çocukların. En azından umduğum buydu. Keşke onunla birlikte yaşayan piç kurusunun benim paramla satın alınan bir portakala ya da bir parça ekmeğe bile elini süremeyeceğinden emin olabilseydim. Ama olamazdım. Devam edip parayı yollamam ve onun çok geçmeden benim yumurtalarım ve bisküvilerimle dolu bir tabağa yumulup yumulmayacağı konusunda endişelenmeyi bırakmam gerekiyordu.

Annem, kızım ve eski karım. Kardeşimi saymazsak ödeme listesinde tam üç kişi oldu bile. Ama oğlumun da paraya ihtiyacı vardı. Liseden mezun olduktan sonra eşyalarını topladı, annesinin evinden ayrıldı ve doğuda bir üniversiteye gitti. Bunca yer dururken, New Hampshire' da bir üniversite. New Hampshire da neresiymiş ki? Ama ailede, ailenin her iki tarafında da üniversiteye gitmeyi *isteyen* ilk çocuktu, yani herkes bunun iyi bir fikir olduğunu düşündü. Ben de ilk başta öyle düşündüm. Elimi verip kolumu kaptıracağımı nereden bilebilirdim ki? Kendini idame ettirmek için kredi almadığı banka kalma-

dı. Aynı anda hem çalışıp hem okula gitmek zorunda kalmak istemiyordu. Böyle söyledi. Tabii sanırım anlayabiliyorum onu. Bir açıdan duygularını paylaşabiliyorum bile. Çalışmayı kim sever ki? Ben sevmem. Ama alabileceği bütün kredileri, görünürdeki her şeyi aldıktan sonra –ki buna üçüncü sınıfı Almanya'da okumasını karşılamaya yetecek miktar da dahil– ona para yollamaya başlamak zorunda kaldım, hem de yüklüce. Nihayet, artık yollayamayacağımı söyleyince cevap yazdı ve eğer durum buysa, eğer gerçekten böyle hissediyorsam uyuşturucu kaçakçılığı yapacağını ya da banka soyacağını söyledi; yaşamaya devam edecek parayı kazanmak için her ne yapması gerekiyorsa onu. Vurulmazsa ya da hapsi boylamazsa kendimi şanslı saymalıymışım.

Cevap yazdım ve fikrimi değiştirdiğimi, her şeye rağmen ona biraz daha yollayabileceğimi söyledim. Başka ne yapabilirdim ki? Kanının elime bulaşmasını istemiyordum. Çocuğumun hapishaneye postalandığını ya da başına daha da kötü bir şey geldiğini düşünmek istemiyordum. Zaten vicdanımda yeterince yük vardı.

Dört kişi etti, değil mi? Kardeşimi saymıyorum, o henüz gedikli değildi. Delirecektim. Gece gündüz endişeleniyordum. Gözüme uyku girmiyordu. Her ay neredeyse kazandığım kadar para ödüyordum. Bu durumun devam edemeyeceğini anlamak için dâhi olmaya ya da ekonomi bilmeye gerek yoktu. Kendimi çekip çevirmek için borç almak zorundaydım. Bu da başka bir aylık ödeme demekti.

Böylece harcamalarımı kısmaya başladım. Örneğin dışarıda yemek yemeyi bırakmak zorunda kaldım. Yalnız yaşadığımdan, yemeği dışarıda yemek hoşlandığım bir şeydi ama geçmişte kaldı. İş sinemaya gelince de tutumlu davranmak zorunda kaldım. Giysi alamıyor ya da dişlerimi yaptıramıyordum. Araba dökülüyordu. Yeni ayakkabılara ihtiyacım vardı ama unut gitsin.

Arada sırada canıma tak eder ve hepsine mektuplar yazar, adımı değiştirmekle tehdit edip işimden ayrılacağımı söylerdim. Avustralya'ya taşınmayı planladığımı söylerdim. Sorun şu ki, Avustralya'dan söz ederken ciddiydim, oysa Avustralya hakkında en ufak bir şey bilmiyordum. Sadece dünyanın öbür tarafında olduğunu biliyordum, benim olmak istediğim yer de orasıydı.

Ama iş o raddeye gelince hiçbiri Avustralya'ya gideceğime gerçek anlamda inanmadı. Avuçlarının içindeydim ve bunu biliyorlardı. Çaresiz olduğumu biliyorlardı, üzgündüler ve bunu söylüyorlardı da. Ama ayın birinden önce, oturup çekleri yazmak zorunda kaldığımda bu halimin geçeceğine güveniyorlardı.

Avustralya'ya taşınmaktan söz ettiğim bir mektubumdan sonra, annem bana daha fazla yük olmak istemediğini yazdı. Bacaklarındaki şişkinlik iner inmez iş aramaya çıkacağını söyledi. Yetmiş beş yaşındaydı ama belki garsonluğa geri dönebileceğini söyledi. Ona cevap yazdım ve aptallık etmemesini söyledim. Ona yardım edebildiğime sevindiğimi söyledim. Öyleydi de. Yardım edebildiğime seviniyordum. Sadece piyango kazanmam lazımdı.

Kızım, Avustralya'nın sadece herkese hapı yuttuğumu söylemenin bir yolu olduğunu biliyordu. Bir molaya ve beni neşelendirecek bir şeye ihtiyacım olduğunu biliyordu. Böylece, çocuklarını birine bırakacağını ve mevsim dönümünde imalathane işini kabul edeceğini yazdı. Genç ve güçlü olduğunu söyledi. Haftanın yedi günü, günde on iki-on dört saatlik vardiyalarla çalışabileceğini düşünüyordu, sorun olmazdı. Sadece yapabileceğini kendi kendine söylemesi, ruhsal olarak kendini buna hazırlaması gerekiyordu; vücudu onu dinlerdi. Sadece doğru çocuk bakıcısını ayarlaması gerekiyordu. Asıl mesele buydu. Özel bir bakıcı gerekecekti çünkü saatler uzadıkça uzayacaktı ve çocuklar zaten hiperaktifti, her gün tıkın-

dıkları Popsicle'lar, Tootsie Roll'lar, M&M'ler[1] ve bunun gibi şeyler yüzünden. Bunlar çocukların severek yedikleri şeyler, değil mi? Her neyse, sürekli ararsa doğru kişiyi bulabileceğini düşünüyordu. Ama iş için gerekli botları ve giysileri satın almak zorundaydı, ben de kendisine o noktada yardım edebilirdim.

Oğlum, olaylardaki payından ötürü üzgün olduğunu ve her şeye temelli son vermesinin onun da benim de yararına olacağını düşündüğünü yazdı. Bir kere kokaine alerjisi olduğunu keşfetmişti. Gözlerini yaşarttığını ve solumasını etkilediğini söyledi. Bu demek oluyordu ki, yapması gerekecek alım satımlarda uyuşturucuları test edemezdi. Böylece uyuşturucu satıcısı olarak kariyeri daha başlayamadan sona erdi. Hayır, dedi, şakağa bir kurşun sıkıp her şeyi oracıkta bitirmek en iyisi. Ya da belki kendini asmak. Bu onu tabanca ödünç alma derdinden kurtarırmış. Bizi de kurşun parasından kurtarırmış. Gerçekten de mektubunda böyle diyordu, inanabilirseniz eğer. Geçen yaz yurtdışı eğitim programıyla Almanya'dayken birisinin çektiği bir resmini de eklemişti. Kalın dalları başının birkaç santim üzerine kadar sarkan ulu bir ağacın altında duruyordu. Resimde gülümsemiyordu.

Eski karımın konuyla ilgili söyleyecek hiçbir şeyi yoktu. Söylemesine gerek de yoktu. Ta Sydney'den gelmesi de gerekse, her ayın birinde parasını alacağını biliyordu. Eğer almazsa, telefonu eline alıp avukatını araması yeterliydi.

Mayıs başında bir pazar akşamüstü kardeşim aradığında durum böyleydi. Pencereler açıktı, evin içinde tatlı bir esinti dolaşıyordu. Radyo çalıyordu. Evin arkasındaki yamaç çiçek içindeydi. Ama hatta sesini duyunca terle-

1. Şekerleme ve çikolata markaları. (Ç.N.)

meye başladım. Beş yüz yüzünden tartıştığımızdan beri ondan haber almamıştım, o yüzden artık benden para istemeye çalışacağına inanamıyordum. Ama yine de terlemeye başladım. Durumumun nasıl olduğunu sordu, ben de ödeme listesini filan anlatmaya koyuldum. Yulaf ezmesinden, kokainden, balık konserve imalathanelerinden, intihardan, banka işlerinden ve sinemaya gidemediğimden ya da dışarıda yemek yiyemediğimden söz ettim. Ayakkabımda delik olduğunu söyledim. Eski karıma gidip duran ödemelerden söz ettim. Bunların hepsinden haberi vardı tabii. Ona anlattığım her şeyi biliyordu. Yine de bunları duyduğuna üzüldüğünü söyledi. Boyuna konuştum. Telefon ona yazıyordu. Ama o konuşurken düşünmeye başladım. *Bu aramanın parasını nasıl ödeyeceksin Billy?* Derken, *benim* ödeyeceğim geldi aklıma. Karar vermem sadece dakikalar ya da saniyeler aldı.

Pencereden dışarı baktım. Gökyüzü maviydi, birkaç beyaz bulut vardı. Telefon teline kuşlar konmuştu. Yüzümü gömleğimin koluna sildim. Başka ne diyebileceğimi bilmiyordum. Ben de birden sustum ve pencereden dağlara gözümü dikip bekledim. O sırada kardeşim şöyle dedi: "Senden bunu istemekten nefret ediyorum ama..." Bunu söylediğinde kalbim sıkıştı. Sonra da devam edip istedi.

Bu defa bin istedi. Bin! Geçen sefer aradığından daha kötü durumdaymış. Bana ayrıntılar verdi. Alacaklılar kapıya dayanmış –kapıya! dedi– yumruklarıyla vurduklarında pencereler zangırdıyor, ev sarsılıyormuş. *Bam, bam, bam*, dedi. Onlardan kaçacak yer yokmuş. Evini altından çekip almak üzerelermiş. "Yardım et bana ağabey," dedi.

Bin doları nereden bulacaktım? Ahizeyi sıkıca kavradım ve pencereden başımı çevirip şöyle dedim: "Ama son aldığın borcu bana geri ödemedin. O ne olacak?"

"Ödemedim mi?" dedi, şaşırmış gibi yaparak. "Galiba ödedim sandım. En azından ödemek istedim. Tanrı şahidim olsun ki denedim."

"O parayı anneme ödemen gerekiyordu," dedim. "Ama ödemedin. Her ay ona para vermeye devam etmek zorunda kaldım, her zamanki gibi. Bunun sonu yok, Billy. Bak, bir adım ileri, iki adım geri gidiyorum. Dibe vuruyorum. Hepiniz dibe vuruyorsunuz, beni de kendinizle birlikte aşağı çekiyorsunuz."

"Ona *bir kısmını* ödedim," dedi. "Gerçekten birazını ödedim. Kayda geçsin diye söylüyorum," dedi, "ona bir şeyler ödedim."

"Ona topu topu elli dolar verdiğini söyledi."

"Hayır," dedi. "Yetmiş beş verdim. Öbür yirmi beşi unutmuş. Bir akşamüstü oraya uğramıştım, ona iki onluk ve bir beşlik verdim. Ona nakit verdim, unutmuş işte. Hafızası gidiyor. Bak," dedi, "bu kez ödeyeceğime söz veriyorum, yemin ederim. Sana olan borcumu topla, şu an ödünç almaya çalıştığım paraya ekle, ben de sana bir çek yollayayım. Çek takası yaparız. Çekimi iki ay bozdurma, tek istediğim bu. İki ay içinde düze çıkacağım. Sonra paranı alırsın. En geç 1 Temmuz, söz veriyorum ve bu kez yemin *edebilirim*. Bir süre önce amcasından Irma Jean'e kalan küçük mülkü satma aşamasındayız. Satıldı sayılır. Anlaşma yapıldı. Sadece halledilmesi gereken birkaç küçük ayrıntı ve imzalanması gereken kâğıtlar var. Hem bir iş ayarladım. Kesin. Her gün gidiş geliş elli kilometre araba kullanmam gerekecek ama sorun değil – Allah kahretsin, hiç sorun değil. Mecbur kalırsam yüz elli kilometre de kullanırım, seve seve yaparım bunu. Diyeceğim, iki ay içinde bankada param olacak. 1 Temmuz'a kadar paranı alacaksın, hepsini, buna güvenebilirsin."

"Billy, seni severim," dedim. "Ama yüküm çok. Belki bilmiyorsundur ama bu günlerde çok ağır bir yük taşıyorum."

"Bu yüzden seni bu konuda hayal kırıklığına uğratmayacağım," dedi. "Sana şeref sözü veriyorum. Bu konuda bana kesinlikle güvenebilirsin. Sana söz veriyorum,

çekim en geç iki ay içinde geçerli olacak. Tek istediğim iki ay. Ağabey, başka kime gideceğimi bilmiyorum. Sen benim son umudumsun."

Yaptım tabii. Bankadan hâlâ kredi alabiliyor olmam beni şaşırttı, ben de parayı alıp ona yolladım. Çeklerimiz aynı anda postadaydı. Onun çekine raptiye saplayıp mutfak duvarında takvimin ve ağaç altında duran oğlumun resminin yanına astım. Sonra da bekledim.

Bekleyip durdum. Kardeşim mektup yazdı ve anlaştığımız günde çeki bozdurmamamı istedi. Lütfen biraz daha bekle, dedi. Bazı şeyler olmuş. Ona vaat edilen iş son anda yatmış. Olanlardan biri buydu. Karısına ait olan o küçük mülk de her şeye rağmen satılmamış. Kadın son anda onu satmak konusunda fikrini değiştirmiş. Nesillerdir ailesindeymiş. Billy ne yapabilirmiş ki? Arazi kadınınmış ve Billy'nin söylediğine göre karısı laf dinlemezmiş.

Kızım o sıralar telefon etti ve birinin zorla karavanına girip onu soyduğunu söyledi. Karavandaki her şey çalınmış. Konserve imalathanesindeki ilk gecesinden sonra işten eve geldiğinde mobilyaların yerinde yeller esiyormuş. Oturacağı bir sandalye bile kalmamış. Yatağı da çalınmış. Çingeneler gibi yerde yatmak zorunda kalacaklarını söyledi.

"Bu olduğunda şey neredeydi, neydi adı?" dedim.

Adamın o gün erkenden iş aramak için çıktığını söyledi. Arkadaşlarıyla olduğunu tahmin ediyordu. Aslında suçun işlendiği sırada onun nerede olduğunu bilmiyordu, hatta şimdi de yerini bilmiyordu. "Umarım nehrin dibini boylamıştır," dedi. Soygun olduğu sırada çocuklar bakıcıylaymış. Ama her neyse, ikinci el mobilya almasına yetecek kadar borç verebilirsem, ilk çekini aldığında bana geri ödeyeceğini söyledi. Hafta bitmeden benden biraz para alabilirse –telgrafla yollayabilirdim belki– temel şeyleri toparlayabilirmiş. "Birisi haneme tecavüz etti," dedi. "Irzıma geçilmiş gibi hissediyorum."

Oğlum, New Hampshire'dan yolladığı mektupta, Avrupa'ya geri dönmesinin zorunlu olduğunu yazdı. Hayatının askıda olduğunu söyledi. Yaz döneminin sonunda mezun oluyormuş ama ondan sonra bir gün daha Amerika'da yaşamaya dayanamazmış. Maddiyatçı bir toplummuş bu, artık tahammül edemiyormuş. Buradaki, Birleşik Devletler'deki insanlar, içinde *paranın* geçmediği bir sohbet edemiyorlarmış, bundan bıkmış artık. O bir Yuppie[1] değilmiş, Yuppie olmak da istemiyormuş. Bu onun olayı değilmiş. Benden son bir kez, Almanya'ya bilet almaya yetecek kadar borç alabilirse, yakamdan düşeceğini söyledi.

Eski karımdan bir haber almadım. Almama gerek yoktu. Orada durumun nasıl olduğunu ikimiz de biliyorduk.

Annem yolladığı mektupta, varis çorabı olmadan idare etmek zorunda kaldığını ve saçını boyatamadığını yazdı. Bu yıl kara günler için bir kenara biraz para ayırabileceğini düşünmüş ama işler öyle gelişmiyormuş. Bunun ihtimal dahilinde olmadığını görebiliyormuş. "Sen nasılsın?" diye sormuş. "Diğer herkes nasıl? Umarım iyisinizdir."

Yeni çekleri postaya verdim. Sonra nefesimi tutup bekledim.

Beklerken, bir gece bir rüya gördüm. Aslında iki rüya. Onları aynı gece gördüm. İlk rüyada babam hayattaydı ve beni omuzlarında gezdiriyordu. Küçüktüm, beş-altı yaşlarındaydım. *Çık bakalım*, dedi ve beni ellerimden tutup omuzlarının üzerine savurdu. Yerden yüksekteydim ama korkmuyordum. Bana tutunuyordu. Birbirimize tutunuyorduk. Sonra kaldırımda yürümeye başladı. Ellerimi omuzlarından çekip alnına koydum. *Saçımı bozma*, dedi. *Ellerini bırakabilirsin*, dedi. *Seni tutuyorum. Düşmezsin.* O bunu söyleyince, ayak bileklerimi kavrayan güçlü

1. *Young urban professional*; genç, şehirli işadamı. (Y.N.)

ellerinin farkına vardım. Sonra ellerimi bıraktım. Rahatladım ve kollarımı iki yana açtım. Dengeyi tutturmak için onları öyle tuttum. Ben omuzlarındayken babam yürümeye devam etti. Onun bir fil olduğunu farz ettim. Nereye gittiğimizi bilmiyorum. Belki de dükkâna gidiyorduk ya da beni parka götürüp salıncakta sallayacaktı.

Sonra uyandım, yataktan çıktım ve tuvaleti kullandım. Dışarısı aydınlanmaya başlamıştı, bir saate kadar kalkmam gerekiyordu. Kahve yapmayı ve giyinmeyi düşündüm. Ama sonra yatağa geri dönmeye karar verdim. Uyumayı planlamıyordum gerçi. Ellerimi ensemde kavuşturup bir süre yatar, dışarının aydınlanmasını seyreder ve belki biraz babamı düşünürüm diyordum çünkü uzun zamandır düşünmemiştim onu. İster uyanık isterse uyuyor olayım, hayatımın bir parçası değildi artık. Her neyse, yatağa geri döndüm. Ama bir dakika bile geçmeden bir kez daha uykuya daldım, dalınca da şu öbür rüyayı gördüm. Eski karım vardı içinde, gerçi rüyada eski karım değildi. Hâlâ karımdı. Çocuklarım da vardı rüyada. Küçüklerdi ve patates cipsi yiyorlardı. Rüyamda patates cipslerinin kokusunu alabildim ve yenirken çıkan sesleri duyabildim. Bir battaniyenin üstündeydik ve suya yakındık. Rüyada bir hoşnutluk ve mutluluk duygusu vardı. Derken, birden, kendimi başka insanların –tanımadığım insanların– yanında buldum, bir sonraki ansa oğlumun arabasının camını tekmeliyor ve hayatını tehdit ediyordum; bir zamanlar, uzun zaman önce yaptığım gibi. Ayakkabım camı parçalayıp geçerken oğlum arabanın içindeydi. O sırada gözlerim bir çırpıda açıldı ve uyandım. Alarm çalıyordu. Uzanıp düğmeye bastım ve birkaç dakika daha yattım, kalbim küt küt atıyordu. İkinci rüyada birisi bana viski ikram etmişti, ben de içmiştim. Beni ürküten şey o viskiyi içmekti. Bu olabilecek en kötü şeydi. Dibe vurmaktı. Bununla karşılaştırıldığında diğer her şey hafif kalırdı. Bir dakika daha yattım, sakinleşmeye çalıştım. Sonra kalktım.

Kahve yaptım ve pencerenin önündeki mutfak masasına oturdum. Fincanımı masanın üstünde küçük daireler halinde bir ileri bir geri ittim ve yeniden ciddi ciddi Avustralya'yı düşünmeye başladım. Sonra da birdenbire, ailemi Avustralya'ya taşınmakla tehdit ettiğimde bunun onlara nasıl gelmiş olacağını hayal edebildim. İlk başta çok şaşırmış, hatta biraz da ürkmüş olmalıydılar. Sonra, beni tanıdıkları için muhtemelen gülmeye başlamışlardı. Şimdi, güldüklerini düşününce ben de gülmeden edemiyordum. *Ha, ha, ha.* Masada çıkardığım ses tam olarak buydu *–ha, ha, ha–* sanki nasıl gülündüğünü bir yerde okumuşum gibi.

Avustralya'da ne yapmayı planlıyordum ki zaten? Gerçek şu ki, ha oraya gitmişim ha Timbuktu'ya, aya ya da Kuzey Kutbu'na. Allah kahretsin, Avustralya'ya gitmek istemiyordum. Ama bir kez bunu anlayınca, oraya –ya da başka bir yere– gitmeyeceğimi bir kez anlayınca, kendimi daha iyi hissetmeye başladım. Bir sigara daha yaktım ve biraz daha kahve koydum. Kahve için süt yoktu ama umurumda değildi. Bir gün kahveme süt koymasam da olurdu, ölecek değildim ya. Çok geçmeden öğle yemeğini paketledim, termosu doldurup yemek çantasına koydum. Sonra dışarı çıktım.

Güzel bir sabahtı. Güneş kasabanın ardındaki dağların üzerindeydi ve bir kuş sürüsü vadinin bir orasına bir burasına uçuyordu. Zahmet edip kapıyı kilitlemedim. Kızımın başına gelenleri hatırladım ama zaten çalınmaya değer bir şeyim olmadığına karar verdim. Evde onsuz yaşayamayacağım hiçbir şey yoktu. Televizyonum vardı ama televizyon seyretmekten bıkmıştım. Eve zorla girip onu elimden alsalar bana iyilik etmiş olurlardı.

Olan biten her şey düşünülecek olursa kendimi gayet iyi hissediyordum ve işe yürüyerek gitmeye karar verdim. O kadar da uzak değildi ve fazladan vaktim vardı.

Benzinden de biraz tasarruf ederdim tabii ama asıl neden bu değildi. Ne de olsa mevsim yazdı ve çok geçmeden yaz bitmiş olacaktı. Düşünmeden edemedim: Yaz, herkesin talihinin değişmeye yüz tuttuğu dönem olmuştu.

Yol boyunca yürümeye koyuldum ve o sırada her nedense oğlumu düşünmeye başladım. Her neredeyse ona şans diledim. Bu arada Almanya'ya döndüyse –ki dönmüş olmalıydı– umarım mutluydu. Henüz bana mektup yazıp adresini vermemişti ama çok geçmeden ondan haber alacağımdan emindim. Kızıma gelince; Tanrı onu sevsin ve korusun. Umarım iyiydi. Akşam ona mektup yazıp onu desteklediğimi söylemeye karar verdim. Annem hayattaydı ve sağlığı az çok iyiydi, o bakımdan da kendimi şanslı hissediyordum. Her şey yolunda giderse, birkaç yıl daha başımda olurdu.

Kuşlar cıvıldıyordu ve otoyolda yanımdan arabalar geçti. Sana da iyi şanslar kardeşim, diye düşündüm. Umarım çok paran olur. Olunca bana borcunu öde. Ve eski karım, eskiden çok sevdiğim kadın. Hayattaydı ve o da iyiydi – en azından bildiğim kadarıyla. Ona mutluluklar diledim. Sonuç itibariyle işlerin çok daha kötü olabileceğine karar verdim. Sadece şimdi işler herkes için zordu tabii. İnsanların talihi tepetaklak olmuştu. Ama çok yakında işlerin değişeceği belliydi. Sonbaharda işler düzelirdi belki. Ümidimizi korumak için birçok sebep vardı.

Yürümeye devam ettim. Derken ıslık çalmaya başladım. İstersem ıslık çalmaya hakkım olduğunu hissettim. Yürürken kollarımı sallıyordum. Ama yemek çantası dengemi bozup duruyordu. İçinde sandviçler, bir elma ve kurabiyeler vardı, termos da cabası. Smitty's'in önünde durdum, otoparkında çakıltaşı, pencerelerinin üzerinde de tahtalar olan eski bir kafe. Burası kendimi bildim bileli tahtalarla kapatılmıştı. Yemek çantasını bir süre yere koymaya karar verdim. Bunu yaptım, sonra da kollarımı kaldırdım – omuzlarımla aynı hizaya kaldırdım. Orada böy-

le aptal aptal duruyordum ki birisi korna çalıp otoyoldan otoparka girdi. Yemek çantamı yerden alıp arabanın yanına gittim. İşyerinden tanıdığım, George adında bir adamdı. Uzanıp yolcu tarafındaki kapıyı açtı. "Hey, atla ahbap," dedi.

"Merhaba George," dedim. Binip kapıyı kapadım ve araba, lastiklerinin altından çakıltaşları fırlatarak gazladı.

"Seni gördüm," dedi George. "Ya, öyle, seni gördüm. Bir şey için antrenman yapıyorsun ama nedir bilmem." Bana baktı, sonra da yeniden yola baktı. Hızlı gidiyordu. "Yolda hep böyle kollarını açıp mı yürürsün?" Güldü *–ha, ha, ha–* ve gaza bastı.

"Bazen," dedim. "Duruma bağlı sanırım. Aslında duruyordum," dedim. Bir sigara yakıp koltukta arkama yaslandım.

"Ee, ne var ne yok?" dedi George. Ağzına bir puro soktu ama yakmadı.

"Hiçbir şey yok," dedim. "Sende ne var ne yok?"

George omuz silkti. Sonra sırıttı. Şimdi çok hızlı gidiyordu. Rüzgâr arabayı dövüyor ve pencerelerin dışında ıslık çalıyordu. George işe geç kalmışız gibi sürüyordu arabayı. Ama geç kalmamıştık. Daha çok vaktimiz vardı, ona da böyle söyledim.

Buna rağmen motora yüklendi. Sapağı geçip yola devam ettik. Doğruca dağlara gidiyorduk. Puroyu ağzından çıkarıp gömleğinin cebine soktu. "Biraz borç alıp bu bebeği elden geçirttim," dedi. Sonra bana bir şey göstermek istediğini söyledi. Gazı kökleyip arabaya olabildiğince yüklendi. Emniyet kemerimi takıp sıkı tutundum.

"*Yürü*," dedim. "Ne bekliyorsun George?" İşte o zaman gerçekten uçtuk. Rüzgâr pencerelerin dışında uğulduyordu. Gaz pedalına dibine kadar basmıştı, tam gaz gidiyorduk. Kocaman beleş arabasında şimşek gibi yol aldık.

ÇOCUK OYUNCAĞI

Bir gece odamdayken koridorda bir ses duydum. İşimden başımı kaldırıp baktım ve kapının altından bir zarfın kayıp geçtiğini gördüm. Kalın bir zarftı ama kapının altından itilemeyecek kadar kalın değil. Zarfın üstünde adım yazılıydı, içindeki de karımdan gelen bir mektuba benziyordu. "Benziyordu" diyorum; çünkü bu şikâyetler ancak otuz üç yılını beni içli dışlı, günlük bir temelde gözlemlemekle geçirmiş birinden gelmiş olabilirdi; ama suçlamalar insafsızcaydı ve karımın karakterine hiç mi hiç uymuyordu. En önemlisi ise, elyazısı karımın elyazısı değildi. İyi ama onun elyazısı değilse, o zaman kimindi?

Keşke mektubu saklasaydım, böylece son virgülüne, son kaba ünlemine kadar aktarabilirdim. Sadece içeriğinden değil, ses tonundan söz ediyorum. Ama üzülerek söylüyorum ki saklamadım. Kaybettim ya da nereye koyduğumu unuttum. Daha sonra, birazdan anlatacağım üzücü meselenin ardından, masamı toplarken onu kazara atmış olabilirim – bu da *benim* karakterime uygun değil çünkü genelde hiçbir şeyi atmam.

Her halükârda iyi bir hafızam vardır. Okuduğumun her kelimesini hatırlayabilirim. Öyle bir hafızam vardır ki, isimleri, tarihleri, buluşları, savaşları, antlaşmaları, it-

tifakları ve bunun gibi şeyleri hatırlama yeteneğim sayesinde eskiden okulda ödüller kazanırdım. Olgulara dayalı sınavlarda hep en yüksek notu alırdım; sonraki yıllarda da, adı üstünde "gerçek dünya"da, hafızam bana çok faydalı oldu. Örneğin şu anda Trento Konsili'nin ya da Utrecht Antlaşması'nın ayrıntılarını vermem ya da Hannibal'in yenilmesinden sonra Romalılar tarafından yerle bir edilen Kartaca şehrinden (Romalı askerler toprağa tuz dökmüşler, öyle ki Kartaca Kartacalıktan çıkmış) söz etmem istense, bunu yapabilirim. Yedi Yıl, Otuz Yıl ya da Yüz Yıl Savaşları veya sadece Birinci Silezya Savaşı hakkında bilgime başvurulsa, büyük bir coşku ve güvenle uzun uzadıya konuşabilirim. Tatarlar, Rönesans papaları ya da Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişi ve çöküşü hakkında bana istediğinizi sorun. Termopil, Şilo ya da Maxim tüfeği. Kolay. Tannenberg mi? Çocuk oyuncağı. Dolabı açıp bakan, şekeri de ilaç sanan çocuk. Agincourt'da İngiliz okçular başarıya ulaştılar. Bir şey daha var. İnebahtı Deniz Muharebesi'ni herkes duymuştur, kürek mahkûmları tarafından hareket ettirilen gemilerle yapılan son büyük deniz savaşı. Bu atışma 1571'de doğu Akdeniz'de gerçekleşti, Avrupalı Hıristiyan ulusların ortak deniz güçleri kötü şöhretli Müezzinzade Ali Paşa yönetimindeki Arap güruhunu geri püskürttü; bu adam cellatları çağırmadan önce esirlerin burunlarını bizzat kesmekten hoşlanırdı. Ama Cervantes'in de bu olaya karıştığını ve savaşta sol elinin kesildiğini hatırlayan var mı? Bir şey daha. Borodino'da Fransızlar ve Rusların bir günde verdikleri ortak kayıplar yetmiş beş bin kişiydi; kahvaltıdan günbatımına kadar her üç dakikada bir tıka basa dolu bir yolcu uçağının düşmesiyle yaşanacak ölümlere denk. Kutuzov, güçlerini Moskova'ya doğru geri çekti. Napoléon soluklandı, birliklerinin başına geçti ve ilerleyişini sürdürdü. Moskova'nın merkezine girdi, orada bir ay kalıp Kutuzov'u bekledi, o

ise bir daha yüzünü göstermedi. Rus başkomutan kar ve buzu, Napoléon'un Fransa'ya geri çekilmeye başlamasını bekliyordu.

Olaylar aklımda kalır. Hatırlarım. Yani mektubu –okuduğum, bana karşı suçlamaların sıralandığı kısmı– aynen aktarabilirim diyorsam sözlerimde ciddiyimdir.

Mektup kısmen şöyleydi:

Canım,

İşler iyi değil. Aslında işler kötü. İşler daha da kötüleşti. Neden söz ettiğimi biliyorsun. Yolun sonuna geldik. Bittik biz. Yine de, keşke bunu konuşabilseydik, derken buluyorum kendimi.

Konuşmamızın üzerinden çok uzun zaman geçti. Yani gerçekten *konuşmamızın*. Evlendiğimizden sonra bile ha bire konuşurduk, haber ve fikir alışverişi yapardık. Çocuklar küçükken, hatta büyüdüklerinden sonra bile hâlâ konuşacak vakit bulurduk. O sıralar daha zordu doğal olarak ama başarırdık, zaman bulurduk. Zaman *yaratırdık*. Uyumalarını, dışarıda oynamalarını ya da bakıcıyla olmalarını beklemek zorunda kalırdık. Ama başarırdık. Bazen, sırf *konuşabilelim* diye bakıcı tutardık. Zaman zaman bütün gece konuşurduk, güneş doğana kadar konuşurduk. Eh. Bir şeyler oluyor; biliyorum. İşler değişiyor. Bill'in başı polisle derde girdi, Linda ise hamile kaldı vs. Birlikte yaşadığımız sakin dönem uçtu gitti. Ve yavaş yavaş sorumlulukların sırtına bindi. İşin daha önemli hale geldi ve birlikte geçirdiğimiz zaman iyice azaldı. Sonra, çocuklar evden ayrılınca, konuşma zamanımız geri döndü. Yeniden birbirimize sahiptik ancak konuşacaklarımız azaldıkça azaldı. Çok bilmişlerin, "Olur böyle şeyler," dediklerini duyar gibiyim. Haklılar da. *Olur böyle şeyler.* Ama bize oldu. Ne olursa olsun, seni suçlamıyorum. *Suçlamıyorum.* Bu mektubun konusu bu değil. *Bizim hakkımızda konuşmak istiyorum. Şimdi* hakkında konuşmak istiyorum. *İmkânsızın* olduğunu kabul etmenin zamanı geldi, anlıyorsun ya. Yenilgiyi kabullenmenin. Pes etmenin...

Buraya kadar okudum ve durdum. Yanlış bir şeyler vardı. Şüpheli bir şeyler vardı Danimarka'da.[1] Mektupta dile getirilen duygular karıma ait olmuş olabilirdi. (Belki de öyleydi. Öyleydi diyelim, dile getirilenlerin gerçekten onun duyguları olduğunu kabul edelim.) Ama elyazısı *onun elyazısı değildi*. Ben bilmezsem kim bilecek? Elyazısı konusunda kendimi uzman sayarım. İyi de, madem onun elyazısı değildi, kim yazmıştı bu satırları?

Kendimiz ve buradaki hayatımız hakkında bir şeyler söylemeliyim. Hakkında yazdığım dönem sırasında, yaz için tuttuğumuz bir evde yaşıyorduk. O ilkbahar üstesinden gelmeyi umduğum çoğu şeyden beni alıkoyan bir hastalıktan yeni kalkmıştım. Üç tarafımız çayırlar, kayın ormanları ve alçak tepelerle çevriliydi – telefonda bize tarif ederken emlakçının dediği gibi, "bir bölge manzarası". Evin önünde, benim ilgisizliğim yüzünden diz boyu ot bürümüş bir çimenlik vardı; bir de yola uzanan, çakıltaşlarıyla kaplı uzun bir garaj yolu. Yolun ardında, uzaktaki dağların zirvelerini görebiliyorduk. "Bölge manzarası" lafı ondan – ancak uzaktan takdir edilen bir manzarayla ilgisi var.

Karımın burada, taşrada arkadaşları yoktu, kimse de ziyarete gelmedi. Açıkçası yalnız olmamıza seviniyordum. Ama o, arkadaşları olmasına, dükkân sahipleriyle ve satıcılarla uğraşmaya alışkın bir kadındı. Oysa burada sadece ikimiz vardık, kaynaklarımıza güveniyorduk. Bir zamanlar taşrada bir ev bizim için ideal olurdu; böyle bir düzene *içimiz giderdi*. Şimdi, bunun pek de iyi bir fikir olmadığını görebiliyorum. Hayır, değildi.

İki çocuğumuz da evden ayrılalı çok olmuştu. Ara sıra birinden mektup gelirdi. Ve kırk yılda bir, diyelim ki

1. Shakespeare'in *Hamlet*'inde geçen, "Çürümüş bir şeyler var Danimarka'da" sözüne gönderme yapılıyor. (Ç.N.)

bayramda, bir tanesi telefon ederdi; ödemeli arama doğal olarak, karım ödemeleri kabul etmekten mutluluk duyardı. Onların görünüşteki bu kayıtsızlığı, sanırım karımın üzüntüsünün ve genel mutsuzluğunun başlıca nedeniydi; itiraf etmem gerekir ki, taşraya taşınmadan önce bu mutsuzluğun pek farkına varmamıştım. Her halükârda, yıllarca alışveriş merkezi ve otobüs durağının yakınında, taksinin holdeki telefonla aynı mesafede olduğu bir yerde yaşadıktan sonra kendini taşrada bulmak onun için zor olmuş olmalıydı, çok zor. Tarihçilerin deyimiyle *çöküşünün*, taşraya taşınmamızla hızlandığını düşünüyorum. Bence ondan sonra çarkta bir diş atladı. Geriye bakarak konuşuyorum tabii, bu da her zaman apaçık meydanda olanı doğrulamak anlamına gelir.

Bu elyazısı konusunda başka ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Nasıl hem başka bir şey söyleyip hem de güvenilirliğimi koruyabilirim? Evde yalnızdık. Evde –en azından benim bildiğim– başka kimse yoktu ve mektubu kaleme almış olamazdı. Yine de mektubun sayfalarını kaplayan elyazısının onunki olmadığından bugün bile eminim. Ne de olsa karımın elyazısını karım olmasının öncesinden beri okuyordum. Tarihöncesi günlerimiz denebilecek kadar eski zamanlardan, bir kız çocuğuyken okumak için uzaklara gittiği, gri beyaz okul üniforması giydiği zamanlardan beri. Uzakta olduğu her gün bana mektup yazdı ve bayram ve yaz tatillerini saymazsak tam iki yıl uzakta kaldı. Toplamda, ilişkimiz boyunca, tahminimce (makul bir tahmin), ayrılıklarımızı ve iş seyahatine çıktığım ya da hastanede yattığım kısa süreleri de sayarsak, dediğim gibi tahminimce bin yedi yüz ya da muhtemelen bin sekiz yüz elli tane elyazılı mektup aldım ondan; bırakın yüzlercesini, belki binlerce teklifsiz not ("Eve giderken lütfen kuru temizleyiciye uğra ve Corti Bros'tan ıspanaklı makarna al"). Onun elyazısını dünya-

nın neresinde olsa tanırdım. Bana birkaç kelime verin. Eminim Yafa'da ya da Marakeş'te olsaydım ve pazarda elime bir not geçseydi, karımın elyazısı olup olmadığını anlardım. Hatta bir kelime. Şu "*konuşmamızın*" kelimesini alalım örneğin. O böyle "konuşmamızın" yazmazdı işte! Bununla beraber, birincisi, onunki değilse *kimin* elyazısı olduğunu bilmediğimi itiraf ediyorum.

İkincisi, karım vurgulamak için kelimelerinin altını *asla* çizmezdi. Asla. Bunu bir an bile yaptığını hatırlamıyorum; bütün evlilik hayatımızda bir kere bile yapmadı, evlenmeden önce ondan aldığım mektuplar da cabası. Sanırım bunun herkesin başına gelebileceğine dikkat çekmek mantıklı olurdu. Yani, herkes kendini tamamen sıradışı bir durumda bulabilir ve *ânın baskısı göz önüne alınırsa*, karakterine hiç uymayan bir şey yapabilir ve bir kelimenin, belki de bütün bir cümlenin altına bir çizgi, basit bir *çizgi* çekebilir.

Bütün bu sözümona mektubun her kelimesinin (gerçi bütününü okumadım ve okumayacağım çünkü bulamıyorum) tamamen yanlış olduğunu söyleyecek kadar ileri gidebilirim. "Doğru olmayan" anlamında yanlışı kastetmiyorum ille de. Suçlamalarda doğruluk payı vardır belki. Lafı saptırmak istemiyorum. Bu konuda küçük görünmek istemiyorum; bu alanda işler yeterince kötü zaten. Hayır. Söylemek istediğim, bütün söylemek istediğim şu: Mektupta dile getirilen duygular karıma ait olabilir, hatta doğruluk *payı* bile içerebilir –deyim yerindeyse, akla yatkın olabilir– ama bana yöneltilen suçlamaların gücü, tamamen yok olmasa da azaldı, hatta sarsıldı çünkü aslında mektubu o *yazmadı*. Ya da eğer o yazdıysa, o zaman kendi elyazısıyla yazmadığı gerçeğiyle sarsıldı! Böyle kaçamaklı laflar insanların gerçeklere açlık duymasına yol açar. Her zamanki gibi, birtakım gerçekler söz konusu.

Söz konusu akşam, âdetimiz olduğu üzere, akşam yemeğini sessizce ama nahoş olmayan bir şekilde yedik. Zaman zaman başımı kaldırıp bakıyor ve bu leziz yemek için –poşe somon, taze kuşkonmaz, bademli pirinç pilavı– minnettarlığımı göstermenin bir yolu olarak masanın karşı tarafına gülümsüyordum. Radyo öbür odada tatlı tatlı çalıyordu; Poulenc'ın bu küçük süitini ilk kez beş yıl önce San Francisco'da, Van Ness Caddesi'ndeki bir apartman dairesinde, fırtına sırasında, dijital bir kayıttan dinlemiştim.

Yemeği bitirip kahve ile tatlımızı aldıktan sonra karım beni irkilten bir şey söyledi: "Bu akşam odanda olmayı mı planlıyorsun?"

"Öyle," dedim. "Senin aklında ne vardı?"

"Sadece bilmek istedim." Fincanını eline alıp biraz kahve içti. Ama onunla göz göze gelmeye çalışsam da, bana bakmaktan kaçındı.

Bu akşam odanda olmayı mı planlıyorsun? Böyle bir soru tümüyle onun karakterine aykırıydı. Zamanında bunun peşini neden bıraktığımı şimdi merak ediyorum. Alışkanlıklarımı bilse bilse o bilir. Ama bence daha o zaman kararını vermişti. Bence konuşurken bile bir şeyler saklıyordu.

"Elbette bu akşam odamda olacağım," diye tekrarladım, belki azıcık sabırsızca. Başka bir şey söylemedi, ben de öyle. Kahvemin sonunu içtim ve öksürerek gırtlağımı temizledim.

Başını kaldırıp şöyle bir baktı, bir an göz göze geldik. Sonra, bir konuda anlaşmışız gibi, başını salladı. (Ama anlaşmamıştık tabii.) Kalkıp sofrayı toplamaya başladı.

Yemeğin nedense tatmin edici olmayan bir şekilde bittiğini hisseder gibi oldum. İşlere uygun bir son vermek ve durumu yeniden düzeltmek için başka bir şeye –belki birkaç kelimeye– ihtiyaç vardı.

"Sis basıyor," dedim.

"Öyle mi? Farkına varmamıştım," dedi.

Eviyenin üzerindeki pencerenin bir yerini kurulama beziyle silip dışarı baktı. Bir süre hiçbir şey söylemedi. Sonra şöyle dedi (yine gizemli bir havayla ya da şimdi bana öyle geliyor): "Öyle. Evet, hava çok sisli. Kesif bir sis, değil mi?" Bütün söylediği buydu. Sonra bakışlarını indirip tabakları yıkamaya başladı.

Masada bir süre daha oturduktan sonra, "Sanırım artık odama gideceğim," dedim.

Ellerini sudan çıkarıp tezgâha dayadı. Uğraştığım iş için beni yüreklendirecek bir-iki kelime edeceğini düşündüm ama yapmadı. Gıkını bile çıkarmadı. Yalnızlığının tadını çıkarabilsin diye mutfaktan ayrılmamı bekliyormuş gibiydi.

Hatırlayın, mektup kapının altından kayıp geçtiği sırada odamda işbaşındaydım. Elyazısını sorgulamaya ve karımın tahminen evin bir yerlerinde meşgulken nasıl olup da aynı anda bana mektup yazdığını merak etmeye yetecek kadar okudum. Mektubu daha fazla okumadan önce kalkıp kapıya gittim, kilidini açtım ve koridoru kontrol ettim.

Evin bu ucu karanlıktı. Ama dikkatle başımı dışarı çıkarınca, holün sonundaki oturma odasından ışık geldiğini görebildim. Her zamanki gibi usulca radyo çalıyordu. Neden tereddüt ediyordum? Sis dışında, evde birlikte geçirdiğimiz diğer gecelere çok benzeyen bir geceydi. Ama bu gece *başka bir şeyler oluyordu*. O an korktuğumu anladım –korktuğumu, inanabiliyor musunuz, kendi evimde!– holün öbür ucuna yürümeye ve her şeyin yolunda olduğuna kendimi inandırmaya korkuyordum. Ya da ters giden bir şeyler varsa, karım –nasıl söylesem?– birtakım zorluklar yaşıyorsa, bunun daha da ilerlemesine izin vermeden, onun başka birinin elyazısıyla yazılmış

kelimelerini okumak gibi aptalca bir işle daha fazla vakit kaybetmeden durumla yüzleşmem en iyisi olmaz mıydı?

Ama gidip bakmadım. Belki, doğrudan doğruya yapılacak bir saldırıdan kaçınmak istiyordum. Her halükârda geri çekildim ve kapıyı kapatıp kilitledikten sonra mektuba döndüm. Ama akşamın bu aptalca ve akıl ermez meseleyle kayıp gittiğini görünce öfkelendim. Kendimi *huzursuz* hissetmeye başlıyordum. (En uygun kelime bu.) Karımdanmış gibi görünen mektubu elime alıp bir kere daha okumaya başlayınca midemin bulandığını hissettim.

Bizim için –bizim; senin ve benim– kartlarımızı açık oynamanın zamanı geldi de geçti bile. Sen ve ben. Lancelot ve Guinevere. Abélard ve Héloïse. Troilus ve Cressida. Pyramus ve Thisbe. J.A.J[1] ve Nora Barnacle vs. Ne dediğimi anlıyorsun tatlım. Uzun zamandır birlikteyiz; iyi günde ve kötü günde, hastalıkta ve sağlıkta, mide rahatsızlığında, göz ve kulak burun boğaz sıkıntılarında, en önemli ve en önemsiz zamanlarda. Şimdi mi? Şey, şimdi gerçek dışında ne söyleyebilirim bilmiyorum: Bunu bir adım daha yürütemem.

Bu noktada mektubu yere fırlatıp yeniden kapıya gittim, bu meseleyi temelli çözmeye kararlıydım. Hesap verilmesini, hemen hesap verilmesini istiyordum. Sanırım *küplere binmiştim*. Ama bu noktada, tam kapıyı açarken, oturma odasından hafif bir mırıltı duydum. Birisi telefonda bir şey söylemeye çalışıyordu sanki ve bu birisi duyulmamak için büyük çaba harcıyordu. Derken ahizenin yerine konulduğunu duydum. Bu kadar. Sonra her şey *önceki gibiydi* – radyo tatlı tatlı çalıyordu, onun dışında ev sessizdi. Ama bir ses duymuştum.

1. James (Augustine) Joyce. (Ç.N.)

Öfke yerine panik hissetmeye başladım. Koridorun öbür ucuna bakarken korktum. Her şey öncekinin aynısıydı – oturma odasında ışık yanıyor, radyo tatlı tatlı çalıyordu. Birkaç adım atıp kulak kabarttım. Örgü şişlerinin rahatlatıcı, ritmik tıkırtısını ya da çevrilen bir sayfanın sesini duymayı umdum ama o türden bir şey yoktu. Oturma odasına doğru birkaç adım attım, sonra da –ne diyeyim?– cesaretimi ya da merakımı kaybettim. Tam o anda, *döndürülen bir kapı tokmağının kısık sesini* duydum, ardından da usulca açılıp kapanan bir kapının belirgin sesini.

Hızla koridorun öbür ucuna yürüyüp oturma odasına girmek ve bu meseleyi temelli halletmek geldi içimden. Ama fevri davranıp kendimi bir ihtimal gözden düşürmek istemedim. Fevri değilimdir, dolayısıyla bekledim. Ama evin içinde gerçekten bir hareketlilik vardı –bir şeyler oluyordu, bundan emindim– ve bırakın karımın olası güvenliğini ve iyiliğini, kendi akıl sağlığım için harekete geçmek benim görevimdi elbette. Ama yapmadım. Yapamadım. O an geldi ama tereddüt ettim. Birden her türlü kesin hareket için çok geçti. O an gelip geçmişti ve geri getirilemezdi. Darius da aynen böyle tereddüt etti, sonra da Granikos Savaşı'nda harekete geçmeyi beceremeyip savaşı kaybetti, Büyük İskender onu dört bir yandan kuşatıp ona tam anlamıyla bir darbe indirdi.

Odama geri dönüp kapıyı kapattım. Ama *kalbim küt küt atıyordu*. Koltuğuma oturdum ve titreyerek mektubun sayfalarını bir kez daha elime aldım.

Ama tuhaf bir şey oldu. Mektubu başından sonuna kadar okumaya koyulmak, hatta daha önce kaldığım yerden başlamak yerine rasgele sayfalar alıp masa lambasının altına tuttum, oradan bir satır, buradan bir satır seçtim. Bu da bana karşı yapılan suçlamaları yan yana sıralamama imkân sağladı, ta ki bütün itham (çünkü yapılan buydu)

bambaşka bir niteliğe bürünene dek – tarihsel sırasını, onunla beraber de etkisinin bir kısmını yitirdiği için bir nebze daha kabul edilebilir olmuştu.

Evet. Şey. Bu şekilde, sayfadan sayfaya atlayarak, oradan bir satır, buradan bir satır seçerek aşağıdakileri parça parça okudum – bu farklı koşullar altında bir tür özet görevi görebilirdi:

... daha da geriye çekilerek... basit mi basit bir mesele ama... banyoya talk pudrası serptim, duvarlar ve süpürgelikler dahil... bir mermi... bırak tımarhaneyi... ta ki nihayet... dengeli bir manzara... mezar. "İşin"miş... Yapma! Haydi canım sen de... Kimse, şey bile... Konu hakkında bir kelime daha etme! Çocuklar... ama asıl mesele... bırak yalnızlığı... ulu Tanrım! Gerçekten! Yani...

Bu noktada sokak kapısının kapandığını açıkça duydum. Mektubun sayfalarını masanın üstüne bırakıp oturma odasına koştum. Karımın evde olmadığını anlamam uzun sürmedi. (Ev küçük; iki yatak odası, bir tanesinden benim odam ya da zaman zaman çalışma odam diye söz ediyoruz.) Ama kayıtlara geçsin: *Evdeki bütün ışıklar yanıyordu*.

Pencerelerin dışında kesif bir sis vardı, o kadar yoğun bir sisti ki garaj yolunu zar zor görebiliyordum. Verandanın ışığı açıktı ve verandada bir bavul duruyordu. Karımın bavuluydu, buraya taşındığımızda eşyalarıyla tıka basa dolu halde getirdiği bavul. Neler oluyordu? Kapıyı açtım. Birden –bu, olduğundan farklı şekilde nasıl söylenir bilmiyorum– sisin içinden bir at çıktı, sonra da, bir saniye sonra, ben şaşkınlıktan dilim tutulmuş halde seyrederken, bir at daha. Bu atlar ön bahçemizde otluyordu. Karımı atlardan birinin yanında gördüm ve ona adıyla seslendim.

"Buraya gel," dedi. "Şuna bak. Bundan daha şaşırtıcı bir şey var mı?"

İri bir atın yanında durmuş, böğrünü okşuyordu. Üzerinde en iyi kıyafetleri, ayağında topuklu ayakkabılar, başında da bir şapka vardı. (Annesinin üç yıl önceki cenazesinden beri onu şapkalı görmemiştim.) Sonra öne doğru ilerleyip yüzünü atın yelesine dayadı.

"Nereden çıktın sen, koca bebek?" dedi. "Nereden çıktın sen canım?" Sonra, ben seyrederken, yüzünü atın yelesine gömüp ağlamaya başladı.

"Haydi ama," deyip basamaklardan indim. Oraya gidip atı okşadım, sonra da karımın omzuna dokundum. Geri çekildi. At burnundan sertçe soludu, bir an kafasını kaldırdı, sonra da bir kez daha çimenlerin tepelerini ısırıp yemeye koyuldu. "Ne var?" dedim karıma. "Tanrı aşkına, neler oluyor burada?"

Cevap vermedi. At birkaç adım ilerledi ama çimenleri çekiştirip yemeye devam etti. Öbür at da hatır hutur çimen yiyordu. Karım da yelesine tutunarak atla beraber ilerledi. Elimi atın ensesine koydum ve bir güç dalgasının kolumdan omzuma çıktığını hissettim. Ürperdim. Karım hâlâ ağlıyordu. Kendimi çaresiz hissettim ama korkuyordum da.

"Neler olduğunu bana söyleyebilir misin?" dedim. "Neden böyle giyindin? Şu bavulun ön verandada ne işi var? Bu atlar nereden çıktı? Tanrı aşkına, neler olduğunu bana söyleyebilir misin?"

Karım ata şarkı mırıldanmaya başladı. Şarkı mırıldanmaya! Sonra durup şöyle dedi: "Mektubumu okumadın değil mi? Göz gezdirmiş olabilirsin ama okumadın. İtiraf et!"

"Gerçekten okudum," dedim. Yalan söylüyordum, evet ama pembe bir yalandı. Kısmi bir yalan. Kim günahsızsa ilk taşı o atsın. "Yine de neler olduğunu anlat bana," dedim.

Karım başını bir o yana bir bu yana çevirdi. Yüzünü atın koyu renk, nemli yelesine gömdü. Atın *kırt, kırt, kırt* diye sesler çıkardığını duyabiliyordum. Sonra burun deliklerinden içeri hava çekerek sertçe soludu.

Karım dedi ki: "Bir kız varmış, anlarsın ya. Dinliyor musun? Ve bu kız bir oğlanı çok seviyormuş. Kendinden bile daha çok seviyormuş. Ama oğlan... şey, büyümüş. Ona ne olmuş bilmiyorum. Bir şey işte. Niyeti zalimlik olmasa da zalim biri olup çıkmış ve..."

Gerisini kaçırdım çünkü tam o sırada garaj yolunda sisin içinden bir araba çıktı, ön farları açık, tepesinde de yanıp sönen mavi bir ışık. Kısa bir süre sonra bir kamyonet onu takip etti, at treylerine benzeyen bir şeyi çekiyordu, gerçi siste anlamak zordu. Her şey olabilirdi – sözgelimi kocaman portatif bir ocak. Araba çimenliğe yanaşıp durdu. Sonra kamyonet arabanın yanına geldi ve o da durdu. İki araç da ön farlarını açık ve motorlarını çalışır durumda bıraktı, bu da olayların tekinsiz, tuhaf yönüne katkıda bulundu. Kovboy şapkalı bir adam –hayvan çiftliğinde çalışan birisi sanırım– kamyonetten indi. Koyun derisi ceketinin yakasını kaldırdı ve atlara ıslık çaldı. Derken yağmurluklu iriyarı bir adam arabadan indi. Çiftlik işçisinden çok daha iriyarı bir adamdı ve onun da kovboy şapkası vardı. Ama yağmurluğunun önü açıktı ve kayışla beline tutturulmuş tabancayı görebiliyordum. Şerif yardımcısı olmalıydı. Olan biten her şeye ve duyduğum endişeye rağmen, iki adamın da şapkası olmasını *dikkate değer* buldum. Elimi saçımda gezdirdim ve kendimde şapka olmamasına üzüldüm.

"Bir süre önce şerifin bürosunu aradım," dedi karım. "Atları ilk gördüğümde." Bir an bekledi, sonra da başka bir şey söyledi: "Artık beni arabayla kasabaya götürmene gerek kalmayacak. Mektubumda buna değindim, okuduğun mektupta. Arabayla kasabaya gitmem gerektiğini

söyledim. Bu beylerden biriyle gidebilirim; en azından gidebileceğimi düşünüyorum. Hiçbir konuda da fikrimi değiştirmiyorum. Bu kararın geri dönülmez olduğunu söylüyorum. Bana bak!" dedi.

Atları bir araya getirmelerini seyrediyordum. Çiftlik işçisi bir atı küçük bir rampadan treylere bindirirken şerif yardımcısı el fenerini tutuyordu. Artık tanımadığım bu kadına dönüp baktım.

"Seni terk ediyorum," dedi. "Olan bu. Bu gece kasabaya gidiyorum. Kendi yoluma gidiyorum. Okuduğun mektupta hepsi var." Daha önce de dediğim gibi, karım mektuplarında asla kelimelerin altını çizmezken, şimdi ağzından çıkan hemen hemen her kelimeyi vurgulaması gerekirmiş gibi konuşuyordu (gözyaşlarını kurulamıştı).

"Ne oldu *sana*?" dediğimi duydum. Kendi kelimelerimin bazılarına yüklenmeden edemiyordum neredeyse. "Neden *yaptyorsun* bunu?"

Başını iki yana salladı. Çiftlik işçisi şimdi ikinci atı treylere yüklüyordu, sertçe ıslık çalıyor, ellerini çırpıyor ve ara sıra, "Çüş! Çüş, kahrolası! Geri bas. Geri bas!" diye bağırıyordu.

Şerif yardımcısı kolunun altında klipsli bir bloknotla yanımıza geldi. Elinde kocaman bir fener vardı. "Kim aradı?" dedi.

"Ben," dedi karım.

Yardımcı ona şöyle bir göz attı. Işığı onun yüksek topuklarına, sonra da şapkasına tuttu. "Çok şıksınız," dedi.

"Kocamı terk ediyorum," dedi karım.

Yardımcı, anlıyormuş gibi başını salladı. (Ama anlamıyordu, anlayamazdı!) "Başınıza bela olmaz, değil mi?" dedi yardımcı, ışığını yüzüme tutup hızla bir aşağı bir yukarı hareket ettirerek. "Olmazsın, değil mi?"

"Hayır," dedim. "Bela olmam. Ama güceniyorum..."

"Güzel," dedi yardımcı. "Bu kadar laf yeter o zaman."

Çiftlik işçisi, treylerinin kapısını kapatıp sürgüledi. Sonra ıslak çimenlerden geçerek bize doğru yürüdü, çimenlerin onun botlarının tepesine ulaştığını fark ettim.

"Aradığınız için size teşekkür etmek istiyorum," dedi. "Çok minnettarım. Kesif bir sis var. Anayola gitselerdi orayı birbirine katabilirlerdi."

"Hanım aradı," dedi şerif yardımcısı. "Frank, arabayla kasabaya gitmesi gerekiyor. Evi terk ediyor. Burada incinen tarafın hangisi olduğunu bilmiyorum ama giden o." Sonra karıma döndü. "Bundan eminsiniz değil mi?" dedi ona.

Karım başını salladı. "Eminim."

"Peki," dedi yardımcı. "En azından bunu hallettik. Frank, dinliyor musun? Ben onu kasabaya götüremem. Başka bir yere uğramam gerek. Sen ona yardımcı olup kasabaya götürebilir misin? Muhtemelen otobüs terminaline ya da otele gitmek istiyordur. Genellikle oraya giderler. Oraya mı gitmek istiyorsunuz?" dedi şerif yardımcısı karıma. "Frank'in önceden bilmesi gerek."

"Beni otobüs terminalinde indirebilir," dedi karım. "Bavulum verandada."

"Ne dersin Frank?" dedi yardımcı.

"Sanırım götürebilirim, tabii," dedi Frank, şapkasını çıkarıp tekrar takarak. "Seve seve. Ama bir şeye karışmak istemiyorum."

"Zerre kadar karışmıyorsunuz," dedi karım. "Başınıza bela olmak istemem ama... şey, şimdi sıkıntılıyım. Evet, sıkıntılıyım. Ama buradan uzaklaşınca durumum düzelecek. Bu korkunç yerden uzaklaşınca. Kontrol edeyim de arkamda bir şey bırakmadığımdan iki misli emin olayım. *Önemli* bir şey," diye ekledi. Duraksadı, sonra da şöyle dedi: "Göründüğü kadar ani olmadı bu. Uzun, çok uzun zamandır bekleniyordu. Biz yıllardır evliyiz. İyi ve kötü günlerimiz, inişlerimiz ve çıkışlarımız oldu. Hepsini gör-

dük. Ama kendi başıma olmamın zamanı geldi. Evet, zamanı geldi. Ne dediğimi anlıyor musunuz beyler?"

Frank yeniden şapkasını çıkardı ve siperliğini incelermiş gibi ellerinin arasında çevirdi. Sonra tekrar başına taktı.

Şerif yardımcısı dedi ki: "Olur böyle şeyler. Tanrı biliyor ya, hiçbirimiz mükemmel değiliz. Mükemmel yaratılmamışız. Yegâne melekler cennette bulunur."

Karım, yüksek topuklarıyla ıslak, karmakarışık çimenlerin arasından yolunu bulup eve doğru ilerledi. Sokak kapısını açıp içeri girdi. Işıklı pencerelerin arkasında hareket ettiğini görebiliyordum, o sırada aklıma bir şey geldi. *Onu bir daha asla görmeyebilirdim*. Aklımdan geçen düşünce buydu ve beni afallattı.

Çiftlik işçisi, şerif yardımcısı ve ben hiçbir şey söylemeden durup bekledik. Nemli sis, araçların ışıklarıyla aramızda süzülüyordu. Atların treylerin içinde kıpırdadığını duyabiliyordum. Hepimiz rahatsızdık bence. Ama sadece kendi adıma konuşuyorum tabii. Onların ne hissettiklerini bilmiyorum. Belki böyle şeyleri her gece görüyorlardı – insanların hayatlarının birbirinden koptuğunu görüyorlardı. Şerif yardımcısı görüyordu belki. Ama Frank, çiftlik işçisi, bakışlarını yerden kaldırmadı. Ellerini ön ceplerine sokup yeniden çıkardı. Çimenlerin arasındaki bir şeye tekme attı. Kollarımı kavuşturup orada durmaya devam ettim, bundan sonra ne olacağını bilmiyordum. Şerif yardımcısı boyuna el fenerini kapatıp açıyordu. Ara sıra uzanıp onunla sise vuruyordu. Atlardan biri treylerin içinden kişnedi, sonra öteki at da kişnedi.

"İnsan bu siste hiçbir şey göremez," dedi Frank.

Bunu laf olsun diye söylediğini biliyordum.

"Hiç bu kadar kötüsünü görmemiştim," dedi yardımcı. Sonra bana bir göz attı. Bu kez ışığı gözlerime tutmadı ama bir şey söyledi. Dedi ki: "Neden terk ediyor seni? Ona vurdun mu yoksa? Bir tane patlattın, değil mi?"

"Ona hiç vurmadım," dedim. "Evli olduğumuz onca zaman boyunca. Vurmam için birkaç kez yeterince neden oldu ama yapmadım. Bir keresinde o bana vurdu," dedim.

"Haydi ama, başlama," dedi şerif yardımcısı. "Bu gece saçmalık duymak istemiyorum. Hiçbir şey söylemezsen hiçbir şey de olmayacak. Zorbalık yok. Düşünme bile. Bu gece burada sorun çıkmayacak, değil mi?"

Şerif yardımcısı ile Frank beni seyrediyordu. Frank'in huzursuz olduğunu görebiliyordum. Gerekli şeyleri çıkarıp sigara sarmaya başladı.

"Hayır," dedim. "Sorun yok."

Karım verandaya çıkıp bavulunu eline aldı. Etrafa son bir kez bakmakla kalmayıp tazelenme fırsatını da kullandığı hissine kapıldım, yeni ruj filan sürmüştü. Basamaklardan inerken, şerif yardımcısı el fenerini ona tuttu. "Bu taraftan, han'fendi," dedi. "Dikkat edin, yerler kaygan."

"Gitmeye hazırım," dedi karım.

"Tamam," dedi Frank. "Şey, her şeyi açıklığa kavuşturduğumuzdan emin olalım." Bir kez daha şapkasını çıkarıp tuttu. "Sizi kasabaya götüreceğim ve otobüs terminalinde indireceğim. Ama anlıyorsunuz ya, bir şeyin ortasında kalmak istemiyorum. Ne demek istediğimi biliyorsunuz." Bir karıma bir bana baktı.

"Doğru," dedi yardımcı. "Güzel söyledin. İstatistikler gösteriyor ki, sizin yaşadığınız aile içi şiddet, potansiyel olarak kişilerin, özellikle de güvenlik güçlerinin karışabileceği en tehlikeli durum. Ama bence bu durum parlak bir istisna olacak. Değil mi, millet?"

Karım bana bakıp şöyle dedi: "Seni öpeceğimi sanmıyorum. Hayır, sana veda öpücüğü vermeyeceğim. Sadece hoşça kal diyeceğim. Kendine dikkat et."

"Doğru," dedi şerif yardımcısı. "Öpmek; öpmenin nereye varacağını kim bilir, değil mi?" Güldü.

Hepsinin bir şey söylememi beklediği hissine kapıldım. Ama hayatımda ilk kez ne söyleyeceğimi bilemedim. Sonra *cesaretimi toplayıp* karıma şöyle dedim: "Şu şapkayı son takışında, onunla beraber bir de tül takmıştın ve ben senin kolunu tutuyordum. Annenin yasını tutuyordun. Üzerinde de koyu renk bir elbise vardı, bu gece giydiğin elbise değil. Ama bunlar aynı topuklu ayakkabılar, hatırlıyorum. Beni böyle bırakıp gitme," dedim. "Ne yaparım bilmem."

"Mecburum," dedi. "Hepsi mektupta – her şeyi mektupta bir bir anlattım. Gerisine gelince; bilmiyorum. Gizem ya da spekülasyon sanırım. Her halükârda, mektupta zaten bilmediğin hiçbir şey yok." Sonra Frank'e dönüp şöyle dedi: "Gidelim Frank. Sana Frank diyebilirim, değil mi?"

"Vaktinde yemeğe çağırdığınız sürece," dedi şerif yardımcısı, "ona istediğinizi deyin." Yeniden güldü – kocaman, yürekten bir kahkaha.

"Doğru," dedi Frank. "Tabii diyebilirsiniz. Şey, peki. Gidelim o zaman." Bavulu karımın elinden alıp kamyonetinin yanına gitti ve bavulu şoför mahalline koydu. Sonra yolcu tarafındaki kapının yanında durarak onu açık tuttu.

"Yerleştikten sonra yazarım," dedi karım. "En azından yazacağımı düşünüyorum. Ama her şey sırayla. Göreceğiz."

"Şimdi oldu işte," dedi şerif yardımcısı. "Bütün iletişim hatlarını açık tutun. İyi şanslar valla," dedi yardımcı bana. Sonra gidip arabasına bindi.

Kamyonet treylerle birlikte çimenlikte geniş, yavaş bir dönüş yaptı. Atlardan biri kişnedi. Karımı son görüşüm kamyonetin şoför mahallinde bir kibrit çakınca oldu, çiftlik işçisinin sunduğu ateşi kabul etmek için sigarayla uzandığını gördüm. Çukurlaştırdığı avuçları kibriti tutan

elin etrafını sarmıştı. Şerif yardımcısı kamyonetle treylerin yanından geçmesini bekledi, sonra da arabasını aniden döndürdü, garaj yolunda durana kadar ıslak çimenlerde kaydı, lastiklerinin altından çakıltaşı fırlattı. Yola koyulurken kornasını öttürdü. *Öttürdü*. Tarihçiler "öttürdü", "bipledi" ya da "kökledi" gibi kelimeleri daha çok kullanmalılar; özellikle ciddi anlarda, örneğin bir katliamdan sonra ya da korkunç bir olay bütün bir ulusun geleceğini gölgelediğinde. İşte o zaman "öttürdü" gibi bir kelime gereklidir, pirinç çağında altındır.

Sisin içinde durup onun kamyonetle uzaklaşmasını seyrederken, o anda, karımın düğün buketini tutarken çekilmiş siyah beyaz bir fotoğrafını hatırladığımı söylemek isterim. On sekiz yaşındaydı – *o daha çocuk*, diye bağırmıştı annesi bana, düğünden sadece bir ay önce. Fotoğrafın çekilmesinden birkaç dakika önce evlenmişti. Gülümsüyor. Gülmeyi yeni bitirmiş ya da başlamak üzere. Öyle ya da böyle, kameraya bakarken ağzı şaşkın bir mutlulukla açılmış. Üç aylık hamile, gerçi kamera bunu göstermiyor tabii. Ya gerçekten hamileyse? Ne olmuş? O günlerde herkes hamile değil miydi? Her halükârda mutlu. Ben de mutluydum – biliyorum, öyleydim. İkimiz de mutluyduk. Ben o resimde yokum ama yakındaydım; hatırladığım kadarıyla sadece birkaç adım ötede, bana iyi dileklerini sunan biriyle el sıkışıyordum. Karım Latince, Almanca, kimya, fizik, tarih, Shakespeare ve özel okulda size öğretilen diğer bütün şeyleri biliyordu. Çay fincanının nasıl doğru düzgün tutulacağını biliyordu. Yemek pişirmeyi ve sevişmeyi de biliyordu. O bir taneydi.

Ama bu fotoğrafı, diğer birkaçıyla birlikte, at meselesinden birkaç gün sonra buldum; karımın eşyalarını elden geçiriyor, neyi atabileceğimi ve neyi saklamam gerektiğini anlamaya çalışıyordum. Taşınmak için toplanı-

yordum, fotoğrafa bir an baktım, sonra da attım. Kesin kararlıydım. Umursamadığımı söyledim kendi kendime. Neden umursayayım ki?

Bildiğim bir şey varsa –ki var– insan doğasıyla ilgili en ufak bir şey biliyorsam, onun bensiz yaşayamayacağını biliyorum. Bana geri dönecek. Hem de yakında. Yakında olsun.

Hayır, hiçbir konuda hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir zaman da bilmedim. Temelli gitti. Öyle. Hissedebiliyorum. Gitti ve asla geri dönmeyecek. Nokta. Bir daha asla. Sokakta bir yerlerde karşılaşmadıkça onu tekrar görmeyeceğim.

Elyazısı hâlâ bir soru işareti. Bu çok şaşırtıcı. Ama elyazısı meselesi önemli değil tabii. Mektubun sonuçlarından sonra nasıl olabilir ki? Mektubun kendisinin değil, mektubun *içinde* olduğunu unutamadığım şeylerin. Hayır, mektup hiç de en önemlisi değil – birinin elyazısından çok daha fazlası var bunda. "Çok daha fazlası" incelikli şeylerle ilgili. Örneğin, bir kadını eş olarak almak bir tarihi almaktır, denebilir. Eğer böyleyse, o zaman artık tarihin dışında olduğumu anlıyorum – atlar ve sis gibi. Ya da tarihimin beni terk ettiğini söyleyebilirsiniz. Ya da *tarih olmadan* devam etmem gerektiğini. Ya da tarihin artık bensiz olması gerekeceğini – sözgelimi karım başka mektuplar yazmadıkça ya da günlük tutan bir arkadaşına anlatmadıkça. Derken, yıllar sonra, birisi geri dönüp bu zamana bakabilir, onu kayıtlara göre yorumlayabilir, dalaşlarına ve tiratlarına, suskunluklarına ve imalarına göre. İşte o anda, otobiyografinin yoksul insanın tarihi olduğu kafama dank ediyor. Ve tarihe güle güle dediğim. Güle güle, sevgilim.

AYAK İŞİ

Çehov. 22 Mart 1897 akşamı Moskova'da arkadaşı ve sırdaşı Aleksey Suvorin'le yemeğe gitti. Bu Suvorin çok zengin bir gazete ve kitap yayıncısıydı, kendi kendini yetiştirmiş eski kafalı bir adamdı; babası, Borodino Muharebesi'ne er olarak katılmıştı. Çehov gibi Suvorin de bir serfin torunuydu. Ortak yönleri şuydu: İkisinin de damarlarında köylü kanı dolaşıyordu. Bunun dışında, politika ve mizaç bakımından, aralarında kilometreler vardı. Ne var ki Suvorin, Çehov'un birkaç yakın arkadaşından biriydi ve Çehov onunla arkadaşlık etmekten zevk alırdı.

Doğal olarak şehrin en iyi restoranına gittiler, Hermitage denen eski bir konağa; burada on çeşit yemeklik bir öğünü bitirmek saatler sürebilir, hatta gece yarısını bulabilirdi, bu öğüne çeşitli şarap, likörler ve kahve de dahil olurdu tabii. Çehov her zamanki gibi kusursuz giyinmişti – koyu renk bir takım elbise ve yelek, alışılmış kelebek gözlüğü. O gece, bu dönemde çekilmiş fotoğraflarındaki görüntüsüne çok benziyordu. Rahattı, neşeliydi. Şef garsonla el sıkıştı ve bir bakışta büyük yemek salonunu bütünüyle gördü. Salon süslü avizelerle ışıl ışıl aydınlatılmıştı, masalar şık giyimli erkekler ve kadınlarla doluydu. Garsonlar mekik dokuyorlardı. Çehov tam Suvorin'in karşısına oturtulmuştu ki birden, hiçbir belirti vermeden

ağzından kan boşanmaya başladı. Suvorin ile iki garson onun erkekler tuvaletine gitmesine yardım ettiler ve buz torbalarıyla kan akışını kesmeye çalıştılar. Suvorin onu kendi oteline götürdü ve süitin odalarından birinde Çehov için yatak hazırlattı. Ardından, bir kanama daha olduktan sonra, Çehov, tüberküloz ve onunla bağlantılı solunum enfeksiyonlarının tedavisinde uzmanlaşmış bir kliniğe götürülmeye razı oldu. Suvorin onu orada ziyaret ettiğinde, Çehov üç gece önce restoranda yaşanan "skandal" için özür diledi ama ciddi bir sorun olmadığında ısrar etmeyi sürdürdü. "Her zamanki gibi gülüp şakalar yapıyor," diye not düştü Suvorin günlüğüne, "bir yandan da büyük bir çanağa kan tükürüyordu."

Kız kardeşi Maria Çehov, martın son günlerinde klinikte Çehov'u ziyaret etti. Hava berbattı; sulu kar fırtınası devam etmekteydi ve her tarafta donmuş kar yığınları vardı. Onu hastaneye götürecek bir fayton çevirmekte zorlandı. Hastaneye vardığında korku ve endişeyle doluydu.

"Anton Pavloviç sırtüstü yatıyordu," diye yazdı Maria *Anılar*'ında. "Konuşması yasaktı. Onu selamladıktan sonra, duygularımı gizlemek için masanın yanına gittim." Orada, şampanya şişeleri, havyar kavanozları, geçmiş olsuna gelenlerin çiçek buketleri arasında, onu dehşete düşüren bir şey gördü: Çehov'un akciğerlerinin, belli ki bu konularda uzman birinin elinden çıkmış çizimi. Genellikle bir doktorun, olup bitene dair düşündüklerini hastasına göstermek için yaptığı türden bir eskizdi. Akciğerlerin ana hatları maviyle çizilmiş ama üst kısımlar kırmızıyla doldurulmuştu. "Hastalıklı olduklarını anladım," diye yazdı Maria.

Bir başka ziyaretçi de Leo Tolstoy'du. Ülkenin en büyük yazarını karşılarında görmek hastane personelinde huşu uyandırdı. Rusya'nın en ünlü adamı mı? "Zorunlu olmayan" ziyaretçiler yasak olsa da, Çehov'u görmesi için onu içeri almadan edemediler tabii. Sakallı, sert bakışlı yaşlı adam, hemşireler ve nöbetçi doktorların türlü yal-

taklanmalarıyla Çehov'un odasına buyur edildi. Bir oyun yazarı olarak Çehov'un yeteneği hakkında pek de iyi şeyler düşünmemesine rağmen (Tolstoy oyunların durağan ve her türlü ahlaki görüşten yoksun olduğunu düşünüyordu. "Karakterlerin seni nereye götürüyor?" diye ısrarla sormuştu bir keresinde Çehov'a. "Kanepeden sandık odasına ve tekrar kanepeye") Tolstoy, Çehov'un öykülerini beğenirdi. Üstelik adamı düpedüz severdi. Gorki'ye şöyle demişti: "Ne kadar güzel, muhteşem bir adam: alçakgönüllü ve sessiz, tıpkı bir kız gibi. Hatta yürüyüşü bile kız gibi. Gerçekten harika." Tolstoy hatıra defterine de şöyle yazmıştı (o günlerde herkes hatıra defteri ya da günlük tutuyordu): "Sevdiğime memnunum... Çehov'u."

Tolstoy yün atkısını ve ayı postu ceketini çıkardı, sonra Çehov'un yatağının yanındaki bir koltuğa çöktü. Çehov'un ilaç alıyor olması ve bırakın sohbet etmeyi, konuşmasına bile izin verilmemesi önemli değildi. Kont ruhun ölümsüzlüğüyle ilgili teorileri üzerine nutuk çekmeye başlayınca, hayran hayran dinlemeden edemedi. Çehov bu ziyaretle ilgili olarak sonradan şunları yazdı: "Tolstoy hepimizin (insanların da, hayvanların da) özü ve hedefleri bizim için sır olan bir ilke (mantık ya da aşk gibi) çerçevesinde yaşamaya devam edeceğimizi varsayıyor... Bu türden bir ölümsüzlüğün benim için değeri yok. Onu anlamıyorum, Lev Nikolayeviç de anlamayışıma şaşırdı."

Bununla beraber Çehov, Tolstoy'un ziyaretiyle gösterdiği ilgiden etkilenmişti. Ama Tolstoy'un aksine, Çehov ölümden sonra yaşama inanmıyordu, hiçbir zaman da inanmamıştı. Beş duyusunun biriyle ya da daha fazlasıyla kavrayamayacağı hiçbir şeye inanmıyordu. Hayat ve yazmakla ilgili genel düşüncesine gelince, bir keresinde birisine "politik, dinî ve felsefi bir dünya görüşünden" yoksun olduğunu söylemişti. "Her ay görüş değiştiriyorum, dolayısıyla kahramanlarımın nasıl sevdiklerini, evlendiklerini, doğum yaptıklarını, öldüklerini ve nasıl konuştuklarını tasvir etmekle sınırlandırmam gerekecek kendimi."

Eskiden, tüberküloz teşhisi konulmadan önce, Çehov şöyle bir gözlemde bulunmuştu: "Bir köylü verem olduğunda, 'Yapabileceğim hiçbir şey yok. İlkbaharda karlar eriyince kötülerim,' der." (Çehov'un kendisi de yazın, bir sıcak hava dalgası sırasında öldü.) Ama Çehov'un kendi tüberkülozu ortaya çıkınca, sürekli durumunun ciddiyetini azaltmaya çalıştı. Görülebildiği kadarıyla, son âna kadar, kronik bir nezleden kurtulur gibi bu hastalıktan da kurtulabileceğini hissediyordu sanki. Son günlerinde bile, iyileşme ihtimalinc inanır gibi görünerek konuşuyordu. Gerçekten de, ölümünden kısa süre önce yazdığı bir mektupta, kız kardeşine "şişmanladığını" ve Badenweiler'de kendini çok daha iyi hissettiğini söyleyecek kadar ileri gitti.

Badenweiler, Kara Orman'ın batı bölgesinde, Basel yakınlarında bir kaplıca ve sayfiye şehridir. Vosges Dağları şehrin hemen hemen her yerinden görülebilir; o günlerde de hava mis gibiydi ve zindelik veriyordu. Ruslar sıcak mineral banyolarına girmek ve bulvarlarda gezinmek için yıllardır oraya gidiyorlardı. Haziran 1904'te Çehov oraya ölmeye gitti.

O ayın başlarında, trenle Moskova'dan Berlin'e zorlu bir yolculuk yapmıştı. Karısıyla seyahat ediyordu; aktris Olga Knipper, 1898'de *Martı*'nın provaları sırasında tanıştığı bir kadın. Çağdaşları onu mükemmel bir aktris olarak tanımlarlar. Yetenekliydi, güzeldi ve oyun yazarından neredeyse on yaş gençti. Çehov görür görmez ona kapılmıştı ama duygularına göre hareket etmekte ağır kaldı. Her zamanki gibi, flörtü evliliğe tercih etti. Nihayet, birçok ayrılığı, mektubu ve kaçınılmaz yanlış anlamaları içeren üç yıllık bir kur döneminden sonra, 25 Mayıs 1901'de Moskova'da yapılan özel bir törenle evlendiler. Çehov mutluluktan uçuyordu. Olga'ya "midillim" diyordu, bazen de "kuçukuçu" ya da "köpecik". Ona "küçük hindi" ya da sadece "neşe kaynağım" diye hitap etmek de hoşuna gidiyordu.

Çehov, Berlin'de, akciğer hastalıkları alanında isim yapmış bir uzman olan Dr. Karl Ewald'a danıştı. Ama bir görgü tanığına göre doktor, Çehov'u muayene ettikten sonra ellerini başının üzerinde birleştirdi ve tek kelime etmeden odadan çıktı. Çehov'a yardım etmek için artık çok geçti: Bu Dr. Ewald, mucize yaratamadığı için kendine, bu kadar hasta olduğu için de Çehov'a öfkelendi.

Bir Rus gazeteci Çehovları otellerinde ziyaret etti ve editörüne şu haberi geçti: "Çehov'un günleri sayılı. Hastalığı ölümcül görünüyor, bir deri bir kemik kalmış, sürekli öksürüyor, en ufak harekette nefes nefese kalıyor, ateşi de çok yükseliyor." Aynı gazeteci, Çehovları, Badenweiler trenine bindikleri Potsdam İstasyonu'ndan uğurladı. Söylediğine göre, "Çehov istasyondaki küçük merdiveni çıkmakta zorlandı. Soluklanmak için birkaç dakika oturmak zorunda kaldı." Aslında hareket etmek Çehov'a acı veriyordu: Bacakları sürekli ağrıyor, iç organları acıyordu. Hastalık bağırsaklarına ve omuriliğine sıçramıştı. Bu noktada bir aydan az ömrü kalmıştı. Çehov durumundan söz ederken, Olga'ya göre, "neredeyse pervasız bir kayıtsızlık içindeydi."

Dr. Schwöhrer, çeşitli illetlere çare arayışıyla kaplıcaya gelen hali vakti yerinde kişileri tedavi ederek iyi para kazanan birçok Badenweiler hekiminden biriydi. Hastalarından bazıları gerçekten hasta ve dermansızdı, diğerleriyse sadece yaşlı ve hastalık hastasıydı. Ama Çehov özel bir vakaydı: Ona yardım edilmesinin imkânsız olduğu belliydi, son günlerindeydi. Çok da ünlüydü. Dr. Schwöhrer bile ismini biliyordu: Bir Alman dergisinde Çehov'un bazı öykülerini okumuştu. Haziran başında yazarı muayene ettiğinde, Çehov'un sanatını takdir ettiğini dile getirdi ama tıbbi görüşünü kendine sakladı. Onun yerine kakao, tereyağına batırılmış yulaf ezmesi ve çilek çayından oluşan bir diyet yazdı. Sonuncusu, Çehov'un geceleri uyumasına yardımcı olacaktı.

13 Haziran'da, ölümüne üç haftadan az bir süre kala, Çehov annesine mektup yazıp sağlığının düzelmekte olduğunu söyledi. Mektupta şöyle dedi: "Bir haftaya kadar tamamen iyileşmem muhtemel." Kim bilir bunu neden söyledi? Ne düşünmüş olabilir? Kendisi de doktordu ve durumu gayet iyi biliyordu. Ölüyordu, durum bu kadar basit ve kaçınılmazdı. Bununla beraber, otel odasının balkonuna oturup tren tarifesini okuyordu. Marsilya'dan Odessa'ya giden gemilerin kalkış saatleriyle ilgili bilgi alıyordu. Ama *biliyordu*. Bu aşamada anlamış olmalıydı. Ancak yazdığı son mektuplardan birinde, kız kardeşine her geçen gün güçlendiğini söyledi.

Edebî çalışmalara istek duymuyordu artık, uzun zamandır da duymamıştı. Aslında bir önceki yıl *Vişne Bahçesi*'ni az kalsın bitiremiyordu. O oyunu yazmak hayatında yaptığı en zor şeydi. Sonuna doğru, günde sadece altı-yedi satır yazabiliyordu. "Cesaretimi kaybetmeye başladım," diye yazdı Olga'ya. "Bir yazar olarak işimin bittiğini hissediyorum, her cümle bana değersiz ve işe yaramaz geliyor." Ama durmadı. Ekim 1903'te oyununu bitirdi. Mektuplar ve defterine aldığı bazı notlar dışında, yazdığı en son şeydi bu.

2 Temmuz 1904'te, gece yarısını biraz geçe, Olga, Dr. Schwöhrer'i getirmesi için birini yolladı. Acil bir durum vardı: Çehov hezeyan içindeydi. Tatile çıkmış iki genç Rus tesadüfen bitişik odada kalıyordu, Olga neler olduğunu anlatmak için telaşla yan kapıya koştu. Gençlerden biri yatağında uyuyordu ama öbürü hâlâ uyanıktı, sigara içip kitap okuyordu. Dr. Schwöhrer'i bulmak için bir koşu otelden ayrıldı. "O boğucu temmuz gecesinin sessizliğinde ayakkabılarının altındaki çakıltaşlarından çıkan sesi hâlâ duyabiliyorum," diye yazdı Olga daha sonra anılarında. Çehov halüsinasyonlar görüyor, gemicilerden söz ediyor, Japonlar hakkında da bölük pörçük bir şeyler söylüyordu. Olga onun göğsüne buz torbası yerleştirmeye çalıştığında, "Boş mideye buz konulmaz," dedi Çehov.

Dr. Schwöhrer geldi ve çantasını boşalttı, bütün bu süre boyunca gözünü yatakta nefes nefese yatan Çehov'dan ayırmadı. Hasta adamın gözbebekleri büyümüştü, şakakları da terden parlıyordu. Dr. Schwöhrer'in yüzünde hiçbir ifade yoktu. Duygusal bir adam değildi ama Çehov'un sonunun yakın olduğunu biliyordu. Yine de o bir doktordu, elinden geleni yapmaya yemin etmişti ve Çehov, dört elle olmasa da hayata tutunuyordu. Dr. Schwöhrer bir şırınga hazırlayıp kâfuru iğnesi yaptı; kalp atışlarını hızlandırdığı düşünülen bir şeydi bu. Ama iğne işe yaramadı – hiçbir şey işe yarayamazdı tabii. Bununla beraber doktor, Olga'ya, oksijen getirtmek niyetinde olduğunu bildirdi. Birden Çehov yatakta doğruldu, bilinci yerine geldi ve usulca şöyle dedi: "Ne faydası var? O gelmeden ben ceset olurum."

Dr. Schwöhrer posbıyığını çekiştirerek gözlerini Çehov'a dikti. Yazarın yanakları çökmüştü ve griydi, beti benzi atmıştı, nefesi hırıltılıydı. Dr. Schwöhrer kalan sürenin dakikalarla ölçülebileceğini biliyordu. Tek kelime etmeden, Olga'ya danışmadan, duvarda telefonun olduğu girintiye gitti. Cihazın kullanma talimatını okudu. Parmağını bir tuşta tutarak ve telefonun yanındaki kolu çevirerek onu çalıştırırsa, otelin alt kısımlarına, mutfağa ulaşabilirdi. Ahizeyi eline aldı, kulağına tuttu ve talimatta söylenenleri yaptı. Birisi nihayet cevap verdiğinde, Dr. Schwöhrer otelin en iyi şampanyasından bir şişe istedi. "Kaç kadeh?" diye sordular. "Üç kadeh!" diye bağırdı doktor ağızlığa. "Acele edin, duyuyor musunuz?" Yapılan eylem kaçınılmaz görünecek kadar uygun olduğu için, sonradan kolayca göz ardı edilebilecek o nadir ilham anlarından biriydi bu.

Şampanya, sarı saçları dik duran, yorgun görünümlü genç bir adam tarafından kapıya getirildi. Üniformasının pantolonu buruşuktu, ütü çizgisi gitmişti ve ceketinin düğmelerini iliklerken telaştan bir iliği atlamıştı. Sabahın erken saatlerinde uzaktan telefonun sesi çınladığı sırada –ulu Tanrım!– dinlenmekte olan (koltuğa gömülmüş, di-

yelim ki biraz kestiren) biri gibi görünüyordu, ne olduğunu anlamadan âmiri tarafından sarsılarak uyandırılmış ve 211 numaralı odaya bir şişe Moët götürmesi söylenmişti. "Acele et, duyuyor musun?"

Genç adam, içinde şampanya olan gümüş bir buz kovası ve üç tane kesme kristal kadehin durduğu gümüş bir tepsiyle odaya girdi. Masada kova ve kadehler için bir yer buldu; bütün bu süre boyunca boynunu uzatıyor, birisinin can havliyle kesik kesik nefes aldığı öteki odayı görmeye çalışıyordu. Dehşet verici, yürek parçalayıcı bir sesti bu, genç adam çenesini yakasına doğru eğdi ve hırıltılı soluma kötüleşince başını çevirdi. Kendini unutarak, açık pencereden kararmış şehre doğru gözlerini dikip baktı. Derken bu posbıyıklı, iriyarı, kelli felli adam onun eline birkaç bozukluk sıkıştırdı –yüklü bir bahşiş gibiydi– ve genç adam birden kapının açıldığını gördü. Birkaç adım atıp kendini sahanlıkta buldu, orada elini açıp bozukluklara şaşkın şaşkın baktı.

Doktor, yaptığı her şeyde olduğu gibi, belli bir düzen içinde şişenin mantarını açma işine koyuldu. Şenlikli patlamayı olabildiğince en aza indirecek şekilde yaptı bunu. Üç kadehi doldurdu ve alışkanlıktan mantarı şişenin boynuna geri soktu. Sonra şampanya kadehlerini yatağın yanına götürdü. Olga bir an için Çehov'un elini bıraktı – sonradan söylediğine göre, parmaklarını yakan bir eldi bu. Başının arkasına bir yastık daha koydu. Sonra soğuk şampanya kadehini Çehov'un avucuna dayadı ve parmaklarının kadehin sapını kavramasını sağladı. Bakıştılar – Çehov, Olga, Dr. Schwöhrer. Kadeh tokuşturmadılar. Kadeh kaldırılmadı. Şerefine içilecek ne vardı ki? Ölüm mü? Çehov artakalan gücünü toplayıp şöyle dedi: "Şampanya içmeyeli öyle uzun zaman oldu ki." Kadehi dudaklarına götürüp içti. Bir-iki dakika içinde Olga boş kadehi onun elinden alıp komodinin üstüne koydu. Sonra Çehov yan tarafına döndü. Gözlerini kapatıp iç çekti. Bir dakika sonra solunumu durdu.

Dr. Schwöhrer, Çehov'un elini çarşaftan kaldırdı. Parmaklarını Çehov'un bileğine tuttu ve yelek cebinden altın bir saat çıkarıp kapağını açtı. Saatin yelkovanı yavaş hareket ediyordu, çok yavaş. Nabız belirtisi beklerken, yelkovanın üç kez dönmesine izin verdi. Saat sabahın üçüydü ve odanın içi hâlâ bunaltıcıydı. Badenweiler, yıllardır görülen en kötü sıcak dalgasının pençesindeydi. Her iki odanın da bütün pencereleri açık duruyordu ama esintiden eser yoktu. Kocaman, kara kanatlı bir pervane pencereden geçti ve elektrik lambasına deli gibi çarptı. Dr. Schwöhrer, Çehov'un bileğini bıraktı. "Bitti," dedi. Saatinin kapağını kapatıp yelek cebine geri koydu.

Olga derhal gözlerini kuruladı ve kendine çekidüzen vermeye koyuldu. Geldiği için doktora teşekkür etti. Doktor ilaç isteyip istemediğini sordu – afyonruhu belki ya da birkaç damla kediotu. Kadın başını iki yana salladı. Tek bir ricası vardı: Yetkililere haber verilmeden ve gazeteler duymadan önce, Çehov'un artık koruması altında olmayacağı zaman gelmeden önce bir süre onunla yalnız kalmak istiyordu. Doktor bu konuda yardımcı olabilir miydi? Az önce olan şeyi, en azından bir süre gizleyebilir miydi?

Dr. Schwöhrer parmağının tersiyle bıyığını sıvazladı. Neden olmasın? Sonuçta, bu konu ha şimdi ha birkaç saat sonra duyulmuş, ne fark ederdi ki? Kalan tek ayrıntı ölüm belgesinin doldurulmasıydı, bu da doktor birkaç saat uyuduktan sonra, sabah ofisinde yapılabilirdi. Dr. Schwöhrer başını sallayarak onayladı ve gitmeye hazırlandı. Birkaç taziye sözü mırıldandı. Olga başını eğdi. "Şeref duydum," dedi Dr. Schwöhrer. Çantasını alıp odadan ve de tarihten çıktı.

Tam o anda mantar şampanya şişesinden pat diye fırladı, masanın üstüne köpük döküldü. Olga, Çehov'un yatağının başucuna geri döndü. Alçak bir tabureye oturdu, onun elini tuttu, ara sıra yüzünü okşadı. "İnsan sesleri yoktu, gündelik sesler yoktu," diye yazdı. "Sadece güzellik, huzur ve ölümün azameti vardı."

Gün ağarıp da aşağıdaki bahçede ardıç kuşları ötmeye başlayana kadar Çehov'la kaldı. Sonra aşağıdan, çekilen masa ve sandalyelerin sesleri geldi. Çok geçmeden insan sesleri ona kadar ulaştı. O sırada kapı çalındı. Gelenin bir yetkili olması gerektiğini düşündü tabii – diyelim ki adli tıp uzmanı ya da sorulacak soruları ve ona doldurtacağı formları olan bir polis ya da belki, sadece belki, Çehov'un naaşının mumyalanması ve Rusya'ya geri götürülmesinde yardımcı olacak bir cenaze levazımatçısıyla beraber geri dönen Dr. Schwöhrer olabilirdi.

Ama kapıdaki onun yerine, birkaç saat önce şampanyayı getiren sarışın genç adamdı. Ancak bu kez üniformasının pantolonu düzgünce ütülenmişti, önünde kaskatı ütü çizgileri vardı, üzerine tam oturan yeşil ceketinin her düğmesi de iliklenmişti. Bambaşka biri gibiydi. Uykusunu almakla kalmayıp tombul yanaklarını da sinekkaydı tıraş etmişti, saçı başı yerli yerindeydi ve insanları memnun etmeye can atıyor gibi görünüyordu. İçinde uzun saplı üç tane sarı gül olan porselen bir vazo vardı elinde. Çevik bir hareketle topuklarını birbirine vurarak bunları Olga'ya takdim etti. Kadın geri çekilip onu odaya aldı. Adam kadehleri, buz kovasını ve tepsiyi almaya geldiğini söyledi, evet. Ama aşırı sıcak yüzünden bu sabah kahvaltının bahçede servis edileceğini de söylemek istiyordu. Bu havanın fazla can sıkıcı olmadığını umuyordu; bunun için özür diledi.

Kadın afallamış gibiydi. Adam konuşurken kadın bakışlarını çevirdi ve başını indirip halıdaki bir şeye baktı. Kollarını kavuşturup dirseklerini tuttu. Bu sırada, vazosu hâlâ elinde, bir işaret bekleyen genç adam, odanın ayrıntılarını iyice inceledi. Parlak güneş ışığı açık pencerelerden içeri doluyordu. Oda derli topluydu ve bozulmamış, neredeyse dokunulmamış görünüyordu. Sandalyelerin arkasına elbiseler atılmamıştı, ortalıkta ayakkabılar, külotlu çoraplar, pantolon askıları ya da korseler, açık bavullar yoktu. Kısacası dağınıklık yoktu, bildik ağır otel odası mobilyala-

rından başka hiçbir şey yoktu. Sonra, kadın hâlâ aşağı baktığından adam da aşağı baktı, bakar bakmaz da ayakkabısının topuğunun yakınında bir mantar gözüne çarptı. Kadın onu görmüyordu; başka bir yere bakıyordu. Genç adam eğilip mantarı yerden almak istedi ama güller hâlâ elindeydi ve kendisine daha fazla dikkat çekerek iyice davetsiz misafir gibi görünmekten korktu. İstemeye istemeye mantarı olduğu yerde bırakıp bakışlarını kaldırdı. Küçük masanın üstünde iki kristal kadehin yanında duran mantarsız, yarısı boş şampanya şişesi dışında her şey düzgündü. Bir kez daha etrafa göz gezdirdi. Açık bir kapıdan, üçüncü kadehin yatak odasında, komodinin üstünde olduğunu gördü. Ama yatakta hâlâ biri vardı! Bir yüz göremiyordu ama örtünün altındaki karaltı hiç kıpırdamadan ve çıt çıkarmadan yatıyordu. Karaltıyı fark edince başka yere baktı. Sonra, anlayamadığı bir nedenle, bir huzursuzluk hissine kapıldı. Öksürerek gırtlağını temizledi ve ağırlığını öbür bacağına verdi. Kadın hâlâ başını kaldırıp bakmıyor, sessizliğini bozmuyordu. Genç adam yanaklarını ateş bastığını hissetti. Enine boyuna düşünmeden, belki de bahçede kahvaltıya bir alternatif önermesi gerektiği geldi aklına. Kadının dikkatini çekmeyi umarak öksürdü ama kadın ona bakmadı. Seçkin yabancı konukların, eğer isterlerse, bu sabah odalarında kahvaltı edebileceklerini söyledi. Genç adam (adı günümüze kadar ulaşmadı ve Birinci Dünya Savaşı'nda ölmüş olması muhtemel) yukarıya bir tepsi getirmekten mutluluk duyacağını söyledi. İki tepsi, diye ekledi, bir kez daha kararsızca yatak odasına doğru bakarak.

Sustu ve parmağını yakasının iç tarafında gezdirdi. Anlamıyordu. Kadının dinlediğinden bile emin değildi. Başka ne yapacağını bilmiyordu; vazo hâlâ elindeydi. Güllerin tatlı kokusu burun deliklerine doluyor ve açıklanamayacak şekilde bir pişmanlık sızısı yaratıyordu. Görünüşe bakılırsa, beklediği onca zaman boyunca kadın düşüncelere dalmıştı. Onun konuşarak, ağırlığını kaydırarak, çiçek-

lerini tutarak orada durduğu süre boyunca kadın başka bir yerlerde, Badenweiler'den çok uzaktaydı sanki. Ama şimdi kendine geldi ve yüzü başka bir ifadeye büründü. Bakışlarını kaldırdı, adama baktı, sonra da başını iki yana salladı. Bu genç adamın, içinde üç tane sarı gül olan bir vazoyu elinde tutarak odada ne yapıyor olabileceğini anlamaya çabalıyordu sanki. Çiçek mi? Çiçek sipariş etmemişti.

O an geçti. Çantasının yanına gidip bozukluk çıkardı. Birkaç kâğıt parayı da çekip aldı. Genç adam diliyle dudaklarına dokundu; yüklü bir bahşiş daha geliyordu ama ne için? Kadın onun ne yapmasını istiyordu? Daha önce hiç böyle konuklara hizmet etmemişti. Bir kez daha gırtlağını temizledi.

Kahvaltı istemiyorum, dedi kadın. En azından henüz değil. Kahvaltı bu sabah önemli değildi. Başka bir şey istiyordu. Adamın gidip ona bir cenaze levazımatçısı getirmesi gerekiyordu. Onu anlıyor muydu adam? Herr Çehov ölmüştü yani. *Comprenez-vous?*[1] Ha genç adam? Anton Çehov ölmüştü. Şimdi beni dikkatle dinleyin, dedi. Aşağı inip resepsiyondaki birisine, şehrin en saygın cenaze levazımatçısını bulmak için nereye gidebileceğini sormasını istiyordu. İşine çok emek veren ve ağzı sıkı olan, güvenilir biri. Kısacası büyük bir sanatçıya eşdeğer bir cenaze levazımatçısı. Alın, dedi ve parayı onun avucuna sıkıştırdı. Aşağıdakilere, benim için bu görevi yerine getirmenizi sizden özellikle istediğimi söyleyin. Dinliyor musunuz? Size söylediklerimi anlıyor musunuz?

Genç adam onun söylediklerini kavramaya çalıştı. Öteki odanın bulunduğu yöne yeniden bakmamayı tercih etti. Bir şeylerin ters gittiğini sezmişti. Ceketinin altında kalbinin hızlı hızlı attığını fark etti ve alnından ter boşandığını hissetti. Bakışlarını nereye çevireceğini bilmiyordu. Vazoyu yere bırakmak istiyordu.

1. (Fr.) Anlıyor musunuz? (Ç.N.)

Lütfen bunu benim için yapın, dedi kadın. Sizi minnetle anarım. Aşağıdakilere, benim ısrar ettiğimi söyleyin. Böyle deyin. Ama kendinize ya da duruma gereksiz dikkat çekmeyin. Sadece bunun gerekli olduğunu, benim istediğimi söyleyin; o kadar. Beni duyuyor musunuz? Anlıyorsanız başınızı sallayın. Hepsinden önemlisi, ortalığı telaşa vermeyin. Diğer her şey, geri kalanların hepsi, kargaşa – çok geçmeden yaşanacak. En kötüsü bitti. Birbirimizi anlıyor muyuz?

Genç adamın beti benzi atmıştı. Vazoya sıkı sıkı sarılmış, kaskatı duruyordu. Başını sallamayı becerdi.

Otelden ayrılmak için izin aldıktan sonra sessizce ve kararlı bir şekilde ama yakışıksız bir telaşa kapılmadan cenaze levazımatçısına gidecekti. Çok önemli bir ayak işine gönderilmiş gibi davranacaktı, işte o kadar. Gerçekten de önemli bir ayak işine gönderildiğini söyledi kadın. Ve azimli hareket etmesine yardımcı olacaksa, önemli bir adama teslim etmesi gereken porselen bir gül vazosunu kollarının arasında taşıyarak kalabalık kaldırımda ilerleyen biri olarak hayal etmeliydi kendini. (Usulca, neredeyse sır verir gibi, karşısında bir yakını ya da arkadaşı varmış gibi konuşuyordu.) Görmeye gittiği adamın onu beklediğini, belki de çiçekleriyle gelmesi için sabırsızlandığını bile söyleyebilirdi kendi kendine. Bununla beraber, genç adam heyecanlanıp koşmayacak ya da yürüyüşünü yavaşlatmayacaktı. Taşıdığı vazoyu hatırlayacaktı! Olabildiğince vakur bir tavır takınarak çevik hareketlerle yürüyecekti. Cenaze levazımatçısının binasına gelip de kapının önünde durana kadar yürümeye devam etmeliydi. O zaman pirinç tokmağı kaldırıp indirirdi, bir kez, iki kez, üç kez. Bir dakika içinde cenaze levazımatçısı bizzat kapıya bakardı.

Bu cenaze levazımatçısı şüphesiz kırklarında olurdu ya da belki ellilerinin başında – kel, tıknaz, burnunun ucuna kadar inen çelik çerçeveli gözlük takmış. Alçakgönüllü, iddiasız olurdu, sadece en dolaysız ve gerekli soruları soran bir adam. Önlük. Muhtemelen önlük takmış olurdu. Söy-

lenenleri dinlerken ellerini koyu renk bir havluya siliyor bile olabilirdi. Giysilerinde hafif bir formaldehit kokusu olurdu. Ama sorun değildi, genç adam endişelenmemeliydi. Artık bir yetişkin sayılırdı, bunların hiçbirinden korkmamalı ya da tiksinmemeliydi. Cenaze levazımatçısı onu sonuna kadar dinlerdi. Ilımlı ve tahammüllü bir adamdı bu cenaze levazımatçısı, bu durumda insanların korkularını artırmaya değil, yatıştırmaya yardımcı olabilecek biri. Her türlü kılığa ve biçime bürünen ölümle tanışalı çok olmuştu; ölüm artık onu şaşırtmıyor, gizli sırlar içermiyordu. İşte bu sabah hizmetine başvurulmak istenen bu adamdı.

Cenaze levazımatçısı gül vazosunu alıyor. Genç adam konuşurken cenaze levazımatçısı sadece bir kez azıcık ilgi gösteriyor ya da sıra dışı bir şey duyduğunu belli ediyor. Ama genç adam rahmetlinin ismini söyleyince, cenaze levazımatçısının kaşları biraz kalkıyor. Çehov mu dediniz? Bir dakika, hemen geliyorum.

Ne söylediğimi anlıyor musun, dedi Olga genç adama. Kadehleri bırak. Onlar için endişelenme. Kristal şarap kadehlerini filan unut. Odayı öylece bırak. Artık her şey hazır. Biz hazırız. Gidecek misin?

Ama o anda genç adam, hâlâ ayakkabısının burnuna yakın duran mantarı düşünüyordu. Onu yerine koymak için, vazoyu sıkıca kavrayarak eğilmesi gerekirdi. Bunu yapacaktı. Eğildi. Aşağı bakmadan, uzanıp onu avucuna aldı.

Kollarını boynuma dolayıp bana sarılıyor ve başını omzuma yaslıyor. Ama mesele şu: Az önce ona söylediklerim, bütün gün ara ara düşündüklerim, şey, bir tür görünmez çizgiyi aşmışım gibi hissediyorum. Hiç gelmek zorunda kalmayacağımı sandığım bir yere gelmişim gibi hissediyorum. Ve buraya nasıl geldiğimi bilmiyorum. Garip bir yer. Kısa, zararsız bir rüyanın, sonra da sabah erkenden yapılan uykulu bir konuşmanın beni ölüm ve yok oluş düşüncelerine sürüklediği bir yer.

Yaşamın acı yüzüyle bu kadar erken tanışmasaydı, kuşkusuz yine yazar olurdu ama hiçbir zaman okurları tarafından böyle sahiplenilmezdi Raymond Carver. Gençlerin haytalık yapıp havai aşklar kovaladığı yaşlarda o evli ve iki çocuk babasıydı. Hayatı öğrenmenin yolu, bulduğu her işte çalışmaktı. Benzincide çalıştı, hademelik, garsonluk yaptı. Yaşananlar, kâğıda döküldüğünde bazen Çehov tadındaydı, bazen Kafka... İnsanların yaşamlarında barınan, gizlenen öyküleri, yalın, gerçekçi, acıtan şiirsel bir dille yansıttı. Yenilenler içkiye sığınırken, kısa öykü türünü yeniden var eden Carver, her başarısında içti, çok içti, ölümüne içti...

Raymond Carver'ın son dönem öykülerini içeren *Fil*, yazarın en önemli eserlerinden biri olarak görülüyor.

ISBN: 978-975-07-2507-4

can

12 TL
KDV DAHİL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

9 789750 725074